

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**ALTYSARIN
AKADEMIASY**

**ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДА
МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУ ҮДЕРІСІН
БАСҚАРУҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК
ҰСЫНЫМДАР**

Астана, 2025

Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесі шешімімен ұсынылды (2025 жылғы 6 қарашадағы № 5 хаттама).

Орта білім беру ұйымдарында мектепшілік бақылау үдерісін басқаруға арналған әдістемелік ұсынымдар – Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2025. – 193 б.

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінде білім беру қызметтерінің сапасын арттырудың негізгі факторларының бірі – тиімді ішкі бақылау жүйесі.

Мектепшілік бақылау тек мәселелерді анықтап қана қоймай, білім беру процесін дамыту мен жетілдіруге бағытталған басқарушылық ықпал ету құралы болып табылады. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес болу қажеттілігі, білім беру мазмұнының үнемі жаңартылуы, педагогтердің кәсіби өсуіне қойылатын талаптар және мектеп қызметінің ашықтығын қамтамасыз ету – мұның барлығы мектепшілік бақылау басқарудың жүйе құраушы элементіне айналдырады.

Осы әдістемелік ұсынымдарда бақылаудың тиімділігін және білім сапасын арттыру мақсатында жалпы орта білім беру ұйымдарының жұмыс тәжірибесіне тікелей енгізуге болатын нақты алгоритмдер мен құралдар ұсынылған.

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ	7
1. ОРТА БІЛІМ БЕРУ ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ	11
2. МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУДЫҢ ӘДІСТЕРІ МЕН ҚҰРАЛДАРЫ	22
3. МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР	139
ҚОРЫТЫНДЫ	145
ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ	146
ҚОСЫМША	148

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

ҚР ОАМ	Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі
МІБ	Мектепшілік бақылау
ББЖМ	Білім алушылардың білім жетістіктерінің мониторингі
МЖБС	Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты
ЭЫДҰ	Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы
ЖАО	Жергілікті атқарушы орган
ББ	Білім басқармасы
БҰ	Білім беру ұйымы

НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР

1. Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 27 шілдедегі «Білім туралы» заңы № 319-III
2. «Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы.
3. «Білім беру ұйымдарының ішкі тәртіптемесінің үлгілік қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2024 жылғы 28 тамыздағы № 227 бұйрығы.
4. «Мектепке дейінгі ұйымдардың және жалпы білім беретін мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың мектепалды сыныптарының, орта, арнаулы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізу үшін міндетті құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы.
5. «Мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарын дамыту бағдарламасының құрылымын және оны әзірлеу қағидаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2023 жылғы 28 тамыздағы № 273 бұйрығы.
6. «Педагогтерді аттестаттаудан өткізу қағидалары мен шарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2016 жылғы 27 қаңтардағы № 83 бұйрығы.

ГЛОССАРИЙ

Мектепішілік бақылау (МІБ) – мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымының даму үдерісін реттейтін және бағыттайтын орта мерзімді сипаттағы құжат.

Білім беру ұйымының ішкі тәртіп қағидалары – білім беру ұйымының ішкі нормативтік құжаты.

Білім беру сапасын басқару – мектеп әкімшілігінің білім беру нәтижелерін жоспарлауға, бақылауға, талдауға және жақсартуға бағытталған мақсатты қызметі.

Білім беру сапасын ішкі қамтамасыз ету жүйесі – мектеп деңгейінде білім беру үдерісінің сапасын бағалауға және арттыруға бағытталған ережелердің, тәртіп пен құралдардың жиынтығы.

Екінші бақылау – басқарушылық шешімдердің орындалуын және олардың білім беру сапасына әсерін тексеру кезеңі.

Әдістемелік көмек – педагогтерді оқыту сапасын жақсартуға бағытталған консультациялар, семинарлар және тәлімгерлік арқылы қолдау.

Білім алушылардың білім жетістіктерінің мониторингі (ББЖМ) – оқу процесінің тиімділігін бағалау үшін оқушылардың оқу нәтижелерін жүйелі түрде қадағалау.

КІРІСПЕ

Қазақстан Республикасының орта білім жүйесі оқытудың сапасын арттыруға және заманауи білім беру стандарттарын енгізуге бағытталған стратегиялық жаңғырту кезеңінде орналасқан [1]. Жүргізіліп жатқан реформаларға қарамастан, әрбір білім беру ұйымы деңгейінде тиімді басқарушылық шешімдерді қажет ететін бірқатар жүйелік шақырулар сақталуда [2].

Мәселені соңғы халықаралық зерттеулердің нәтижелері де растайды. PISA-2022 (Programme for International Student Assessment) деректері бойынша Қазақстандық 15 жастағы оқушылар негізгі функционалдық сауаттылық көрсеткіштері бойынша Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымына (ЭЫДҰ) мүше елдердің орта деңгейінен артта қалуда: математикадан орташа балл – 425 (ЭЫДҰ бойынша орташа – 472), оқу сауаттылығынан – 386 (ЭЫДҰ бойынша орташа – 476), жаратылыстану пәнінен – 423 (ЭЫДҰ бойынша орташа – 485) [3]. Арнайы алаңдаушылықты оқу сауаттылығы тудырады, мұнда ЭЫДҰ елдеріндегі әріптестеріне қарағанда үш оқу жылымен артта қалу байқалады [4].

Қалалық және ауылдық мектептер арасындағы білім беру сапасының елеулі алшақтығы сақталуда [5]. Білім сапасының төмендігіне, көбінесе басқарудың тиімсіздігі, мектепті басқару жүйесінің әлсіздігі және педагогтердің біліктілігінің жеткіліксіздігі себеп болады [6].

Бұл жағдайда мектепішілік бақылау (МІБ) формалды рәсімнен шығып, білім сапасын басқарудың негізгі құралы мәртебесіне ие болады [7]. Ол мектеп әкімшілігіне, туындайтын мәселелердің себептерін жүйелі түрде анықтап, негізделген басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін механизмге айналады [2]. Тиімді ұйымдастырылған мектепішілік бақылау Қазақстанның PISA рейтингісіндегі позицияларын елеулі жақсартуға бағытталған 2029 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспары шеңберінде қойылған міндеттерді қоса алғанда, мемлекеттік саясаттың стратегиялық мақсаттарына қол жеткізу үшін практикалық құрал болып табылады [2].

Осылайша, мектепішілік бақылау үдерісін жетілдіру жеке мектептің жергілікті мәселесі ғана емес, зерттеушілер атап өткендей, Республикадағы барлық орта білімнің сапасын жүйелі түрде арттыруға бағытталған ұлттық білім саясатының басым міндеттерінің бірі болып табылады [8].

Қазақстан Республикасының орта білім ұйымдарында мектепішілік бақылауды ұйымдастыру және жүргізу нормативтік құқықтық актілердің тұтас жүйесі арқылы реттеледі. Негізгі құқықтық негіз ретінде 2007 жылғы 27 шілдедегі № 319-ІІІ «Білім туралы» Қазақстан Республикасы Заңы (ары қарай – «Білім туралы» Заң) табылады, ол білім беру жүйесінің құқықтық және ұйымдастырушылық негіздерін анықтайды [9].

«Мемлекеттік бақылау» және «мектепішілік бақылау» ұғымдарын айыра білу маңызды. «Білім туралы» Заңның 59-бабына сәйкес, мемлекеттік бақылау уәкілетті органдар арқылы жүзеге асырылып, заңнаманың сақталуын тексеруге бағытталған. Бұл сыртқы бақылаудың бір түрі болып табылады. Сонымен бірге

«Білім туралы» Заң қазіргі білім сапасын басқару парадигмасы үшін маңызды «ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесі» ұғымын енгізеді. Оның анықтамасында «білім беру ұйымдарында білім беру үдерісі мен оқу ортасының сапасын қамтамасыз етудің ережелері, стандарттары (реттеушілері) мен құралдарының жиынтығы» делінген(1-бап, 52-1 тармақ). Мектепішілік бақылау осы ішкі жүйенің негізгі бөлігі және басты механизмі болып табылады. Ғылыми әдебиетте атап өтілгендей, білім басқарудағы жаңартудың шешуші факторы сапаны сыртқы бағалаудан ішкі бағалау жүйелерін дамытуға көшу болып табылады.

Мектепішілік бақылау қызметі оның мазмұны мен міндеттілігін анықтайтын бірнеше қосымша нормативтік актілер арқылы нақты анықталады:

1.Қазақстан Республикасы Білім министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы № 348 бұйрығымен бекітілген Мемлекеттік жалпы міндетті білім стандарттары (МЖМБС). МЖМБС оқушылардың мазмұнына, жүктемесіне және даярлық деңгейіне қойылатын талаптарды белгілейді, сондай-ақ Қазақстандық патриотизм, ынтымақтастық, ашықтық және өмір бойы білім алу сияқты құндылық бағыттарды айқындайды. Мектепішілік бақылау – мектеп әкімшілігі осы талаптарға оқу-тәрбие процесінің қаншалықты сәйкес келетінін анықтау үшін пайдаланатын негізгі құрал болып табылады.

2. Қазақстан Республикасы Білім және Ғылым министрінің 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығымен бекітілген міндетті құжаттар тізімі. Аталған бұйрық «Мектепішілік бақылау жоспарын» әзірлеу және жүргізу міндетті құжаттардың бірі ретінде тікелей бекітеді, бұл МІБ үдерісіне жоспарлы және жүйелі сипат береді [10].

3. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы № 385 бұйрығымен бекітілген орта білім ұйымдарының үлгілік қызмет ережелері. Бұл ережелер мектептердің жалпы жұмыс тәртібін анықтайды, ал мектепішілік бақылау білім беру процесіне қатысушылардың бәрінің осы ережелерді сақтауын тексеру механизмі ретінде қызмет етеді [11].

Аталған зерттеу жүйелі-қызметтік тәсілге негізделген, ол мектепішілік бақылауды басқарушылық қызметтің тұтас, циклдік жүйесі ретінде қарастырады, сондай-ақ аксиологиялық тәсілге сүйеніп, формалды бақылаудан гөрі кәсіби дамудың, ынтымақтастық пен сенімнің құндылықтарын басымдыққа шығарады.

Зерттеудің мақсаты – Қазақстан Республикасының орта білім ұйымдарында білім беру процесінің сапасын жүйелі түрде арттыруға бағытталған мектепішілік бақылауды (МІБ) басқару үдерісін жетілдіру.

Қойылған мақсатқа жету үшін келесі міндеттер белгіленді:

1. Мектепішілік бақылауды ұйымдастыру және өткізуге қатысты ғылыми әдебиеттер мен нормативтік-құқықтық базаны жүйелі талдау жүргізу.
2. Эмпирикалық деректерді талдау негізінде мектепішілік бақылауды ұйымдастырудың қазіргі тәжірибесіндегі күшті және әлсіз жақтарды, сондай-ақ типтік қиындықтарды анықтау.

3. Өзара байланысқан құрамдас бөліктерді қамтитын МІБ басқару моделін әзірлеу және оны мектеп практикасына енгізуге арналған әдістемелік ұсынымдарды қалыптастыру.

Зерттеудің гипотезасы мынадай болжамға негізделген: егер мектепшілік бақылауды (МІБ) басқару үдерісін циклдік және толыққанды ету үшін үш негізгі элемент арасындағы үздіксіз байланысты қамтамасыз етсе, талдау нәтижелері (анықтамаларда көрсетілген), нақты басқарушылық шешім (МІБ Жоспарына енгізілген) және оның орындалуын міндетті түрде екінші бақылау арқылы МІБ басқару үдерісін жетілдіруге қол жеткізуге болады.

Зерттеудің этикалық қағидалары: осы ұсынымдардың негізіне алынған эмпирикалық зерттеу академиялық этика қағидаларын қатаң сақтай отырып жүргізілді. Барлық қатысушыларға (n=2638) зерттеудің мақсаттары туралы хабарланады және олар өз еркімен қатысуға келісім береді. Берілген деректердің толықтай анонимділігі мен құпиялылығы қамтамасыз етілді. Алынған ақпарат тек ғылыми және әдістемелік мақсаттарда жинақталған түрде қолданылады, қатысушылардың немесе олардың ұйымдарының беделіне ешқандай қауіп төндірмейді.

Мектепшілік бақылау – заңмен бекітілген, міндетті және жүйелі басқарушылық функция болып табылады. Ол мектептің ішкі білім сапасы саясатын іске асырудың негізгі құралы болып табылады және білім беру ұйымының қызметінің «Білім туралы» заң талаптарына және мемлекеттік стандарттарға сәйкес болуын қамтамасыз етеді. Зерттеулерде атап өтілгендей, МІБ тек бақылау функциясы ғана емес, сонымен қатар ақпараттық, диагностикалық және түзету функцияларын да атқарады. Ол мектеп басшылығын тиімді басқарушылық шешімдер қабылдауға қажетті объективті деректермен қамтамасыз етіп, педагогтердің кәсіби өсуіне ықпал етеді.

Осы әдістемелік ұсынымдар білім беру ұйымдарының басшыларын мектепшілік бақылау үдерісін басқарудың тиімді, ғылыми негізделген және даму бағытына бағдарланған моделін құруда қолдануға арналған.

**ОРТА БІЛІМ БЕРУ
ҰЙЫМДАРЫНДАҒЫ
МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУДЫҢ
ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫН
ТАЛДАУ**

1.1 Қазақстан Республикасында мектепшілік бақылауды реттейтін нормативтік-құқықтық базаны талдау

Қазақстан Республикасында білім беру ұйымдарындағы мектепшілік бақылау жүйесі бірқатар нормативтік-құқықтық актілер арқылы реттеледі. Мектепшілік бақылаудың құқықтық негізін құрайтын басты құжат – **«Қазақстан Республикасының Білім туралы» заңы**. Аталған заңда білім беру ұйымдарының негізгі функциялары мен өкілеттіктері, ішкі тәртіп қағидаларын әзірлеу тәртібі, сондай-ақ білім беру сапасын қамтамасыз етуге қатысты жауапкершіліктері нақты айқындалған.

Заң білім беру ұйымдарына оқу-тәрбие процесін ұйымдастыру, педагогтердің қызметін бақылау, білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау және жалпы білім сапасын басқару сияқты мәселелер бойынша дербес шешім қабылдауға құқық береді. Бұл нормалар мектепшілік бақылау жүйесінің мазмұнын, құрылымын және іске асырылу тетіктерін айқындауға негіз болады. [9, 43бет].

Мемлекеттік деңгейдегі бақылау функциялары Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Білім беру сапасын қамтамасыз ету комитетіне жүктеледі, ал өңірлік деңгейде – жергілікті атқарушы органдарға, олар өздерінің ведомстволық бағынысты ұйымдарындағы білім беру сапасына жауап береді.

Мектепшілік бақылау (МІБ) рәсімі ведомстволық нормативтік актілермен және білім беру ұйымының жергілікті құжаттарымен реттеледі. МІБ-дың негізі «оқу-тәрбие үдерісінің барысы мен нәтижелері туралы ақпаратты жинау және өңдеу, сондай-ақ осы негізде басқарушылық шешім қабылдау үдерісі» ретінде айқындалады. Бұл үдеріс МІБ-дың жылдық жоспары негізінде жүзеге асырылады, оны жүргізу үшін ұйым басшысының бұйрығы шығарылады, ал нәтижелері талдамалық анықтама түрінде рәсімделіп, кеңестерде немесе педагогикалық кеңесте қаралады [12].

1-кесте. Қазақстан Республикасында МІБ-ды реттейтін нормативтік-құқықтық база

Нормативтік актінің атауы	Реквизиттері (нөмірі, қабылданған күні)	МІБ-ға қатысты негізгі ережелер	Реттеу деңгейі
«Білім туралы» заңы	№ 319-III 27.07.2007	Білім беру ұйымдарының ішкі тәртіп ережелерін	Республикалық

		әзірлеу және білім сапасын қамтамасыз ету жөніндегі құзыреттерін айқындайды	
«Мектепке дейінгі ұйымдардың, жалпы білім беретін мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың, сондай-ақ орта, арнайы, қосымша, техникалық және кәсіптік, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтеріне міндетті түрде жүргізілетін құжаттардың тізбесін және олардың нысандарын бекіту туралы»	№ 130 2020 жыл 6 сәуір	Міндетті құжаттама тізбесін бекітеді	Ведомстволық
«Орта білім беру ұйымдарында мектепшілік есеп жүргізу жөніндегі әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы»	03.03.2023 жыл № 61	«Ерекше назарды қажет ететін білім алушыларды анықтау және қолдау бойынша қызметті реттейді»	Ведомстволық
«Мектепшілік бақылау туралы ереже»	Мектеп директорының	Білім беру ұйымында мектепшілік	Жергілікті (мектепшілік)

	бұйрығымен бекітіледі	бақылауды жүргізудің мақсаттарын, міндеттерін, нысандарын, әдістерін және тәртібін нақтылай түседі	
--	--------------------------	---	--

* https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319_

** <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020317>

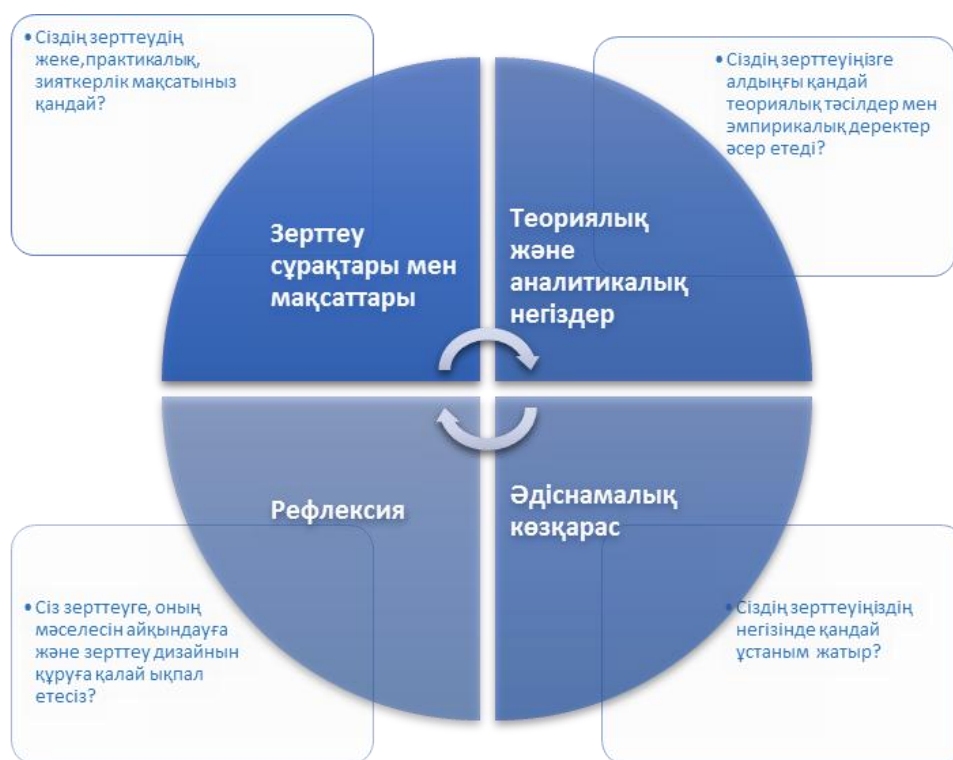
***<https://www.gov.kz/memleket/entities/edu/documents/details/448234?lang=ru>

1.2 Мектепшілік бақылау жүйесін талдауға арналған ғылыми негізделген шеңбер

Білім беру саласындағы кез келген жүйелі өзгеріс берік теориялық негізді талап етеді. Мектепшілік бақылауды жетілдіру бойынша терең талдау жүргізу және ғылыми негізделген ұсынымдар әзірлеу үшін тұжырымдамалық шеңберді айқындау қажет. Тұжырымдамалық шеңбер – зерттеудің ғылыми қатаңдығын қамтамасыз ететін өзара байланысқан ұғымдар мен теориялар жүйесі [13].

Бұл шеңбер негізгі факторларды және олардың өзара арасындағы болжамды байланыстарды түсіндіретін зияткерлік архитектура қызметін атқарады [14].

Тұжырымдамалық шеңбер

1-сурет – зерттеудің тұжырымдамалық шеңберінің компоненттері

Осы зерттеудің негізінде келесі негізгі түсініктер жатыр:

1. Мектепшілік бақылау (МІБ)	Дәстүрлі түсінікте, нормативтік құжаттарда бекітілгендей, мектепшілік бақылау – бұл оқу-тәрбие үдерісінің жай-күйін бағалауға бағытталған, диагностика жүргізу және басқарушылық шешімдер қабылдау үшін қажетті ақпаратты алуды қамтамасыз ететін жүйе. Оның бірінші кезектегі міндеті көбіне нормативтік құжаттардың орындалуын бақылаумен шектеледі [2, 15].
2. Сапаны қамтамасыз ету (Quality Assurance)	Бұл ұғым бақылауды ғана емес, сондай-ақ проактивті, дамытушы механизмдерді де қамтитын неғұрлым кең ауқымды түсінік. Мұндай механизмдерге мектептің өзін-өзі бағалауы (School Self-Evaluation) сияқты үдерістер жатады. Олар стандарттарға сәйкестікті тек тіркеуге алуға емес, білім беру сапасын үздіксіз жақсартуға бағытталған [16, 17]
3. Мектеп тиімділігі (School Effectiveness)	Сапаны басқарудың кез келген жүйесінің түпкі мақсаты. Ол тек білім алушылардың академиялық нәтижелерімен ғана емес, сонымен қатар педагогтердің кәсіби деңгейімен, мектептің ұйымдастырушылық ахуалымен және білім беру үдерісіне қатысушылардың барлығының әл-ауқатымен өлшенеді.
4. Ұйымдық мәдениет	Мектепте бақылаудың қалай қабылданатынын және қалай жүзеге асырылатынын айқындайтын ортақ құндылықтар мен сенімдер, нормалар жүйесі. Ол бақылауды мәжбүрлеу мен кінәлілерді іздеу құралы ретінде де, немесе қолдау мен бірлескен дамудың тетігі ретінде де қалыптастыра алады.

Тұжырымдамалық тұрғыдан түсіндіруді қажет ететін негізгі мәселе – мектепшілік бақылаудың негізінде жатқан формалды (декларативті) және жасырын теориялар арасындағы алшақтықтың болуы. Ресми құжаттар «оқыту үдерісінің сапасын арттыру», «оқыту үдерісін, педагогтің кәсіби өсуі мен дамуын жақсарту» және «білім алушылардың білім сапасын көтеру» сияқты дамытуға бағытталған мақсаттарды айқындайды [2]. Алайда тәжірибеде «бақылау» терминінің өзі инспекция, тексеру және бұзушылықтарды анықтау сияқты коннотацияларды білдіреді. Мұны МІБ жоспарының бірінші бағыты ретінде көбіне «нормативтік құжаттардың орындалуын және мектеп құжаттамасының жүргізілуін бақылау» деп көрсетілуі де растайды [18].

Мектеп әкімшілігінің алдына бір мезгілде әрі дамыту, әрі сәйкестікті қамтамасыз ету міндеттері қойылған жағдайда, басымдық көбіне соңғысына беріледі, өйткені олар неғұрлым нақты, өлшемді және жоғары тұрған органдар тарапынан оңай тексерілетін талаптар болып табылады. Сондықтан МІБ үдерісін басқару «бақылаудан» «сапаны қамтамасыз етуге», «өзін-өзі бағалауға» және «үздіксіз жетілдіруге» бағытталған концептуалдық, тіпті лингвистикалық ауысымнан басталуы тиіс.

1.3 Эмпирикалық зерттеудің әдіснамасы мен ұйымдастырылуы

МІБ-ң ағымдағы жағдайын талдау мақсатында сандық және сапалық әдістерді ұштастырған (mixed-methods research) кешенді зерттеу жүргізілді. Зерттеу Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарын қамтиды.

Деректерді жинау үшін төмендегі әдістер айқындалды:

1. Сауалнама жүргізу: Мектеп әкімшілігіне (директорлар, директордың орынбасарлары) және педагог қызметкерлерге арналған құрылымданған сауалнамалар әзірленді. Сауалнаманың мақсаты – МІБ-дың мақсаттарын, рәсімдерін және тиімділігін қабылдау деңгейін бағалау, сондай-ақ жүйелік қиындықтар мен кедергілерді диагностикалау.

2. Құжаттарды талдау (контент-талдау). МІБ-дың жылдық жоспарлары, тексеру қорытындысы бойынша аналитикалық анықтамалар және педагогикалық кеңес отырыстарының хаттамалары жүйелі түрде зерделенді. Қолданыстағы МІБ моделі **нормативтік-бағдарланған** немесе **әкімшілік-бақылаушылық** модель ретінде сипатталуы мүмкін. Бұл парадигма негізгі ведомстволық құжаттар арқылы институционалдық деңгейде бекітілген, атап айтқанда, МІБ жоспарының құрылымын бекітетін ҚР Оқу-ағарту министрлігінің №130 бұйрығы, онда бақылау нақты белгіленген бағыттар бойынша сәйкестікті тексеруге бағдарланған [10].

МІБ жоспары оның мазмұнын айқындайтын бірнеше негізгі бағыт бойынша құрылымдалған:

Нормативтік негізі мен құрылымы

I. Нормативтік құжаттардың орындалуын және талаптарға сәйкес мектеп құжаттамасының жүргізілуін бақылау

II. Оқу процесінің сапасын бақылау

III. Білімнің олқылықтарын толтыру және төмен көрсеткіштермен жұмыс істеу бойынша жұмыстарды бақылау

IV. Оқу-зерттеу қызметі

V. Мұғалімнің шеберлік және әдістемелік дайындық жағдайының деңгейін бақылау

VI. Тәрбие процесінің, өткізілген іс –шаралардың сапасын бақылау

Бұл құрылым классикалық басқару циклін бейнелейді, онда бақылау жүйенің белгіленген параметрлерге сәйкес жұмыс істеуін қамтамасыз ететін соңғы кезең болып табылады.

2-сурет – Басқарушылық тәсілдің негіздемелік шеңбері

Бұл парадигманың негізінде жатқан сұрақ: **«Қызмет белгіленген стандарттарға сәйкес пе және қандай мәселелерді шешу қажет?»**

Бұл модельге қарағанда, озық халықаралық модельдер дамуға бағытталған парадигманы немесе сапаны қамтамасыз ету парадигмасын ұсынады. Мұндай үлгілердің айқын мысалдары мыналар:

Ирландиялық мектептің өзін-өзі бағалау моделі (School Self-Evaluation, SSE)

Бұл модель «бірлескен, инклюзивті және рефлексивті ішкі мектепшілік талдау үдерісі» ретінде айқындалады. Үдеріс мектептің өзі тарапынан басталып, барлық стейкхолдерлердің белсенді қатысуымен жүзеге асырылады. Модель нақты айқындалған алты кезеңдік циклге негізделген:

фокусты анықтау → деректер жинау → талдау және қорытынды жасау → жақсарту жоспарын әзірлеу → жоспарды іске асыру → мониторинг және ықпалын бағалау [19, 20].

3-сурет - Ирландиялық мектептің өзін-өзі бағалау моделі

Австралиялық мектепшілік жетілдіру шеңбері (School Excellence Framework, SEF)	Үш бағыт бойынша жоғары тиімді мектеп тәжірибелерінің егжей-тегжейлі сипаттамасын білдіреді: оқыту, оқытушылық қызмет және Лидерлік. Мектептер осы шеңберді жыл сайын өзін-өзі бағалау үшін қолданады. Ал оның нәтижелері мектептің стратегиялық жетілдіру жоспарын әзірлеудің негізін құрайды. Әр төрт жыл сайын өзін-өзі бағалау әріптес-сарапшылар (peer panel) тарапынан сыртқы валидациядан өтеді [21].
--	---

4-сурет – Мектепті жетілдірудің Австралиялық шеңбері

Бұл модельдер үздіксіз жетілдіру процесіне бағытталған. Негізгі сұрағы: «Біз даму үрдісінің қай кезеңінде тұрмыз және жақсарту үшін келесі қадамдарымыз қандай?» [22].

**МЕКТЕПШІЛІК
БАҚЫЛАУ ӘДІСТЕРІ
МЕН ҚҰРАЛДАРЫ**

Мектепшілік бақылау әдістері мен құралдары

МІБ процесін тиімді басқару үшін қол жетімді әдістер мен құралдарды нақты түсіну қажет. Әдістемелік әдебиеттер мен озық педагогикалық тәжірибені талдау негізінде келесі көп деңгейлі классификацияны ұсынуға болады [15]:

Бақылау объектісі бойынша

1	Жеке-кәсіби бақылау	Белгілі бір педагог қызметкердің қызметін зерттеуге және бағалауға бағытталған (мысалы, аттестаттау кезеңінде).
2	Тақырыптық бақылау	Оқу-тәрбие процесінің жеке бағытын терең зерттеуге бағытталған (мысалы, «үлгерімі төмен білім алушылармен жұмыс жүйесі»).
3	Сыныпты жалпы бақылау	Бұл жеке сыныптағы немесе параллельдегі оқу процесінің күйін жан-жақты зерттеуді қамтиды.
4	Кешенді (фронтальды) бақылау	Мектеп қызметінің немесе жеке білім беру сатысының барлық аспектілерін қамтиды.

Уақытша белгі (кезеңдер)бойынша

1	Алдын ала бақылау	Оқу жылының басында немесе бастапқы деңгейді анықтау үшін жаңа тақырыпты зерделеу алдында жүргізіледі (мысалы, кабинеттердің дайындығын талдау, күнтізбелік-тақырыптық жоспарлауды тексеру).
---	-------------------	--

2	Ағымдағы бақылау	Жедел ақпарат алу және уақтылы түзету үшін білім беру процесінде жүзеге асырылады (мысалы, сабаққа қатысу, журналдарды тексеру).
3	Қорытынды бақылау	Қорытынды шығару және нәтижелерді бағалау үшін есептік кезеңнің соңында (тоқсан, жартыжылдық, жыл) жүргізіледі (мысалы, қорытынды аттестаттау нәтижелерін талдау, әкімшілік бақылау жұмыстары).

Ұйым нысаны бойынша

1	Әкімшілік бақылау	Басшы және оның орынбасарлары өздерінің лауазымдық міндеттері шеңберінде жүзеге асырады.
2	Ұжымдық (алқалық) бақылау	Әдістемелік бірлестіктердің басшыларын, тәжірибелі педагогтарды бақылауға қатысуға тартады.
3	Өзара бақылау	Мұғалімдердің сабақтар мен іс-шараларға өзара қатысуын ұйымдастыру, содан кейін талдау және талқылау.

Қолданылатын құралдар бойынша

1	Педагог қызметін бақылау әдістері	Бақылау (сабақ, сыныптан тыс іс-шара), құжаттаманы зерделеу (күнтізбелік-тақырыптық жоспарлар, қысқа мерзімді жоспарлар, электрондық журналдар), әңгімелесу, сауалнама жүргізу, педагогтерді тестілеу.
2	Оқушылардың оқу нәтижелерін бақылау әдістері	Ауызша және жазбаша сауалнама, бөлім бойынша жиынтық бағалау (БЖБ), тоқсандық жиынтық бағалау (ТЖБ), тестілеу, дәптерлерді тексеру және т. б.

Мектепшілік бақылаудың тиімділігі белгілі бір мәселені шешудің әдістері мен құралдарын таңдауға тікелей байланысты. Дереккөздерде айтылғандай, «мектепшілік бақылауды ұйымдастыру әдетте бір немесе екі бақылау әдісін көрсетеді: сабақты талдау және сабаққа қатысу». Бұл ретте сауалнама, динамикадағы құжаттарды талдау, әлеуметтік сауалнамалар, тестілеу сияқты басқа әдістер қолданылмайды.

Тек бір-екі сабаққа қатысуға негізделген мұғалімнің қызметін бағалау оның жоспарлау, дәптерлерді тексеру, ата-аналармен өзара әрекеттесу, өзін-өзі тәрбиелеу және әдістемелік қызмет бойынша жұмысын ескермейді. Бұл талдауды бұрмалайды және дұрыс емес басқару тұжырымдарына әкелуі мүмкін.

Объективтілікті арттыру үшін **триангуляция принципін** енгізу қажет – кез-келген бақылау объектісін бағалау үшін кем дегенде үш түрлі әдістерден тұратын кешенді қолдану. Мысалы, пәнді оқыту сапасын зерделеу кезінде сабаққа қатысуды оқушылардың жұмысын (бақылау, дәптерлер) талдаумен және оқушылардың сабақ туралы пікірлерін зерттеу үшін сауалнама жүргізумен ұштастыру қажет. Бұл тәсіл сізге мыналарды алуға мүмкіндік береді неғұрлым көлемді және сенімді ақпарат алуға.

2-кесте - Мектепшілік бақылау әдістері мен құралдарын салыстырмалы талдау

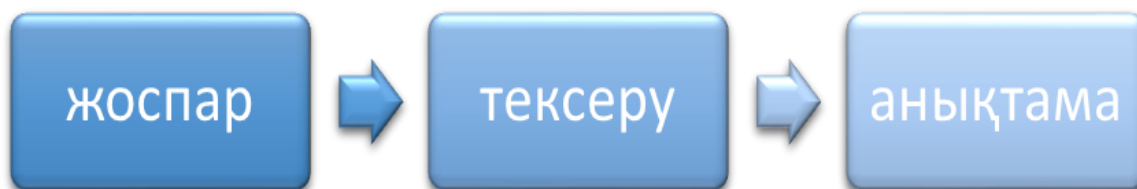
Әдіс/ Құрал	Қолдану мақсаты	Артықшылықтары	Кемшіліктер мен тәуекелдер	Ұсыныстар мен қолданыс
Сабақты бақылау	Оқыту әдістемесін, педагог пен білім алушыларды	Алғашқы болып ақпарат алу, үдерісті динамикада	Тексерушінің қатысу әсері (Хоторн әсері), бақылаушының субъективтілігі	Анық критерийлері бар құрылымдалған бақылау

	ң өзара іс-қимылын, оқу қызметін ұйымдастыру -ды бағалау	көру мүмкіндігі	және бағалаудың фрагменттілігі (бір ғана сабаққа сүйену).	картасын қолдану. Басқа әдістермен ұштастыру.
Құжаттама ны талдау (КТЖ, журналдар, дәптерлер).	Жоспарлаудың жүйелілігін, бағалаудың объективтілігін, жұмыстарды тексерудің жүйелілігін, үй тапсырмаларының көлемі мен сипатын бағалау.	Деректердің объективтілігі және оларды ұзақ мерзімдегі динамикада талдау мүмкіндігі	Оқыту үдерісінің өзін бағалаудың мүмкін еместігі, күделілігі	Бір реттік шара ретінде емес, жүйелі мониторинг ретінде жүргізу. Талдау үшін чек-парақтарды қолдану.
Сауалнама (білім алушылар, ата-аналар, педагогтер)	Пікірлерді зерттеу, қанағаттану деңгейін анықтау, жасырын мәселелерді анықтау, кері байланыс алу.	Үлкен аудиторияға қол жеткізу мүмкіндігі, құпиялылық, бақылау мүмкін емес деректерді алу.	Жауаптардың субъективтілігі, валидті анкеталарды құрастырудың күрделілігі, мәліметтерді дұрыс өңдеудің қажеттілігі.	Тексерілген әдістемелерді қолдану, құпиялылықты қамтамасыз ету, нәтижелерді дұрыс талдау.
Тестілеу / Бақылау срездері	Білім алушылардың білім, білік, дағдылар мен объективті бағалау, білімдегі олқылықтарды анықтау.	Жоғары деңгейдегі объективтілік, статистикалық өңдеу мүмкіндігі, нәтижелердің салыстырма	Шектеулілігі (негізінен ББД-лары тексереді), сапалы тесттерді әзірлеудің күрделілігі.	Стандартталған өлшемдік материалдарды қолдану, типтік қателіктерді талдау.

		лылығы.		
Әңгімелесу / Сұхбат	Ақпаратты нақтылау, проблемалардың себептерін анықтау, мұғалімнің мотивациясы мен кәсіби ұстанымын зерттеу	Икемділік, терең ақпарат алу мүмкіндігі, сенімді қарым-қатынас орнату.	Сұхбат берушінің де, респонденттің де субъективтілігі, нәтижелерді ресімдеудің күрделілігін жүйелеу	Сұхбатқа, әңгімелесуге алдын ала жоспар құру, негізгі сәттерді тіркеу, бағалау пікірлерінен аулақ болу.

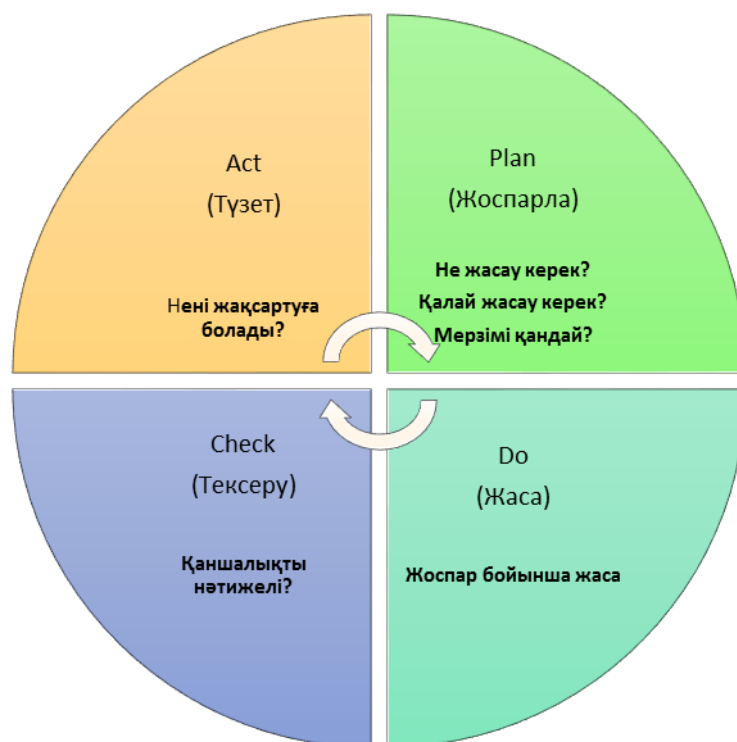
Мектепшілік бақылау үдерісін басқарудың концептуалды моделі

Мектепшілік бақылауды ұйымдастырудың теориялық негіздері мен практикалық тәжірибесін талдау дәстүрлі сызықтық модельден көшу қажеттілігін көрсетеді.

Білім сапасын басқарудың циклдік, жүйелік моделіне. Мұндай модель Деминг циклі (PDCA – Plan-do-Check-Act немесе жоспарлау-әрекет-тексеру-түзету) болып табылатын үздіксіз жетілдіру идеологиясына негізделуі керек.

Ұсынылған тұжырымдамалық басқару моделі осы циклді біріктіреді және төрт өзара байланысты және өзара енетін компоненттерден тұрады [23].

5-сурет-Демингтің классикалық циклі

Модельдің құрылымы мен компоненттері

1. Мақсаттық компонент

Бұл компонент «**Біз бақылауды не үшін жүргіземіз?**» деген сұраққа жауап береді. Ол мектепшілік бақылаудың (МІБ) мақсаттары мен міндеттерін нақты анықтауды көздейді, олар мектептің жалпы даму стратегиясымен үйлесімді болуы керек.

Стратегиялық мақсаттар: білім беру процесінің мемлекеттік стандарт талаптарына сәйкестігін қамтамасыз ету; білім сапасын және мектептің бәсекеге қабілеттілігін арттыру; педагогтердің кәсіби дамуына қолдау көрсету.

Тактикалық міндеттер: оқу-тәрбие процесінің жағдайын диагностикалау; проблемалық аймақтар мен «өсудің нүктелерін» анықтау; озық педагогикалық тәжірибені зерттеу, жинақтау және тарату; педагогтерге әдістемелік көмек көрсету; білім беру процесін түзету.

2. Мазмұндық компонент

Бұл компонент «Біз нені бақылаймыз?» деген сұраққа жауап береді. Ол бақылау объектілерін және олардың мазмұнын анықтайды.

Модельге келесі бағыттарды енгізу ұсынылады:

3. Ұйымдастырушылық-қызметтік компонент

Бұл компонент «Біз қалай бақылаймыз?» деген сұраққа жауап береді. Ол бақылау үдерісін, оның субъектілерін, әдістері мен алгоритмдерін сипаттайды.

Мектепшілік бақылаудың субъектілері: әкімшілік, әдістемелік бірлестіктердің жетекшілері, педагогтердің шығармашылық топтары, тәлімгерлер. Бақылау процесіне педагогтерді өздерін әріптестік пен серіктестік принциптері негізінде белсенді тарту маңызды.

Мектепішілік бақылау циклі алгоритмі

1. Жоспарлау

Өткен жылдың қорытындыларын талдау, бақылау мақсаттарын, объектілерін, мерзімдері мен әдістерін анықтау.

2. Мәліметтер жинау (Іске асыру / Do)

Әдістер кешенін (триангуляция) пайдалана отырып, бақылау іс-шараларын жүргізу.

3. Талдау және интерпретациялау (Тексеру / Check)

Алынған ақпаратты өңдеу, себеп-салдарын анықтау, қорытындыларды тұжырымдау.

4. Ұсыныстарды әзірлеу және басқарушылық шешімдер қабылдау (Іске асыру / Act)

Кемшіліктерді жою және оң тәжірибені пайдалану бойынша нақты шараларды әзірлеу.

5. Мониторинг орындау

Қабылданған шешімдердің орындалуын бақылау және олардың тиімділігін бағалау.

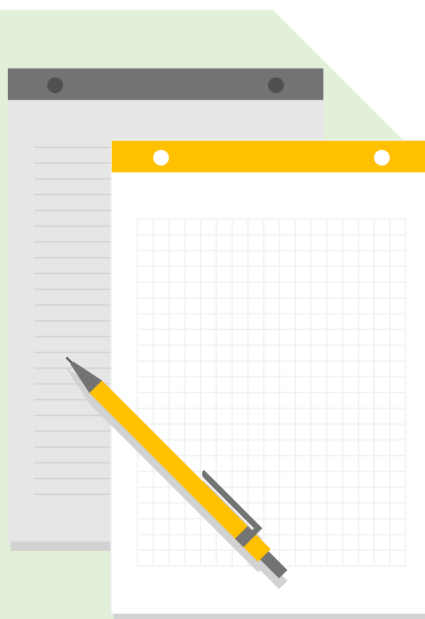
4. Нәтижелі бағалау компоненті

Бұл компонент «Бақылау өздігінен қаншалықты тиімді?» деген сұраққа жауап береді.

Ол мектепішілік бақылау (МІБ) үдерісінің тиімділігін бағалау жүйесінің болуын көздейді.

Мектепішілік бақылаудың (МІБ) тиімділігін бағалау критерийлері: білім сапасының оң динамикасы; педагогтардың кәсіби құзыреттілігінің және қанағаттану деңгейінің артуы; бақылау үдерісін оңтайландыру; қабылданған басқарушылық шешімдердің тиімділігі.

Ұсынылған модельдің негізгі аспектісі – оны мектептің жалпы басқару жүйесіне интеграциялау.

Мектепішілік бақылаудың (МІБ) мақсаттары мен мазмұны тікелей мектеп жұмысын талдау барысында анықталған мәселелерден және ағымдағы жылға арналған даму жоспарына енгізілген деректерден туындауы керек. Өз кезегінде, МІБ нәтижелері (қорытындылар мен ұсыныстар) келесі жылға арналған даму жоспарын және жұмыс жоспарларын түзету негізіне айналуы тиіс. Бұл МІБ бүкіл мектеп жүйесінің диагностикалау, кері байланыс қамтамасыз ету және стратегиялық дамыту үшін кіріктірілген механизмге айналады, өзін-өзі реттейтін басқару циклін қалыптастырады.

Орта білім беру ұйымының кейсі: МІБ талдауы

Мектепішілік бақылау жоспарын, сондай-ақ педагогикалық және әдістемелік кеңестердің хаттамаларын талдау барысында білім беру ұйымында бақылау және білім сапасын басқару жүйесінің ұйымдастырылуы туралы кешенді көрініс жасауға болады.

Мысал ретінде орта мектептің мектепішілік бақылау жоспарының I бөліміне енгізілген үзінді келтірілген: «*Нормативтік құжаттарды орындауды және мектеп құжаттамасын талаптарға сәйкес жүргізуді бақылау*» (3-кесте).

3-кесте. МІБ жоспарының үзіндісі, 1-бөлім

Талаптарға сәйкес нормативтік құжаттардың орындалуын және мектеп құжаттамасын жүргізуді бақылау										
№	Бақылау тақырыбы	Бақылау мақсаты	Бақылау объектісі	Бақылау түрі	Бақылау формасы/ әдістері	Орындалу мерзімі	Жауапты тұлғалар	Қаралатын орны	Басқарушылық шешім	Екінші дәрежелі бақылау
1.	Білім мазмұнына, оқу жүктеме сіннің максималды көлеміне, оқушылардың дайындығы деңгейіне және оқу ұзақтығына қойылатын талаптардың сақталуы, оқушылардың денсаулығын қорғау.	Оқушылардың оқу жүктеме есінің максималды көлеміне қойылатын талаптарға сәйкестігін анықтау. (ҚР БҒМ-нің №348 бұйрығы 03.08.2022 ж., №406 бұйрығы 23.09.2	2024–2025 оқу жылының оқу жоспары, сабақ кестесі	Шолу	Құжаттарды тексеру: оқу жоспарлары, жұмыс оқу жоспарларының үлгі жоспарлар мен мемлекеттік жалпы білім беру стандарттарына сәйкестігі, сабақ кестесі	Тамыз	Жауапты директ орында сарлары	Педагогикалық кеңес	Оқу жоспарлары, сабақ кестелері мен хаттамаларды педагогикалық кеңесте қарау және бекіту, қауіпсіз жағдайларды қамтамасыз ету	Жоспар, сабақ кестесі

		022 ж., №385 бұйрығ ы 31.08.2 022 ж.; ҚР ДМ- нің № ҚР ДСМ- 76 бұйрығ ы 05.08.2 021 ж.; ҚР БҒМ- нің №500 бұйрығ ы 08.11.2 012 ж., №323 бұйрығ ы 26.10.2 023 ж.)								
2.	2024– 2025 оқу жылында сапалы оқу- тәрбие процесін ұйымдас тыру	2024– 2025 оқу жылының басталуына қатысты ҚР БҒМ- нің және қалалық білім басқар масының бұйрық тарын орындау	Оқу жылдың басталуын ұйымдастыру	Шолу	Мектеп бұйрықтары ның шығару	Тамыз	Жауапты директордың орынбасарлары	Педагогикалық кеңес	2024– 2025 оқу жылының басталуына байланысты бұйрық шығару	
3.	Күнтізбелік-	КТЖ талапт	КТЖ және	Тақыры	Кешенді- қорытынды	Тамыз	Жауапты	Әдістемелі	КТЖ-ны ӘБ	

	тақырып тық жоспарл аудың (КТЖ) үлгілік оқу бағдарла маларын а сәйкесті гі. КТЖ құрасты ру талаптар ын орындау	арыны ң сақтал уын қамтам асыз ету (ҚР БҒМ- нің №399 бұйрығ ы 16.09.2 022 ж., ҚР БҒМ- нің №130 бұйрығ ы 06.04.2 020 ж.)	үлгілік оқу бағдар ламала ры	пты қ	(құжаттард ы зерттеу)		директ ордың орынба сарлар ы	к кеңес тің отыр ысы	отырыст арында қарау, элективт ік курстард ы тексеру, анықтам алар мен ұсыныст арды әзірлеу	
4.	Тәрбие жұмысы мен спорт секциял арының жоспарл арын тексеру және бекіту	Қосым ша білім беру құжатт амасын жүргіз уге қойыла тын талапт ардың сақтал уын қамтам асыз ету (ҚР БҒМ 06.04.2 020 №130 бұйрығ ы)	Сынып жетек шілері нің, үйірме лердің, секция лардың тәрбие жұмыс ының жоспар лары	Фро нтал ьді	Кешенді- қорытынды (құжаттард ы зерттеу)	Тамы з	Жауап ты директ ордың орынба сарлар ы	ӘБ отыр ыстар ы, сыны п жетек шілер і	Жаңа оқу жылына арналған тәрбие жұмысы жоспарл ары мен спорт секциял арының жоспарл арын бекіту	
5.	Ерекше білім беру қажеттіл іктері бар балалар	1)Үйде жеке оқытуд ы ұйымд астыру (құжат	Оқу жоспар лары, жұмыс бағдар ламала ры,	Тақ ыры пты қ	Жеке / құжаттарды зерделеу	Тамы з	Жауап ты директ ордың орынба сарлар ы	Педаг огика лық кеңес	Жеке қажеттіл іктерді ескере отырып, сапалы білім	

	ды және үйде оқытылатын балалардың оқыту жұмысы	тарды жинау, бұйрықтар, сабақ кестесін жасау). 2)Оқу жоспарын бекіту, ҚТЖ-дың жұмыс бағдарламаларына және жеке жоспарларға сәйкестігін тексеру. 3)КТЖ-ның дұрыс рәсімделуін тексеру. 4)ЕББ Қ бар балаларға инклюзивті білім беруді ұйымдастыруды бақылау.	медициналық құжаттар, ата-аналардың өтініштері, ПМПК қорытындылары.						беруге жағдай жасау	
6.	Оқушылардың оқулықтармен қамтама	2024–2025 оқу жылына 1–11	Мектеп кітапханасының оқулық	Кешенді - қорыты		Қыркүйек	Жауапты директорының орынба	Директор жанындағы кеңес	Оқулықтармен қамтамасыз ету жұмысы	

	сыз ету	сынып білім алушыларын ың оқулық тармен қамтам асыз етілуін анықтау (ҚР БҒМ-нің 10.06.2021 ж. №286 бұйрығы)	тарды беру бойынша құжаттамасы	нды (құжаттарды зерттеу)			сарлары		ның талдауы, 100%-ға жеткізу	
7.	Төтенше жағдайлар, еңбек қауіпсіздігі мен техникасы, антитеррористік қорғаныс бойынша қажетті құжаттардың болуы. Нұсқаулық жүргізу.	Жарақаттардың алдын алу, денсаулықты қорғау, антитеррористік қауіпсіздік. Құжаттардың болуы мен рәсімделуін тексеру, оқу жылы басталар алдында барлық қызметкерлерге нұсқаулық жүргізу.	Төтенше жағдайлар және қауіпсіздік бойынша құжаттама	Шолу	Кешенді-қорытынды	Қыркүйек	Жауапты директорының орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Оқу-тәрбие процесінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету	

8.	Педагогтерді аттестаттаудың тиімділігі	у. Педагогтерді аттестаттауды уақтылы және нәтижелі болу үшін құжаттарының дайындығы деңгейін анықтау.	Педагогтердің портфолиосы	Тақырыптық	Жеке (құжаттарды зерделеу)	Қыркүйек, қаңтар	Жауапты директорың орынбасарлары	Директорың жанындағы кеңес отырысы, әдістемелік кеңес, сараптамалық кеңес мүшелері	Педагогтер мен директор орынбасарларын аттестаттаудан өткізу, курстардың ұйымдастыру (бекітілген бағдарламалар бойынша)	Әдістемелік көмек
9.	Білім алушылардың жеке істері мен алфавиттік кітаптарды жүргізуге қойылатын талаптарды сақтау	Жеке істерді жүргізу және білім алушылардың тіркеу кезінде ықтимал қателіктерді анықтау	Білім алушылардың жеке істері мен алфавиттік кітаптары	Фро нтал ьды	Жеке іс қағазы мен алфавиттік кітаптарды зерделеу	Қыркүйек	Жауапты директорың орынбасарлары	Директорың жанындағы кеңес	Жеке істер мен алфавиттік кітаптарды уақтылы және сапалы рәсімдеуді қамтамасыз ету	
10.	ҰБДҚ-на өзгерістер енгізу: білім алушылар саны, педагогтер құрамы	Мектеп жұмысы туралы ақпараттың ҰБДҚ-да дұрыс болуын қамтамасыз ету	ҰБДҚ-ның деректер базасы	Фро нтал ьдік	Кешенді-қорытынды (құжаттарды зерделеу), статистикалық есеп беру	Қыркүйек, қаңтар	Жауапты директорың орынбасарлары	Директорың жанындағы кеңес	Деректерді ҰБДҚ-на уақтылы енгізу	
11.	Білім	Санита	Мектеп	Әкі	Ыстық	Қазан	Жауап	Дирек	Білім	

	алушылардың денсаулығын қорғауды бақылау. Мектептегі медициналық қызмет көрсетуді ұйымдастыру. Ыстық тамақты ұйымдастыру.	рлық қағидалардың сақталуы (ҚР ДСМ-нің 2021 жылғы 05.08 № ҚР ДСМ-76 бұйрығымен бекітілген «Білім беру объектілеріне қойылатын санитариялық - эпидемиологиялық талаптар» тал аптарына сәйкес)	асхана сы	мші лік	тамақты ұйымдастыру бойынша құжаттама ны тексеру, статистикалық есеп беру		ты директ ордың орынба сарлар ы, әлеуме ттік педаго г	ктор жаны ндағы кеңес	алушылардың ыстық тамақпен қамтамасыз ету	
12.	Мектепте түзету және логопедиялық жұмысты ұйымдастыру	Логопедиялық пункттің ұйымдастырылуын және түзету-логопедиялық жұмыстың сапасын анықтау (ҚР ОАМ-	Логопедиялық пункттің құжаттамасы	Шолу	Кешенді-қорытынды (құжаттарды зерделеу)	Қазан	Логопед	Директор жанындағы кеңес	Оқу процесін бұйрыққа сәйкес ұйымдастыру	

		нің 2022 жылғы 31.08 №385 бұйрығ ы)								
13.	Мектептің антитеррористік және өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша жұмысын жоспарлау	Құқық бұзушылықтардың алдын алу жұмысын ұйымдастыру анықтау	Құқық бұзушылықтардың алдын алу бойынша іс-шаралар	Тақырыптық	Қорытынды бақылау	Желтоқсан	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Анықтама жасау / құрастыру	
14.	Мектепте кәсіби бағдар беру жұмысын ұйымдастыру	Білім алушылардың оқу орында рында таңдауда кәсіби бағдарын қамтамасыз ету	Білім алушылар тізімдері	Жекеле	Жеке бақылау	Желтоқсан	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Анықтама жасау / құрастыру	
15.	Аралық және қорытынды аттестацияны («Қазақ тілі және әдебиеті » пәні бойынша) өткізу комиссиясын бекіту	Аттестация комиссиясының құрамын бекіту, аралық аттестацияны өткізу (ҚР БҒМ-нің 2008 ж.	Құжаттар	Тақырыптық	Сыныптық- қорытынды (құжаттарды, бұйрықтарды зерделеу)	Ақпан	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Комиссия құрамын бекіту туралы бұйрық шығару	

		18.03№ 125 бұйрығ ы)								
16.	4 және 9 сынып оқушыл арын оқу жетістік терін монитор ингілеуг е дайынд ығын бақылау	Оқушы лардың ББЖМ -ға дайынд ығын талдау және бақыла у (ҚР БҒМ- нің 2021 ж 05.05 №204 және 2020 ж 06.04. №130 бұйрық тары	4 және 9 сынып оқушы лары, ата- аналар, пән мұғалі мдері	Тақ ыры пты қ	Сыныптық- қорытынды (құжаттард ы, бұйрықтард ы зерделеу)	Наур ыз	Жауап ты директ ордың орынба сарлар ы	Директор жаны ндағы кеңес	Сынып жетекші лері оқушыл ар мен ата- аналард ы ББЖМ туралы хабарла ндырад ы, мұғалім дер сапалы дайынд ықты қамтама сыз ету қажет	
17.	Білім алушыл ардың оқу жетістік терін бағалау	Қалып тастыр ушы және жиынтық бағала у жүргіз у талаптар арының бұзылу ын дер кезінде анықта у (ҚР БҒМ №125 бұйрығ ы, 18.03.2 008)	Электрондық журнал , ТЖБ және БЖБ кестеле рі	Фро нтал ыды	Кешенді- қорытынды (құжаттард ы зерделеу)	Наур ыз	Жауап ты директ ордың орынба сарлар ы	Әдістемелік кеңес	Бағалау талаптар ына сәйкес талдау дайында у	
18.	Мектепті цифрлан	Оқу үдерісі н	«Күнделік», ҰБДҚ,	Әкімшілік,	Кешенді- қорытынды (құжаттард	Сәуір	Жауап ты директ	Директор жаны	Мектепті басқару	

	дыру бағдарла масыны ң іске асырылу ы	цифрла ндыру жұмыс тарын ың жағдай ын талдау және бақыла у	ақпара ттық қауіпсі здік	жек е	ы зерделеу)		ордың орынба сарлар ы	ндағы кеңес	ды автоматт андыру, ашық ақпаратт ық білім беру кеңістігі н қалыпта стыру	
19.	Қазақста н Республ икасыны ң «Тілдер туралы» Заңыны ң орындал уы	Мемле кеттік тілде құжат жүргіз у талапт арыны ң сақтал уын қамтам асыз ету (ҚР «Тілде р туралы » Заңы №151- І, 11.07.1 997; ҚР Үкімет інің №703 қаулыс ы, 31.10.2 018)	Құжатт ама	Тақ ыры пты қ	Кешенді- қорытынды (құжаттард ы зерделеу)	Мамы р	Жауап ты директ ордың орынба сарлар ы	Директор жаны ндағы кеңес	Мектеп құжатта масын талаптар ға сәйкес жүргізуд і қамтама сыз ету	

Ұсынылған МІБ жоспарының үзіндісінде келесілерді қамтамасыз ету қажет:

1. Нормативтік және терминологиялық дәлдікті сақтау. МІБ жоспары өзектілігін және құқықтық дұрыстығын сақтау үшін оны қолданыстағы нормативтік-құқықтық актілермен жүйелі түрде салыстырып отыру қажет. Мысалы, педагогтерді аттестаттауды бақылауды жоспарлау кезінде (8-тармақ) қолданыстағы рәсімдер қағидаларына сүйену маңызды. Аттестаттау

қағидаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес (ҚР Оқу-ағарту министрінің 2025 жылғы 25 ақпандағы №32 бұйрығы, ол ҚР БҒМ-нің 2016 жылғы 27 қаңтардағы №83 бұйрығына өзгерістер енгізеді) аттестаттау комиссиясының құрамы мен рәсімі қайта қаралды, ал бұрын қолданылған «сараптамалық кеңес» ұғымы жойылды.

Сонымен бірге басқарушылық дәлдікті арттыру үшін терминдерді нақты ажырату ұсынылады: заңнамалық актілерге (19-тармақ) қатысты «орындау» терминін қолдану анағұрлым дұрыс, өйткені ол белгіленген нормаларды міндетті түрде сақтауды білдіреді. ҚР «Тілдер туралы» Заңының сақталуын бақылауда дұрыс тұжырымы «Заң талаптарының орындалуын бақылау...» болып табылады.

2. Бақылау түрлерін таңдау негіздемесі. Бақылау түрі (шолу, тақырыптық, фронтальды) объектінің ауқымы мен маңыздылығына сәйкес болуы тиіс. Бүкіл мекеменің жұмысына әсер ететін маңызды процестер – оқу жоспарларын және сабақ кестесін бекіту (1-тармақ) – жүйелік қателерді ерте анықтау үшін шолулық емес, тереңірек, яғни тақырыптық бақылауды қажет етеді.

3. Мониторинг рәсімдеріне дайындыққа емес, білім беру процесінің сапасын талдауды назарда ұстау. Білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау мониторингі (ББЖМ, 16-тармақ) бойынша бақылауды жоспарлағанда, жүйені оқыту сапасын және оқу бағдарламасын меңгеру деңгейін талдауға бағыттау маңызды. Басқарушылық шешімді «дайындықты қамтамасыз ету» деп емес, «нәтижелерді талдау негізінде әдістемелік тәсілдерді түзету» деп тұжырымдау орынды.

4. Келесі бақылауды жоспарлау. МІБ-ті даму құралына айналдыратын негізгі элемент – екінші бақылау. Ол басқарушылық шешімнің орындалғанын және мәселенің шешілгенін анықтайды. Сондықтан жоспарда осы бағанды жүйелі түрде толтырып, мерзімділігін нақты көрсету қажет («тоқсан сайын», «жартыжылдық қорытындысы бойынша», «ай сайын»). Бұл басқару циклі логикасының толықтығын қамтамасыз етеді (Жоспарлау → Әрекет → Тексеру → Түзету) (5-сурет) және анықталған проблемалардың шешілгеніне кепілдік береді.

Plan → МІБ жоспары әзірленген.

Do → Бастапқы бақылау жүргізіледі.

Check → Нәтижелер талданады (мысалы, директор жанындағы кеңесте).

Act → Басқарушылық шешім қабылданады.

II. «Оқу процесінің сапасын бақылау» (4-кесте)

4-кесте. МІБ жоспарының 2-бөлімінен үзінді

Оқу процесінің сапасын бақылау									
Бақылау тақырыбы	Бақылаудың мақсаты	Бақылау объектісі	Бақылау түрі	Бақылау әдістері	Орындау мерзімі	Жауаптылар	Қаралатын орны	Басқарушылық шешім	Екінші бақылау
Негізгі пәндер бойынша кіріс бақылау жұмыстары, түзету жұмыстарының жоспарлары (2–11 сыныптар)	Оқушылардың оқу жылы басындағы білім сапасын анықтау	Негізгі пәндер бойынша оқушылардың білім деңгейі	Кіріс бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Қыркүйек	ӘБ жетекшілері, пән мұғалімдері	ОТІЖО, ӘБ отырыстары	Мұғалімнің сабақтағы тиімділігі критерийлерін ескере отырып, білімдегі олқылықтарды толықтыру бойынша ұсыныстар әзірлеу	
ЕББҚ бар және үйден оқытылатын балаларды оқыту	Дифференциацияланған оқытудың жай-күйін бақылау, ЕББҚ бар және үйден оқытылатын балаларға жеке оқытуды ұйымдастыру	ЕББҚ бар оқушылардың дәптерлері, үйден оқыту жағдайлары	Жеке бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Қазан	Жауапты директорының орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып, бағалау критерийлерін қамтамыз ету, сараланған және/немесе жеке тапсырмаларды қолдану	
1, 5, 10 сынып оқушыларының бейімделуі	Оқушылардың бейімделу ерекшеліктері, эмоциона	Сыныптардағы оқу процесі	Аралық бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Қыркүйек – қазан	Психологтар	Педагогикалық кеңес	Оқушылардың қажеттіліктерін ескере отырып,	

	лдық жағдайы, оқу жүктемесі			ау				сапалы білім беруге жағдай жасау	
1–11 сыныпта рда дене шынықтыру пәнінің оқытылуын бақылау. Аттестациядан өтетін педагогтердің сабақтарына бақылау жүргізу	Оқушылардың танымдық әрекетін жандандырудың формалары мен әдістерінің тиімділігін айқындау	Оқу процесі	Ұжымдық бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Қазан	Жауапты директор орынбасарлары	Әкімшілік, ОТИЖ, ӘБ отырыстары	ӘБ отырысында оқушылардың пәнге қызығушылықтың арттыру мәселесін қарау	
Бастауыш сыныпта рда пәндердің оқытылуын бақылау. Аттестациядан өтетін педагогтердің сабақтарына бақылау жүргізу (1–4 сыныптар)	Оқушылардың танымдық әрекетін белсендірудің формалары мен әдістері тиімділігін бақылау	1–4 сыныпта рдағы оқу процесі	Ұжымдық бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Қараша	Директор орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Әкімшілік, ОТИЖО ӘБ отырыстары	Дамытушы білім беру ортасын қалыптастыру және педагогтерге әдістемелік қолдау	
1–11 сыныпта рда эстетикалық пәндердің оқытылу	Оқушылардың танымдық әрекетін белсендірудің формалары мен	Оқу процесі	Ұжымдық бақылау	Кешендік-жалпылама бақылау	Желтоқсан	Директор орынбасарлары	Әкімшілік, ОТИЖО ӘБ отырыстары	ӘБ отырысында оқушылардың пәнге қызығушылық	

ын бақылау. Аттестац иядан өтетін педагогте рдің сабақтар ына бақылау жүргізу	әдістері тиімділігі н бақылау							ын арттыру мәселесі н қарау	
3–11 сыныпта рда орыс тілі пәнінің оқытылу ын бақылау. Аттестац иядан өтетін педагогте рдің сабақтар ына бақылау жүргізу	Оқушыла рдың танымды қ әрекетін белсендір удің формалар ы мен әдістері тиімділігі н бақылау	Оқу процесі	Ұжым дық бақыла у	Кеше ндік- жалп ылама бақыл ау	Қаңт ар	Директ ор орынба сарлары	Әкімші лік, ОТІЖО ӘБ отырыс тары	ӘБ отырыс ында оқушыл ардың пәнге қызығу шылықт ын арттыру мәселесі н қарау	
9–11 сынып оқушыла рын қорытын ды аттестатт ауға , 5–8 және 10 сынып оқушыла рын қазақ тілі мен әдебиеті пәнінен аралық аттестатт ауға дайында у	Қорытынды және аралық аттестаттауға дайындық деңгейін және сапасын анықтау, ҰБТ үшін негізгі пәндерді таңдау көрсеткіштерін айқындау	Оқу процесі, пән мұғалім дері	Жоспа рлы бақыла у	Кеше нді- қоры тынды бақы лау	Қаңт ар— ақпан	Директ ор орынба сарлары	Директ ор жанын дағы кеңес	ӘБ отырыс ында функцио налдық сауатты лық мәселесі н қарау	

2–11 сыныпта рда қазақ тілі пәнінің оқытылу ын бақылау. Аттестациядан өтетін педагогтердің сабақтарына бақылау жүргізу	Оқушылардың танымдық әрекетін белсендірудің формалары мен әдістері тиімділігін бақылау	Оқу процесі	Ұжымдық бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Ақпан	Директор орынбасарлары	Әкімшілік, ОТИЖО ӘБ отырыстары	ӘБ отырысында оқушылардың пәнге қызығушылықтың арттыру мәселесін қарау	
3–11 сыныпта рда ағылшын тілі пәнінің оқытылу ын бақылау. Аттестациядан өтетін педагогтердің сабақтарына бақылау жүргізу	Оқушылардың танымдық әрекетін белсендірудің формалары мен әдістері тиімділігін бақылау	Оқу процесі	Ұжымдық бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Наурыз	Директор орынбасарлары	Әкімшілік, ОТИЖО ӘБ отырыстары	ӘБ отырысында оқушылардың пәнге қызығушылықтың арттыру мәселесін қарау	
«Өмір қауіпсіздігінің негіздері» және «Жолда жүру ережелері» оқу курстары	Курстардың уақытылы өткізілуін қамтамасыз ету	1–11 сыныптар	Аралық бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Наурыз	Жауапты директор орынбасарлары	Тәрбие ісі жөніндегі орынбасар, сынып жетекшілері	«Өмір қауіпсіздігінің негіздері» және «Жолда жүру ережелері» оқу курстарының оқытуды қамтамасыз ету	
Математ	Оқытуды	Оқу	Ұжым	Кеше	Сәуір	Директ	Әкімші	Пәндер	

ика, физика, химия, биология, информатика пәндерінің оқытылуын бақылау (5-11 сыныпта р)	ң тиімділігі н, танымдық қызығушылықтың дамуын, оқу мотивациясының артуын және математикалық сауаттылық деңгейін айқындау	процесі	дық бақылау	нді-қорытынды бақылау		ор орынба сарлары	лік, ОТІЖО ӘБ отырыстары	бойынша білім сапасын арттыру мәселесін қарастыру	
ЕББҚ бар және үйден оқытылатын балалар	Жеке оқытуды бақылау	ЕББҚ дәптерлері, үй жағдайы	Жеке бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Сәуір	Директ ор орынба сарлары	Директ ор жанындағы кеңес	Оқушылардың ерекшеліктерін ескере отырып бағалау критерийлерін қамтама сыз ету, сараланған тапсырмаларды қолдану	
4 сыныпта рда қорытынды бақылау	Оқушылардың дайындығын анықтау 5 сыныпқа өту кезінде сабақтастықты қамтамасыз ету	4 сынып оқушылары	Кешенді-қорытынды бақылау	Сабақ тарға қатысу	Сәуір	Директ ор орынба сарлары	Директ ор жанындағы кеңес	Сабақтастықты қамтама сыз ету	
Қазақстан тарихы, құқық, дүниежүз	Оқытудың тиімділігі н, танымдық	5–11 сыныпта рдағы оқу үдерісі	Ұжымдық бақылау	Кешенді-қорытынды	Мам ыр	Директ ор орынба сарлары	Әкімшілік, ОТІЖО ӘБ отырыс	Дамытушы білім беру ортасын	

і тарихы пәндерінің оқытылу ын бақылау (5-11 сыныпта р)	қ қызығуш ылықты дамыту және мотиваци яны арттыруд ы анықтау			бақы лау			тары	қалыпта стыру және педагогт ерге әдістеме лік қолдау	
--	---	--	--	---------------------	--	--	-------------	---	--

Ұсынылған жоспардың екінші бөлімі білім беру процесінің әртүрлі аспектілеріне бағытталған 15 бақылау бағытын қамтиды. Бақылау объектілері ретінде «оқу процесі», «оқушылардың білім деңгейі» сияқты жалпы категориялардан бастап, «ЕББҚ бар оқушылардың дәптерлері», «1, 5, 10 сыныптардағы оқу процесі» сияқты неғұрлым нақты объектілерге дейін көрініс табады.

Пәндік циклдер бойынша бақылауға арналған тармақтарды (дене шынықтыру, эстетикалық пәндер, тілдік бағыт, ЖМБ, ҚҒБ) талдау барысында «Бақылаудың мақсаты» және «Басқарушылық шешім» графаларында тұжырымдардың біріктіріліп, бірдей сипатта қолданылғаны байқалады. Мұндай тәсіл әрбір пәннің дидактикалық мақсаттарындағы, мазмұнындағы, оқыту әдістеріндегі айырмашылықтарды ескермейді.

Әрбір білім беру саласы үшін мақсаттар мен бақылау критерийлерін саралау қажет. Бақылау мақсаттары пәннің ерекшелігін ашатын, нақты, бақыланатын және өлшенетін нәтижелер арқылы тұжырымдалуы тиіс.

Жаратылыстану-математикалық бағыт үшін – практикалық және зертханалық жұмыстардың ұйымдастырылуын, зерттеу дағдыларының қалыптасуын бағалау.

Қоғамдық-гуманитарлық бағыт үшін – мәтінді талдау, дәлел және сыни ойлау дағдыларын бағалау.

«Дене шынықтыру» пәні үшін – сабақтың тығыздығы, қауіпсіздік техникасын сақтау, жүктемені саралау критерийлері өзекті.

Кейбір тармақтарда бақылау объектісі педагогтерді аттестаттау рәсімімен біріктірілген («Аттестаттаудан өтетін педагогтердің сабақтарына қатысу»). Бұл бақылаудың тек белгілі санаттағы педагогтерге, кәсіби қызметінің нақты кезеңінде бағытталғанын көрсетеді.

«Бақылау әдісі» графасында «Кешенді-жалпылаушы бақылау» термині басым. Бұл термин жалпылама сипатқа ие және бақылау барысында қолданылатын әдістер мен құралдар жиынтығын ашып көрсетпейді. Ерекше жағдай ретінде «4 сыныптардағы сыныптық- қорытынды бақылау» тармағында әдістеме нақты көрсетілген («Сабақтарға қатысу, сұқбат»)

Осыған байланысты «Кешенді-жалпылаушы бақылау» терминінің орнына мақсатқа сәйкес келетін нақты әдістер тізбесін енгізу орынды, мысалы:

- алдын ала белгіленген критерийлер бойынша сабақтарға қатысу және талдау;
- оқушылардың оқу жұмыстарының нәтижелерін талдау (бақылау, жоба, шығармашылық жұмыстар);
- педагогтің құжаттамасын (қысқа мерзімді жоспарлар) зерттеу;
- диагностикалық білім кесінділерін жүргізу;
- педагогтер мен оқушылармен сұхбат;
- білім алушылар мен ата-аналарға сауалнама жүргізу.

Бақылау түрлері («кіру», «жеке», «аралық», «ұжымдық» және т.б.) жалпы қабылданған классификацияға сәйкес болғанымен, объектінің ауқымымен әрдайым жеткілікті байланыспайды. Мысалы, 1–11 сыныптар аралығындағы тұтас пәндік циклді оқытуды бақылау «ұжымдық» бақылау деп белгіленген, бұл мұндай көлемдегі мониторинг үшін жеткілікті нақты анықтама емес.

«Басқарушылық шешім» графасында көбінесе жалпы сипаттағы немесе процеске бағытталған тұжырымдар («Ұсыныстар әзірлеу...», «Мәселелерді қарастыру...», «Жағдай жасау...»). Алайда мұндай шешімдер бақылау нәтижелеріне сүйенген, өлшенетін, нақты және адресатты түзету шараларын қамтымайды.

SMART қағидатына сәйкес басқарушылық шешімдер:

- нақты;
- өлшенетін;
- қолжетімді;
- нәтижеге бағытталған;
- нақты адресаты бар болуы тиіс.

Мысалы: «Пәнге қызығушылықты арттыру мәселесін қарастыру» орнына: «7 сыныптарға арналған 3 ойын элементі бар тапсырмалар жиынтығын әзірлеп, сабақтарда апробациялау. Жауапты: ӘБ жетекшісі. Мерзімі: [күні]».

«Екінші бақылау» графасы жоспардың барлық тармақтарында бос қалған. Басқару циклінің теориясында (PDCA моделі) екінші бақылау – кері байланыс пен түзету шараларының тиімділігін бағалайтын негізгі буын. Оның болмауы бақылау үдерісінің циклдік емес, сызықтық сипатта құрылғанын көрсетеді.

Бұл графада қайталап тексерудің нысанын және мерзімін көрсету қажет. Мысалы: «Ұсыныстарды қолдануды тексеру мақсатында сабақтарды ішінара қайта бақылау. Мерзімі: [күні]».

III. «Білімдегі олқылықтарды жою және үлгерімі төмен оқушылармен жұмысты бақылау» (5-кесте)

5-кесте. МІБ жоспарының 3-бөлімінен үзінді

Білімдегі олқылықтарды жою және үлгерімі төмен оқушылармен жұмысты бақылау									
Бақылау тақырыбы	Бақылаудың мақсаты	Бақылау объектісі	Бақылау түрі	Бақылау әдістері	Орындау мерзімдері	Жауаптылар	Қарау орны	Басқарушылық шешім	Екінші бақылау
Білімдегі олқылықтарды жою және үлгерімі төмен оқушылармен жұмыс	Пән мұғалімдерінің білімдегі олқылықтарды жою жоспарларын орындау барысын талдау	Оқу процесі, пән мұғалімдері	Ұжымдық бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Қазан	Бағыттар бойынша директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Сапаның төмендеу себептерін анықтау және түзету шараларын жоспарлау	
Параллель сыныптарды қорытынды бағалау (ТЖБ, БЖБ)	Оқу жетістіктерінің деңгейін анықтау	Пәндер бойынша білім деңгейі	Фронтальды бақылау	Кешенді-қорытынды бақылау	Қараша, желтоқсан, наурыз, мамыр	Бағыттар бойынша директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Білім сапасының төмендеу себептерін анықтау	
Үй тапсырмалары көлемінің талапта	Үй тапсырмалары көлемін және оқу	Оқу үдерісі, үй тапсырмалары	Жеке бақылау	Электрондық журналды талдау	Қараша	Жауапты директоры директордың	Оқу жұмысы жөніндегі орынб	Үй тапсырмалары көлемінің талапта	

рға сәйкестігі (2–11 сыныптар)	жүктеме сін анықтау, артық жүктелуді болдырмау					орынбасарлары	асар	рға сәйкестігін қамтамасыз ету	
«2024–2025 оқу жылының I тоқсанында білім сапасының төмен деңгейін көрсеткен сыныптармен жұмыс»	Оқудағы қиындықтарды дер кезінде анықтау	Оқушылардың үлгерімі	Сыныптық қорытынды бақылау	Бақылау, талдау	Желтоқсан–қаңтар	Жауапты директор директор орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Оқу жұмысы жөнін дегі орынбасар, ӘБ отырыстары	Мықты оқушыларды тарту, білімдегі олқылықтар мен қиындықтарды жою бойынша ұсыныстар әзірлеу	
Оқушылардың оқу әрекеті мен нәтижелерін мониторингі (4, 8, 10 сыныптар)	Білім беру процесін диагностикалау, оқушылардың оқу нәтижелеріне қол жеткізуін қамтамасыз ету (5, 9, 11 сыныптар контингентін жаңа оқу жылына болжау)	Оқу әрекеті	Ұжымдық бақылау	Сауалнама жүргізу	сәуір	Жауапты директор директор орынбасарлары, психологтар	Директор жанындағы кеңес	5, 9, 11 сыныптарда білім сапасын және сабақтастықты қамтамасыз ету	

Ұсынылған МІБ жоспарының бөлімінде бақылаудың нақты құралдары қолданылған, мысалы, «Электрондық журналды талдау» және «Оқушыларға сауалнама жүргізу». Алайда «Кешенді-жалпылаушы бақылау», «Бақылау, талдау» сияқты жалпы сипаттағы тұжырымдар да бар.

Басқарушылық шешімдердің бір бөлігі педагогикалық стратегияларды қамтиды («бірлескен түзету шараларын жоспарлау», «мықты оқушыларды тарту»). Дегенмен көптеген тұжырымдар нақты шешім емес, талдау кезеңін сипаттайды («Білім сапасының төмендеу себептерін анықтау») немесе бақылау мақсатының қайталануы болып табылады («Үй тапсырмалары көлемінің талаптарға сәйкестігіне көз жеткізу»).

Сонымен қатар **екінші бақылау мүлдем жоқ.**

Жалпылама тұжырымдардан бас тарту қажет. Мысалы, «Кешенді-жалпылаушы бақылау» орнына (оқытушылардың білімдегі олқылықтарды жою жөніндегі жұмысын талдау барысында) әдістерді нақтыланған түрде көрсету ұсынылады, түзету жұмыстары жоспарларын талдау, жеке және топтық консультацияларға ішінара қатысу, пән мұғалімдерімен сұхбат жүргізу.

Әрбір шешім нақты, орындалатын және түзетуге бағытталған болуы тиіс. Мысалы, «Білім сапасының төмендеу себептерін анықтау» орнына былай нақтылау ұсынылады: «ТЖБ/БЖБ нәтижелерін талдау негізінде пән бірлестігі жетекшілері оқу қиындықтарын туғызған 2–3 тақырып бойынша ұсыныстар әзірлеп, әдістемелік кеңесте ұсынсын (мерзімі: [күні])».

Әрбір тармақ бойынша қабылданған шаралардың тиімділігі қалай тексерілетінін анықтау қажет.

«Білімдегі олқылықтарды жою және үлгерімі төмен оқушылармен жұмысты бақылау» тармағы үшін - екінші бақылау – проблемалық тақырыптар бойынша қайталама диагностикалық срездер өткізу (мерзімі: желтоқсан).

«Үй тапсырмалары көлемінің сәйкестігі» тармағы үшін: екінші бақылау – электрондық журналды қайта талдау (мерзімі: қаңтар).

«Сапа деңгейі төмен сыныптармен жұмыс» тармағы үшін: екінші бақылау – осы аталған сыныптардағы оқу жетістіктерін 3-тоқсан қорытындысы бойынша салыстырмалы талдау (мерзімі: сәуір).

IV. «Оқу-зерттеу қызметі» (6-кесте)

6 кесте. МІБ жоспарының үзіндісі, 4 бөлім

Оқу-зерттеу жұмысы									
Бақылау тақырыбы	Бақылаудың мақсаты	Бақылау нысаны	Бақылау түрі	Бақылау әдісі	Орындау мерзімі	Жауаптылар	Қарастыратын орны	Басқарушылық шешім	Екінші бақылау
Дарынды және	Дарынды және уәжді	Дарынды	Тақырыпты	Мониторинг	Қыркүйе	директордың	Дарынды	Қолжетімді	Қаңта

уәжді балалардың деректер базасын жаңарту	балалар туралы деректер базасын жаңартудың уақытылы жүргізілуін тексеруді қамтамасыз ету	және уәжді балалар деректер базасы	қ	(ашықтық, қолжетімділік, қуақытылы жаңарту)	қ	орынбасарлары	оқушылардың педагогтерге бекіту туралы бұйрық (қыркүйек)	деректер базасын құру	р
2–7 сынып оқушыларының 2024–2025 оқу жылында қалалық деңгейдегі «Зерде» республикалық зерттеу және шығармашылық жобалар байқауына қатысуын ұйымдастыру	Оқушылардың интеллектуалдық, шығармашылық әлеуетін және танымдық қызығушылықтарын ынталандыру	Байқауға қатысушылар	Ағымдағы	Тыңдау, консультациялар	Қараша	директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес (қараша)	Ақпарат	
9–11 сынып оқушыларының жалпы білім беретін пәндер бойынша Республикалық олимпиада	Дарынды балаларды анықтау, олардың интеллектуалдық деңгейін әрі қарай дамытуға жағдай жасау, қатысушыларды	Олимпиада қатысушылары	Тақырыптық	Консультациялар	Қараша	директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Анықтама	

даға қатысуын ұйымдастыру	дайындау және іріктеу								
Ғылым и жобалар байқауларына қатысудың нәтижелілігі	Әртүрлі деңгейдегі байқауларға қатысудың сапасын бағалау	Жобалар байқауына қатысу сапасы	Фронт альды	Нәтиже лілікті мониторингтеу	Мам ыр	директордың орынбасарлары	Әдістемелік кеңес	Ынталандыру жүйесін құру	
2024–2025 оқу жылында дарынды балаларды қолдау жүйесін талдау	Оқушылар мен мұғалімдердің қатысу көрсеткіштеріндегі сандық және сапалық өзгерістерді анықтау. Дарынды балалармен жұмыстың сапасын арттыру; әрбір дарынды баланы қолдауды және сүйемелдеуді қамтамасыз ету; осы бағыттағы педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамыт	Дарынды оқушылар	Қорытынды	Мониторинг	Маусым	директор орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Директор жанындағы кеңес	Аналитикалық анықтама	

Ұсынылған МІБ жоспарының бұл бөлімі дарынды оқушылармен жұмыс жөніндегі бақылауды ұйымдастыруда жүйелі тәсілді көрсетеді. Бақылауды жоспарлау дарынды оқушылармен жұмыс жүргізудің жылдық циклінің хронологиясына сәйкес құрылған. Әдістемелік құралдар нақтыланған және

мониторинг (критерийлерді нақтылау арқылы), тыңдау, консультациялар сияқты тәсілдерді қамтиды.

«Басқарушылық шешім» графасындағы мазмұн ақпараттық сипаттағы өнімдермен («Ақпарат», «Анықтама», «Аналитикалық анықтама») берілген. Бұлар бақылау қызметінің нәтижелері болып табылады, бірақ бақылау қорытындысы бойынша қабылдануы тиіс басқарушылық әрекеттерді білдірмейді. Тек бір тармақта ғана шешім басқарушылық міндет ретінде тұжырымдалған («Ынталандыру жүйесін құру...»).

Кері байланыс механизмі – екінші бақылау – тармақтардың біреуінде ғана қарастырылған. Бұл компоненттің қорытынды-аналитикалық тармақтарда болмауы басқарушылық циклдің толық аяқталмағанын көрсетеді.

Ақпараттық өнімдерді білдіретін тұжырымдарды нақты, өлшенетін және адресатқа бағытталған басқарушылық міндеттермен алмастыру қажет. Мысалы, «Аналитикалық анықтама» орнына шешім келесі түрде құрылуы тиіс: «Аналитикалық анықтама негізінде келесі оқу жылына арналған педагогтердің дарынды балалармен жұмыс бойынша кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған түзету шаралары жоспарын бекіту. Жауапты: [...]. Мерзімі: [...]».

«Жоспардың әр тармағына «Екінші бақылау» компонентін міндетті элемент ретінде енгізу қажет. Мысалы, «Байқауларға қатысу нәтижелілігі...» (мамыр айындағы талдау) тармағына екінші бақылау мынадай түрде тұжырымдалуы мүмкін: «2025–2026 оқу жылына арналған байқауларға дайындық жоспарларын нәтижелер мен ұсыныстарды ескеру тұрғысынан талдау. Жауапты: [...]. Мерзімі: 2025 жылғы қыркүйек.».

V. Мұғалімнің шеберлік және әдістемелік дайындық жағдайының деңгейін бақылау (7-кесте).

7-кесте. МІБ жоспарының 5-бөлімінен үзінді

Мұғалімнің шеберлік деңгейі мен әдістемелік дайындығының жағдайын бақылау									
Бақылау тақырыбы	Бақылау-дың мақсаты	Бақылау объектісі	Бақылау түрі	Бақылау әдістері	Орындалу мерзімдері	Жауаптылар	Қарау орны	Басқарушылық шешім	Екінші бақылау
Педагогтің әдістемелік деңгейі	Мұғалімнің әртүрлі формаларды, әдістерді және	Оқу-тәрбие жұмысы	Тақырыптық	Сабақтарға қатысу, тәжірибе	Қараша	Жауапты директорың орынбасарлары	Әдістемелік кеңес	Тиімді тәжірибемен алмасу, Lesson Study ұйымда	

	заманау и техноло гиялард ы қолдану ы деңгейі н анықтау (топтық жұмыс, жұптық жұмыс, жеке жұмыс)			алмас у				стыру	
Цифрлық білім беру ресурстары н нәтижелерг е қол жеткізу мақсатында пайдалану	Білім беру нәтижел еріне қол жеткізу үшін цифрлы қ білім беру ресурст арын пайдала ну деңгейі н анықтау	Оқу процесі	Тақы рыпт ық	Саба қтарғ а қатыс у, КТЖ- ні зертт еу	Ақпа н	Жауапт ы директ ордың орынба сарлар ы	Директ ор жанын дағы кеңес	ӘБ отырыс тарынд а тәжіри бе алмасу	
Тапсырмағ а құрастыры лған критерийле р мен дескриптор лардың сапасы	Бағалау критери йлерін пайдала ну мен тапсыр маларға дескрип торлард ы дұрыс құрасты ру деігейін анықтау	Оқу үдерісі	Тақы рыпт ық	Саба қтарғ а қатыс у, КТЖ- ні зертт еу	Сәуі р	Жауапт ы директ ордың орынба сарлар ы	Директ ор жанын дағы кеңесД иректо р жанын дағы кеңес	Критер иалды бағалау бойын ша оқытуд ы ұйымда стыру	
Сабақтың мақсаты мен мазмұныны ң сәйкестігі	Сабақ мақсаты ның оның мазмұн	Оқу процесі	Тақы рыпт ық	Саба қтарғ а қатыс у,	Мам ыр	Жауапт ы директ ордың орынба	Директ ор жанын дағы кеңес	ӘБ жетекш ілеріме н әңгімел	

(жас педагогтер)	ына сәйкестігін тексеру			КТЖ-ні зерттеу		сарлары		есу	
Педагогтердің белсенді/пассивті ұстанымы	Педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамыту бойынша әдістемелік жұмыстың жағдайын, инновациялық тәсілдерді қолдануын анықтау	Мұғалімнің әдістемелік дайындығы	Тақырыптық	Сабақтарға қатысу, сауалнама жүргізу, талдау	Қараша	Жауапты директ ордың орынбасарлары	Педагогикалық кеңес	Озық педагогикалық тәжірибені тарату	
Дарынды оқушылармен жұмыс (олимпиадалар, конкурстар) бағытында ӘБ жоспарларының жүзеге асырылуы	Оқушылардың қатысуының аралық нәтижелерін анықтау	ӘБ жұмысы	Тақырыптық	Бақылау жұмыстары, талдау	Қаңтар	Жауапты директ ордың орынбасарлары	Педагогикалық кеңес	Озық педагогикалық тәжірибені тарату	
Дарынды және қабілетті оқушылармен жұмыс, зерттеу қызметін ұйымдастыру	Зерттеу қызметін ұйымдастыру жұмысының жағдайын анықтау	Оқу процесі	Тақырыптық	Бақылау, сұқбат, талдау	Қаңтар	Жауапты директ ордың орынбасарлары	Педагогикалық кеңес	Озық педагогикалық тәжірибені тарату	
Дене шынықтыру пәні мұғалімдерінің қызметі	Кәсіби құзыреттілігін бағалау, сабақта	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Қазан	Жауапты директ ордың орынбасарлары	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанын	

(аттестаттау)	ғы және сыныптан тыс жұмыстары					сарлары, МҰӘ жетекшілері		дағы кеңес отырыстарында талдау	
Бастауыш сынып мұғалімдерінің қызметі (аттестаттау)	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Қараша	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңес отырыстарында талдау	
Эстетикалық цикл мұғалімдерінің қызметі (аттестаттау)	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Желтоқсан	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	
Орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің қызметі (аттестаттау)	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Қаңтар	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	
Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің қызметі (аттестаттау)	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Ақпан	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау
Ағылшын тілі мұғалімдерінің қызметі	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пән апталығы	Наурыз	Жауапты директ ордың	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор	ӘБ және директ ор

(аттестаттау)						орынбасарлары, ӘБ жетекшілері		жанындағы кеңесте талдау	жанындағы кеңесте талдау
Математика, информатика, физика пәндері мұғалімдерінің қызметі	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пәнапталығы	Сәуір	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	
География, биология, химия мұғалімдерінің қызметі	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пәнапталығы	Сәуір	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	
Тарих мұғалімдерінің қызметі	Кәсіби құзыреттілігін бағалау	Пәндік қызмет	Тақырыптық	Пәнапталығы	Мамыр	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	ӘБ және директ ор жанындағы кеңесте талдау	
«Жас мұғалім – тәлімгер» жүйесі	Жас педагогтердің кәсіби қиындықтарын анықтау	Жас педагогтермен жұмыс	Тақырыптық	Сабақтарға қатысу, әңгімелесу	Жыл бойы	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	ӘБ отырысы	Жас педагогтер мектебінің жұмысын ұйымдастыру, тәлімгер сабақтарына	

								қатысу	
Тәлімгерлік жүйесін енгізуді бағалау	Тәлімгерлік жүйесін ің тиімділігін анықтау	Тәлімгерлер жұмысы	Тақырыптық	Құжаттардың тексеру, әңгімелесу	Мамыр	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Әдістемелік кеңес	Тәлімгерлердің есептерін талдау	
Шығармашылық/зерттеу топтарының жұмысы	Инновациялық тәжірибені енгізу және тарату топтарының тиімділігін бағалау	Эксперименттік және ғылыми жұмыстар	Тақырыптық	Құжаттардың тексеру, әңгімелесу	Наурыз	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Әдістемелік кеңес	Мектеп деңгейінде тәжірибе тарату, материалдар жинағын әзірлеу (LS, SHARE)	
Педагогтердің кәсіби дамуы және өзін-өзі дамытуы	Педагогтердің өзін-өзі дамытуға дайындығын анықтау	Педагог қызметінің тәжірибесі	Тақырыптық	Сауалнама, әңгімелесу, талдау	Қараша	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Директор жанындағы кеңес	ПК курстарына қатысу, әдістемелік іс-шаралар, өзін-өзі дамыту жоспары	
Белсенді оқыту әдістерін қолдану тиімділігі	Белсенді формалар мен әдістердің тиімділігін анықтау	Оқу үдерісі	Тақырыптық	Сабақтарға қатысу, әңгімелесу, талдау	Қаңтар	Жауапты директ ордың орынбасарлары, ӘБ жетекшілері	Әдістемелік кеңес	Біліктілікті арттыру курстарына жіберу, әдістемелік іс-шараларға қатыстыру	
Жас	Жас	Оқу	Тақы	Дека	Сәуі	Жауапт	Жас	Білікті	

педагогтердің шығармашылық әлеуеті	педагогтердің шығармашылық әлеуетін бағалау	процесі	рыптық	да, талдау	р	ы директ ордың орынба сарлары, ӘБ жетекшілері	педагогтер декадасы	лікті арттыру курстарына қатысу, декада өткізу	
------------------------------------	---	---------	--------	------------	---	---	---------------------	--	--

Бұл бөлімді орта білім беру ұйымдарының барлығына үлгі ретінде пайдалануға болады. Мұнда бақылау әдістері нақты әрі әртүрлі: сабақтарға қатысу, сауалнама жүргізу, пән апталықтары, Lesson Study ұйымдастыру, тәлімгерлік жүйесі. Басқарушылық шешімдер тәжірибе алмасуды дамытуға, оқытуды ұйымдастыруға, үздік педагогикалық тәжірибелерді таратуға бағытталған. Мектеп педагогтердің кәсіби деңгейін арттыруға жүйелі түрде қарайтыны көрінеді.

Алайда пән апталықтары (аттестаттау) бойынша бақылау блогында басқарушылық шешім барлық жерде бірдей көрсетілген: «ӘБ отырысында талдау...». Талдау – бұл процесс, ал басқарушылық шешім – талдаудан кейін қабылданатын нақты іс-әрекеттер. Сонымен қатар «Екінші бақылау» графасы толтырылмаған. Мектеп оқытуды ұйымдастыруды, Lesson Study өткізуді, тәлімгерлік жүйесін енгізуді жоспарлап отыр, бірақ осы шаралардың қандай нәтиже беретінін тексеруді жоспарламаған.

Тек пән апталығын талдау жеткіліксіз. Талдаудан кейін қандай іс-әрекет орындалатынын анықтау қажет. Жоспардың «Басқарушылық шешім» тармағында нақты түрде: «талдау қорытындысы бойынша мұғалім N-ге [...] тақырыбы бойынша курсқа қатысу ұсынылсын. Тәжірибе алмасу мақсатында X мұғалімімен өзара сабаққа қатысу ұйымдастырылсын» деп жазылуы тиіс.

«Екінші бақылау» графасын міндетті түрде толтыру педагогтерді дамытуға жұмсалған уақыт пен ресурстардың қаншалықты өнімді болғанын объективті бағалауға мүмкіндік береді.

«Құрастырылған критерийлер мен дескрипторлардың сапасы» (шешім: «Оқыту ұйымдастыру») тармағы бойынша «екінші бақылау» ретінде мына нұсқа ұсынылады: «Өткізілген оқытудан кейін критерийлер мен дескрипторлардың сапасын таңдамалы тексеру. Мерзімі: мамыр».

«Педагогтың әдістемелік деңгейі» (шешім: «Lesson Study ұйымдастыру») тармағы бойынша «екінші бақылауға»: «Lesson Study тобының қатысушыларының сабақтарына қатысу арқылы олардың педагогикалық тәжірибесіндегі өзгерістерді анықтау. Мерзімі: ақпан».

«Жас маман – тәлімгер» жүйесі бойынша «екінші бақылау» төмендегі түрде жазылады: «Жас педагогтердің кәсіби қиындықтарын шешудегі ілгерілеуді анықтау үшін қайта сауалнама жүргізу және әңгімелесу. Мерзімі: сәуір».

VI. «Тәрбие процесінің сапасын және іс-шаралардың жүргізілуін бақылау» (8-кесте).

8-кесте. МІБ жоспарынан үзінді, 6-бөлім

Тақырып	Мақсаты	Объектісі	Бақылау түрі	Бақылау әдісі	Мерзімі	Жауаптылар	Қарастыру орны	Басқарушылық шешім	Екінші бақылау
«Мектепке жол» қайырымдылық акциясын өткізу	Әлеуметтік аз қамтылғандар, көпбалалы отбасылардан шыққан, жетім және ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балаларға әлеуметтік көмек көрсету	Оқушылар тізімі, құжаттар	Тақырыптық	Құжаттарды зерттеу	Тамыз	Жауапты директормен орынбасарлары, әлеуметтік педагог	Педагогикалық кеңес	Хаттама, анықтама	
Әлеуметтік осал отбасылардан шыққан оқушылар санатын анықтау және құжаттарды рәсімдеу	Тегін ыстық тамақпен және өзге де материалдық көмек түрлерімен қамтамасыз ету	Отбасы статусын растайтын құжаттар	Тақырыптық	Құжаттарды зерттеу	Тамыз	Жауапты директормен орынбасарлары, әлеуметтік педагог	Тәрбие ісі жөніндегі директормен орынбасары жанындағы кеңес	Хаттама, анықтама	
Тәрбие жұмысы	Тегін ыстық	Сынып жетекшісі	Тақырыптық	Құжаттарды	Қыркүйе	Жауапты	Сынып	Хаттама	

на қатысты нормативтік-құқықтық құжаттар мен әдістемелік ұсынымдар	тамақпен қамтамасыз ету және өзге де көмек түрлері	ерінің құжаттамасы	ық	зерттеу	к	директордың орынбасарлары, әлеуметтік педагог	жетекшілері ӘБ отырысы		
Жазғы демалысты ұйымдастыру және мектеп жанындағы лагерь жұмысының қорытындылары	Мектеп жанындағы профильдік лагерь жұмысына талдау	Жазғы сауықтыру демалысын ұйымдастыру жұмыстары	Тақырыптық	Есептер, профильдік бағдарламалар	Қыр күйек	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Қорытынды және ұсынымдары бар анықтاما	
Бастауыш сынып оқушыларына тегін ыстық тамақ ұйымдастыру	1–4 сыныптарда санитарлық талаптарды сақтау	Тамақтануды ұйымдастыру сапасы	Фронтальды	Күнделікті бақылау, бракераж комиссиясы	Қыр күйек	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Қорытынды және ұсынымдары бар анықтاما	
Оқушылардың бос уақытын ұйымдастыру (үйірмелер, спорт секциялары)	Үйірме және секция жұмысының сапасын бағалау	Үйірме жоспарлары, қамтылу	Тақырыптық	Сабактарға қатысу	Қыр күйек	Жауапты директордың орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Қорытынды және ұсынымдары бар анықтاما	
«Біртұтас тәрбие» бағдарла	Бағдарламаға сәйкес	Сынып жетекшілерінің	Тақырыптық	Оқыту семинары	Қазан	Жауапты директор	Сынып жетек	Анықтاما	

масын енгізу	тәрбие жұмысын жоспарла у	жұмысы				ордың орынб асарла ры	шілері МӘҰ отыры сы		
Оқушыл арды тәрбие процесін басқаруғ а тарту	Балалард ы тиімді қатыстыр у жолдарын зерттеу	Өзін-өзі басқару жүйесі	Тақы рыпт ық	Құжат тарды зертте у, әңгіме	Қара ша	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Анықт ама	
Аутоагре ссивті мінез- құлықты ң алдын алу	Қауіп топтағы оқушылар ды анықтау	Әлеуметт ік- психолог иялық қызмет	Тақы рыпт ық	Семин ар- трени нг	Қара ша	Психо логтар	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Анықт ама	
Кәмелетт ік жасқа толмаған істер жөніндегі полиция бөлімінде және МІБ есебінде тұрған оқушыла рмен жұмыс сапасы	Профилак тикалық жұмысты бағалау	Кәмелетт ік жасқа толмаған істер жөніндегі і полиция бөлімінд е және МІБ бойынша құжаттар	Тақы рыпт ық	Құжат тарды зертте у	Жел тоқс ан	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Қорыт ынды және ұсыны мдары бар анықт ама	
Кәмелетк е толмаған дар арасында ғы құқықбұз	Құқықтық білім беру жағдайла рын талдау	Сынып жетекшіл ерінің жұмысы	Фрон талыд ы	Сыны п сағатт арын бақыл ау	Жел тоқс ан	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб	Қорыт ынды және ұсыны мдары бар анықт	

ушылық тың алдын алу							асары жанын дағы кеңес	ама	
Буллинг/ кибербул лингтің алдын алу	Профилак тиканың тиімділігі н бағалау	Іс-шара жоспарла ры	Тақы рыпт ық	Сабақ тарға қатыс у, вебин арлар	Жел тоқс ан	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Қорыт ынды және ұсыны мдары бар анықт ама	
Ата- аналарме н жұмыс	«Мектеп– оқушы– ата-ана» байланыс ын бағалау	Жұмыс жоспарла ры	Тақы рыпт ық	Іс- шарал арды талда у	Қаңт ар	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Анықт ама	
Қауіпсізд ік дағдылар ын қалыпта стыру (ЖҚЕ, ТЖ)	Сынып жетекшіл ерінің жұмысын бағалау	Сыныпта н тыс жұмыс	Тақы рыпт ық	Сұхба т, әңгіме	Ақп ан	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Тәрби е ісі жөнін дегі директ ор орынб асары жанын дағы кеңес	Анықт ама	
9–11 сыныпта рдағы кәсіби бағдар жұмысы	Кәсіби бағдарлау жұмыстар ын ұйымдаст ыру	9, 11 сынып оқушыла ры	Фрон тальд ы	Жалп ы талда у	Ақп ан	Жауап ты директ ордың орынб асарла ры	Дирек тор жанын дағы кеңес	Анықт ама	
«Біртұта с тәрбие» бағдарла масының	Тәрбие процесіні ң сапасын талдау	Сыныпта н тыс жұмыс	Тақы рыпт ық	Бағда рлама бойын ша	Нау рыз	Жауап ты директ ордың	Педаг огикал ық кеңес	Анықт ама	

орындалуы				есеп		орынбасарлары			
Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы жұмыстың талдауы	Педагогикалық ұжым	Тақырыптық	Құжаттарды зерттеу	Сәуір	Жауапты директормның орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Жемқорлыққа қарсы жоспардың орындалуы туралы анықтама	
2025 жылғы жазғы демалыс және жазғы лагерь жұмысы	Кадрлық қамтамасыз ету және тақырыптық жоспарлауды зерттеу	Профильдік лагерь жоспары	Тақырыптық	Құжаттарды зерттеу	Мамыр	Жауапты директормның орынбасарлары	Директор жанындағы кеңес	Қорытынды және ұсынымдары бар анықтама	

Ұсынылған жоспар бөлімі тәрбие жұмысының барлық өзекті аспектілерін қамтиды: әлеуметтік қолдаудан бастап құқықбұзушылықтың алдын алуға, біртұтас тәрбие бағдарламасын енгізуге және оқушы өзін-өзі басқаруын ұйымдастыруға дейін.

Бұл бөлімнің ерекшелігі – бақылау әдістерінің кең спектрі қолданылған: «күнделікті бақылау, бракераж комиссиясының жұмысы», «үйірме сабақтарына қатысу», «оқыту семинары», «әңгімелесулер», «сынып сағаттарына қатысу», «интервью».

18 тармақтың 16-сында «Басқарушылық шешім» графасында тек есептік құжат көрсетілген («хаттама», «анықтама», «қорытынды және ұсынымдары бар анықтама»). Бұл бақылау процесінің құжат өндірісіне бағытталғанын және нақты өзгерістерді жоспарлауға арналмағанын білдіреді. Яғни, бақылау талдаумен аяқталады, ал шын мәніндегі басқарушылық шешім – талдаудан кейін басталуы тиіс.

«Екінші бақылау» графасы барлық тармақта бос. Буллингтің алдын алу, ата-аналармен жұмыс немесе кәсіби бағдар сияқты ұзақ мерзімді және күрделі бағыттарда мұндай тәсіл қабылданбайды. План ұсынылған ұсынымдардың орындалғанын, олардың қандай да бір нәтижеге әкелгенін тексеруді қарастырмайды.

«Қорытынды және ұсынымдары бар анықтама» – бұл шешім емес, шешім қабылдауға негіз болатын құжат. Басқарушылық шешім келесі сұраққа жауап беруі тиіс:

«Осы қорытындылар негізінде біз нақты қандай әрекеттер жасаймыз?»

Жоспарда	Ұсынымдар
Тақырыбы: Буллингтің алдын алу бойынша бақылау Шешімі: Қорытынды және ұсынымдары бар анықтама	Анықтама қорытындылары негізінде 5–7 сыныптарға арналған «Зорлықсыз қарым-қатынас» тақырыбында тренингтер сериясын әзірлеу және өткізу. Жауапты: психологиялық қызмет. Мерзімі: 20.01 дейін.

Тәрбие жұмысында тек жоспардың болуы немесе іс-шараның өткізілуі ғана емес, оның тиімділігі де бағалануы маңызды. Бұл міндетті түрде екінші бақылауда көрініс табуы тиіс.

Жоспарда	Ұсынымдар
«Аутоагрессивті мінез-құлықтың алдын алу» тармағы (шешімі: семинар өткізу)	Семинардан кейін сынып жетекшілерінің тәуекел топтарын анықтау қабілетіндегі өзгерістерді бағалау мақсатында олармен әңгімелесу жүргізу. Мерзімі: ақпан.
«Ата-аналармен жұмысты ұйымдастыру» тармағы	Мектеппен өзара байланысқа қанағаттану деңгейінің өзгерісін бағалау мақсатында ата-аналар арасында сауалнама жүргізу. Мерзімі: наурыз.

Мектепшілік бақылауды жоспарлау және жүзеге асыруды талдау
(МІБ жоспары мен басқару органдарының хаттамалары материалдары негізінде)

Осы бөлімді талдаудың негізгі әдісі – МІБ жоспары мен педагогикалық және әдістемелік кеңестер отырыстарының хаттамаларына контент-талдау жүргізу болды. Бұл рәсім МІБ жоспарына енгізілген тақырыптық блоктарды, мақсаттарды, мерзімдерді және есептілік формаларын педагогикалық және әдістемелік кеңестердің күн тәртібімен, баяндамалар мазмұнымен және 2024–2025 оқу жылына арналған хаттамаларда көрсетілген шешімдермен салыстыруды қамтыды.

Талдау көрсеткендей, МІБ жоспары мен алқалық органдардың қызмет мазмұны арасында үйлесімділік бар. Кеңестер жоспарланған бақылау іс-шараларын іске асыру және олардың нәтижелерін бағалау механизмі ретінде қызмет етеді. Бұл өзара байланыс 9-кестеде көрсетілген.

9 кесте. МІБ жоспары мен кеңестер хаттамалары арасындағы өзара байланыс

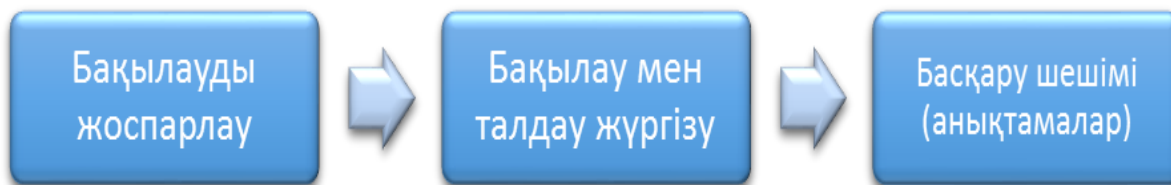
МІБ жоспарының бағыты/тармағы	Жоспарланған мерзімі / Қарастыру орны	Алқалық органдар хаттамаларында нақты көрініс табуы
МІБ жоспарын, даму жоспарын, оқу жоспарларын, аттестатталушылар тізімдерін бекіту, тәлімгерлерді тағайындау	Тамыз / Педагогикалық кеңес	29.08.2024 жылғы №1 педагогикалық кеңес хаттамасы: барлық аталған мәселелер күн тәртібіне енгізіліп, олар бойынша бекіту туралы шешімдер қабылданды.
I тоқсан қорытындысы бойынша білім сапасын бақылау	Қараша, желтоқсан / Директор жанындағы кеңес	01.11.2024 жылғы №2 педагогикалық кеңес хаттамасы: отырыс толықтай I тоқсан қорытындысы бойынша үлгерім мен білім сапасын талдауға арналған. Төмен көрсеткіштері бар сыныптар

		анықталды.
Білім сапасы төмен сыныптармен жұмыс	Желтоқсан–Қаңтар / ӘБ отырыстары	08.01.2025 жылғы №4 педагогикалық кеңес хаттамасы: алдыңғы кеңес шешімдерінің орындалуы тіркелген; төмен көрсеткіштері бар сыныптар ішкі мектептік бақылауға алынды, мұғалімдер Lesson Study тобын құрды.
Дарынды оқушылармен жұмыс жүйесін талдау, конкурстарға қатысу нәтижелілігі	Қараша, мамыр, маусым / Директор жанындағы кеңес, Әдістемелік кеңес	29.08.2024 жылғы №1 әдістемелік кеңес хаттамасы: дарынды оқушылармен жұмыстың жоспары қаралды. 08.01.2025 жылғы №4 педагогикалық кеңес хаттамасы: авторлық жұмыстарды сараптамаға ұсыну мәселесі талқыланды.

Тақырыптық сәйкестік болғанына қарамастан, МІБ жоспарында көзделген бақылау әдістемесі мен хаттамаларда көрсетілген нақты басқарушылық тәжірибе арасында айырмашылық бар екенін атап өткен жөн. Бұл айырмашылық басқарушылық циклдің екі құрамдас бөлігінде көрінеді: қабылданатын шешімдердің сипаты және кері байланыс механизмі.

МІБ жоспарында басқарушылық шешімдер көбіне есептік құжаттар түрінде беріледі («Анықтама», «Хаттама»). Ал хаттамаларда керісінше, түзету мен дамуға бағытталған нақты басқарушылық әрекеттер көрсетілген (мысалы, Lesson Study мұғалімдерінің зерттеу тобын құру туралы шешім немесе үлгерімі төмен сыныптарды күшейтілген әкімшілік бақылауға қою туралы шешім).

МІБ жоспарында «екінші бақылау» компоненті көрсетілмеген, бұл бақылаудың сызықтық моделін білдіреді. Ал хаттамаларда, керісінше, циклдік модельдің бар екені байқалады. Мысалы, 08.01.2025 жылғы №4 хаттаманың бірінші тармағы 01.11.2024 жылғы №2 хаттаманың шешімдерінің орындалуын талдаудан басталады, бұл мазмұны бойынша екінші бақылау болып табылады. Бұл айырмашылық төмендегі сызбаларда көрсетілген.

6-сурет – МІБ жоспарында жобаланған (сызықтық) бақылау циклі

7-сурет – Практикада жүзеге асырылатын (циклдік) бақылау циклі (хаттамалар деректері бойынша)

Таблица 10. МІБ жоспарлау және алқалық органдар қызметінің SWOT-талдауы

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
МІБ жоспарлау мен іске асырудың үйлесімділігі	МІБ жоспары (модель) мен нақты басқарушылық тәжірибе арасындағы алшақтық
Алқалық органдардың бақылау нәтижелері бойынша талдау және рефлексия механизмі ретінде жұмыс істеуі	Басқарушылық шешімдер мен екінші бақылаудың жеткілікті түрде тіркелмеуі
Мүмкіндіктер МІБ жоспарын қалыптасқан практикамен сәйкестендіру	Қауіп-қатерлер Жүйенің тиімділігі едәуір дәрежеде «адам факторына» (негізгі басқарушыларға) тәуелді
Хаттамаларды «Басқарушылық шешім» және «Екінші бақылау» графаларын толықтыру үшін дереккөз ретінде пайдалану	—

МІБ жоспарының мәселелері алқалық органдардың күн тәртібіне сәйкес келеді. Алайда хаттамаларда көрініс тапқан басқарушылық тәжірибе циклділік пен неғұрлым тиімді шешімдердің бар екенін көрсетеді, ал МІБ жоспары негізінен формалды шешімдері бар сызықтық бақылау моделін сипаттайды.

Құжаттар арасындағы келісімділікті қамтамасыз ету ұсынылады. Педагогикалық/әдістемелік кеңесте қабылданған шешімдер МІБ жоспарының тиісті тармағындағы «Басқарушылық шешім» графасына енгізілуі тиіс. Алдыңғы кеңестің шешімдерінің орындалуы туралы тармақ МІБ жоспарына

«Екінші бақылау» ретінде енгізілуі қажет. Осылайша, келесі кеңестің күн тәртібі дәл осы графа деректері негізінде қалыптасады.

МІБ жоспары алқалық органдардың күн тәртібін стратегиялық жоспарлаудың негізі ретінде пайдаланылуы тиіс, бұл білім сапасын басқару жүйесінің ашықтығын арттырады.

МІБ нәтижелері бойынша аналитикалық анықтамалар

Аналитикалық анықтамалар — бақылау қызметінің барысы мен қорытындысын құжаттайтын нәтижелік материалдар. Осы бөлімнің мақсаты —

МІБ шеңберінде жоспарланған іс-шаралар бойынша дайындалған анықтамалардың мазмұнын талдау, бақылау объектілері мен критерийлеріне, сондай-ақ ұсыныстардың сипатына, дәлдігіне және педагогикалық негізділігіне назар аудару.

Бақылау объектілері мен критерийлері. Бақылау тек жалпы тұжырымдармен шектелмейді. Бақылау нақты білім беру процесінің компоненттеріне бағытталған, мысалы: педагогтың түрлі жұмыс формаларын (топтық, жұптық) қолдануы, қазіргі технологиялар мен әдістерді пайдалану, кері байланыс пен рефлексия ұйымдастыруы, оқушы дәптерлерінің жай-күйі және тексерілуі, бірыңғай орфографиялық режимнің сақталуы, үй тапсырмасының нормалары. Бағалау критерийлері, әдетте, сапалық сипатта болып, педагогикалық қағидаттарға сүйенеді (мысалы, «логикалық бірізділік», «тапсырмалардың практикалық бағыттылығы», «оқушылардың белсенділік деңгейі»).

Ұсынымдардың сипаты мен дәлдігі. Анықтамаларда берілген ұсыныстардың басым бөлігі нақты, адресатқа бағытталған және педагогикалық тұрғыдан негізді. Олар тек жағдайды сипаттауға емес, даму-түзетуге бағытталған.

Мысалдар: «Сабақ барысында АКТ ресурстарын пайдалану», «Мұғалімге сабақты рефлексиямен аяқтау ұсынылды», «Бағалау принциптеріне көңіл бөлу», нақты мұғалімдерге КТЖ-ды белгіленген мерзімде тапсыру жөнінде нұсқау беру.

Бір ғана ерекшелік «Көркем еңбек» пәні бойынша бақылау қорытындысы. Онда ұсыныстар берілмей, «оқытылу жағдайы жақсы деп танылсын» деп тек қорытынды жасалған.

11-кесте. МІБ жоспарындағы басқарушылық шешімдер мен анықтамалардағы ұсыныстардың салыстырылуы

МІБ жоспарының тармағы/бөлімі	МІБ жоспарындағы «Басқарушылық шешім»	Тиісті анықтамадағы ұсыныстар
Пәндерді оқытуға бақылау	Озық педагогикалық тәжірибені тарату; тәжірибе алмасу	Нақты және адресатқа бағытталған нұсқаулар: АКТ қолдану, рефлексия енгізу, тапсырмаларды саралау, бағаларды уақытылы қою
КТЖ-ға бақылау	КТЖ-ны ӘБ отырыстарында қарастыру, анықтама мен ұсыныстар	Тікелей және өлшенетін тапсырма: белгілі мұғалімдерге КТЖ-ны 10 қазанға дейін тапсыру; ӘБ жетекшісіне жоспарлардың

	дайындау	уақытылы тапсырылуын қамтамасыз ету
Төмен үлгерімді оқушылармен жұмысқа бақылау	Білім сапасының төмендеу себептерін анықтау, бірлесіп шаралар жоспарлау	<i>Нақты педагогикалық тәсілдер:</i> алдын ала тапсырмалар беру, бағыттаушы сұрақтар қолдану, көпдеңгейлі саралау, жеке жұмысты жоспарлау

Қорытынды: аналитикалық анықтамалар – бақылау қызметінің тікелей нәтижесі. Ондағы бақылау деректері егжей-тегжейлі берілген, ал ұсыныстар дәл әрі педагогикалық тұрғыдан негізді. Алайда МІБ қорытындылары жоспардың басқарушылық шешімдеріне енгізілмейді және кейінгі бақылаудың негізіне айналмайды. Осылайша, анықтамалар тек фактологиялық құжат деңгейінде қалып қояды.

Анықтамадағы ұсынымдар – бұл, шын мәнінде, сіздің басқарушылық шешімдеріңіздің жобасы.

Бақылау аяқталып, анықтама жазылған соң «Ұсынымдар» бөлімінен ең маңызды 1–3 тармақты таңдаңыз. Дәл осы тармақтар МІБ жоспарыңыздағы «Басқарушылық шешім» графасына енгізілуі тиіс.

Мысал:

Анықтамада: *«Мұғалімге сабақты рефлексиямен аяқтау ұсынылды»*. МІБ жоспарында «Басқарушылық шешім» ретінде: «N, M, K мұғалімдеріне сабақты міндетті түрде рефлексия кезеңімен аяқтауды жүктеу» деп жазылуы қажет.

Осылайша ұсыныс ресми мәртебеге ие болып, орындалуы міндетті тапсырмаға айналады.

Анықтамадағы ұсынымдар – бұл екінші бақылауды жоспарлаудың негізі.

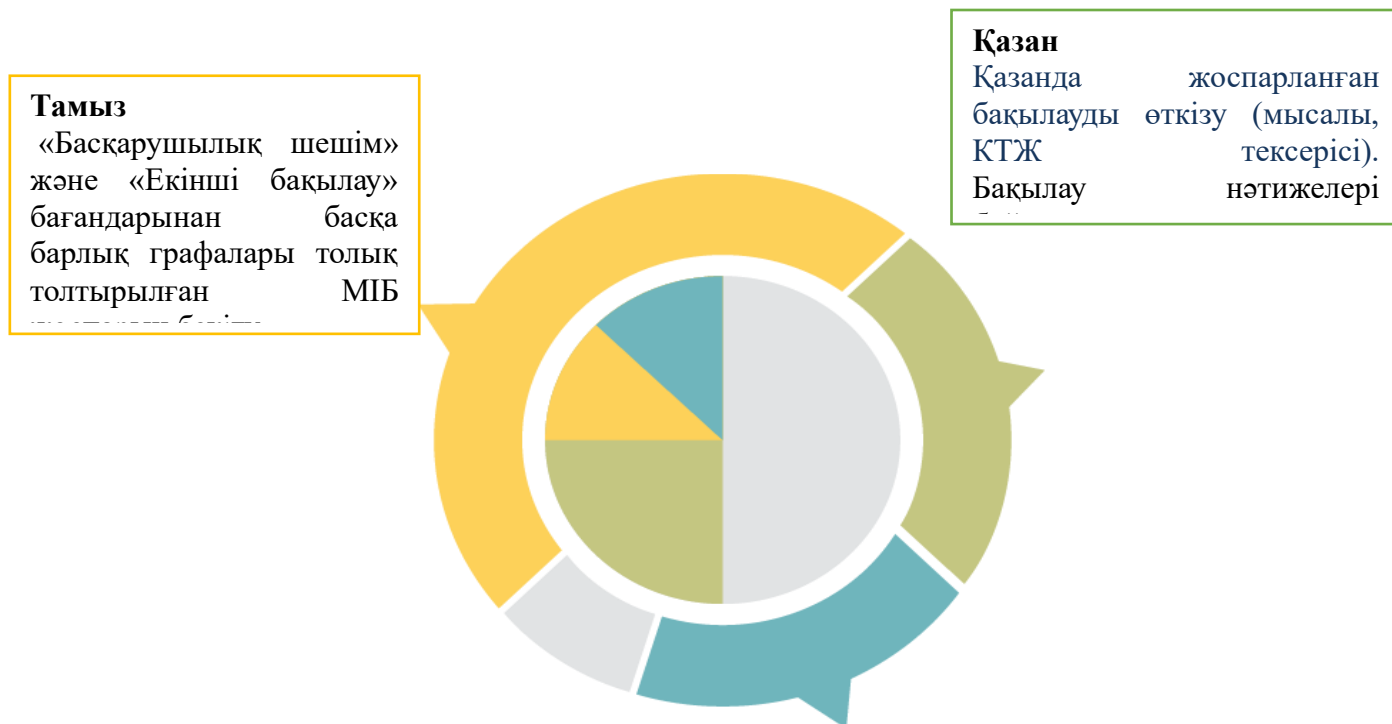
Егер педагогке ұсыныс берілсе, біраз уақыт өткеннен кейін оның орындалғанын және әсерін тексеру қажет. Басқарушылық шешім қабылданған сәтте-ақ «Екінші бақылау» графасын толтырыңыз.

Мысал:

Басқарушылық шешім: *«N, M, K мұғалімдеріне сабақты рефлексия кезеңімен аяқтауды міндеттеу»*.

Екінші бақылау: «N, M, K мұғалімдерінің сабақтарына қайта қатысу арқылы рефлексия кезеңінің қолданылуын тексеру. Мерзімі: [келесі ай]»

Осылай сіз педагогтің кәсіби құзыреттілігін жетілдіруге бағытталған толыққанды басқарушылық цикл қалыптастырасыз.

Қазан

Анықтама қорытындылары негізінде МІБ жоспарының қазан айындағы блогындағы тиісті графалар толтырылады:

- «Басқарушылық шешім» (мысалы: «N, M, K мұғалімдеріне КТЖ рәсімдеу ережелері бойынша семинар өткізу»),
- «Екінші бақылау» (мысалы: «N, M, K мұғалімдерінің КТЖ-ларын қайта тексеру. Мерзімі: қараша»).

8-сурет – МІБ практикалық орындалуы

Осы толтырылған және толықтырылған жоспар тиісті кеңестің (педагогикалық кеңес, әдістемелік кеңес) хаттамасына қоса тіркелуі тиіс – дәл осы кеңесте бақылау нәтижелері талқыланды.

Анықтамаларда сапалық талдау ұсынылған. Осы талдауды одан да объективті әрі жүйелі ету үшін бірыңғай құралдарды қолдану ұсынылады.

Әдістемелік кеңесте бекітілетін қарапайым бақылау карталарын немесе құжаттарды тексеруге арналған 5–7 негізгі критерийден тұратын чек-парақтарды әзірлеңіз (Қосымша). Осы чек-парақтарды толтырылған күйде анықтамаларға тіркеу қажет.

Соның нәтижесінде талдау тексерушінің субъективті пікіріне азырақ тәуелді болады, ал педагогтер бақылау барысында олардың жұмысының қай аспектілеріне назар аударылатынын алдын ала біледі.

Сауалнама нәтижелері

Мектепшілік бақылаудың (МІБ) қазіргі жағдайы мен педагогтер мен әкімшілік тарапынан қабылдау ерекшеліктеріне қатысты эмпирикалық деректер алу мақсатында жүргізілген зерттеу аясында сауалнама жүргізілді. Зерттеуге 2 638 респондент қатысты, бұл сауалнамаға шақырылғандардың жалпы санының 99,4%-ын құрайды (1-диаграмма).

Осы сауалнамаға қатысуға келісесіз бе? / Согласны ли Вы принять участие в данном опросе?

2 653 ответа

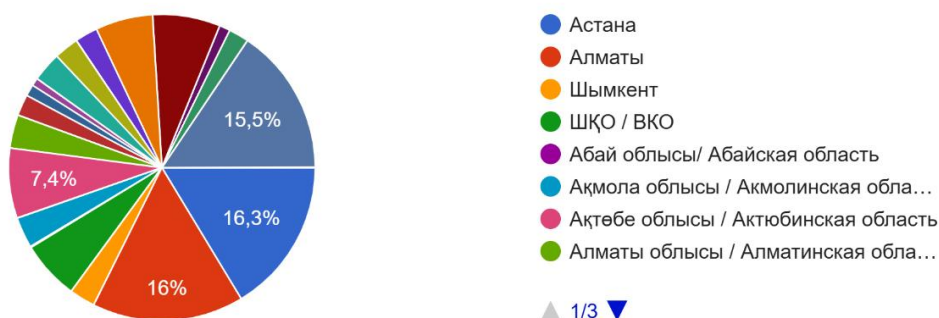
1-диаграмма – Сауалнамаға қатысуға келісім

Зерттеуге қатысушылар әртүрлі аймақтардан (2 және 3-диаграммалар) және әртүрлі лауазымдық тұлғалардың қатысуымен (4-диаграмма) ерекшеленеді. Бұл зерттеудің репрезентативтілігін қамтамасыз ете отырып, алынған қорытындыларды Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беру ұйымдарына қолдануға мүмкіндік береді.

Сауалнамаға еліміздің 20 өңірінің барлығынан, оның ішінде республикалық маңызы бар қалалардан педагогтер қатысты. Респонденттердің 79,2%-ы қалалық мектептерді, 20,8%-ы ауылдық мектептерді құрайды. Мұндай жіктеу МІБ тәжірибелерін әртүрлі жағдайларда салыстырмалы түрде талдауға мүмкіндік береді. Бұл қала мен ауыл арасындағы білім сапасы алшақтығы мәселесі контекстінде ерекше маңызды.

1. Сіздің мектебіңіз орналасқан аймақ?/ Регион, где расположена ваша школа?

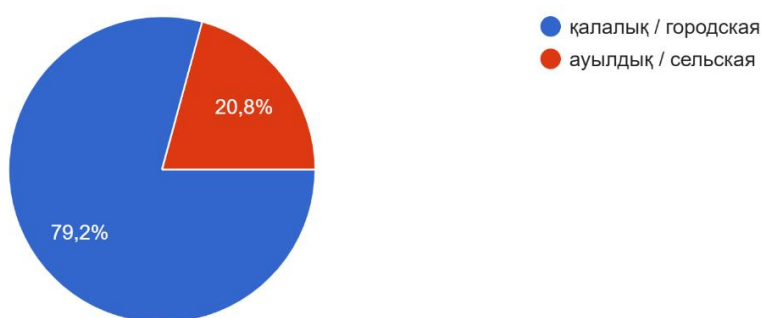
2 638 ответов

2-диаграмма – Өңірлердің қамтылуы

2. Мектептің орналасқан жері / Местонахождение школы

2 638 ответов

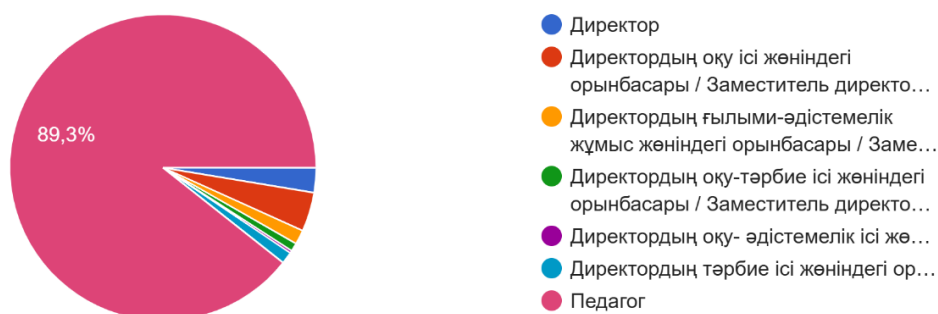

3-диаграмма – Мектептің орналасқан жері

Таңдамаға әкімшілік персонал (281 респондент) да, педагогтер (2 357 респондент) де енгізілген, олардың үлесі 89,3%-ды құрайды. Мұндай арақатынас зерттеудің валидтілігі үшін маңызды көрсеткіш болып табылады, өйткені ол мәселені екі негізгі позициядан салыстыруға мүмкіндік береді: бақылауды ұйымдастырушылардың (әкімшілік), және бақылаудың тікелей нысандарының (педагогтер) көзқарасы тұрғысынан.

5. Сіздің лауазымыңыз / Ваша должность

2 638 ответов

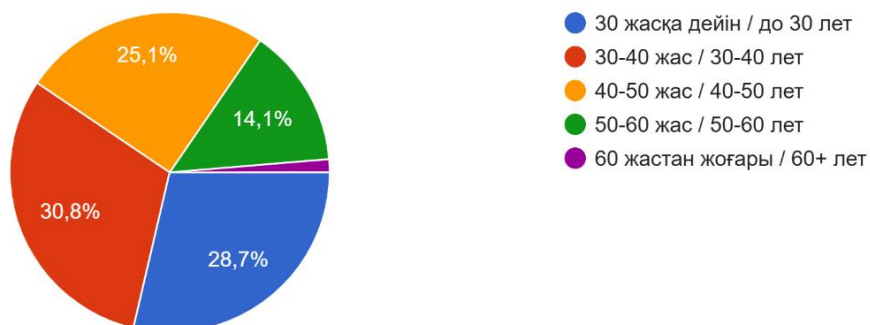

4-диаграмма – Лауазымдық құрам

Респонденттердің басым бөлігі (70%-дан астамы) – 30 жастан жоғары педагогтер (5-диаграмма). Бұл мұғалімдер белгілі бір педагогикалық тәжірибеге ие, сондықтан олардың берген бағалары мен пікірлері көпжылдық практикалық тәжірибеге және мектеп өмірінің шынайы жағдайларын терең түсінуге негізделген.

4. Сіздің жасыңыз / Ваш возраст:

2 638 ответов

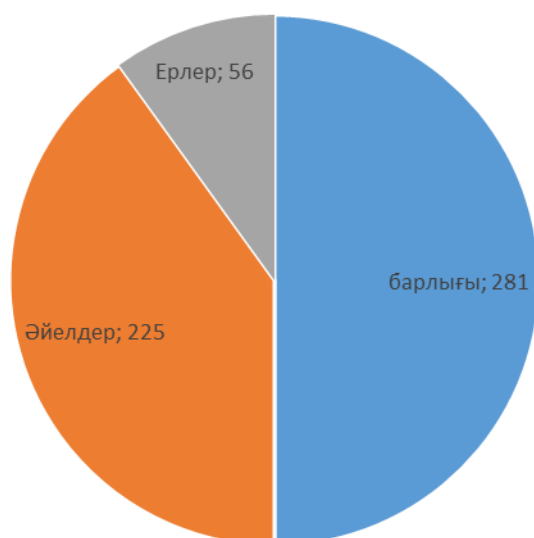

5-диаграмма – Жас ерекшеліктері бойынша құрам

Сауалнама барысында алынған деректер білім беру процесінің негізгі стейкхолдерлерінің пікірлерін көрсетеді және жүйелік проблемаларды анықтауға, сондай-ақ ғылыми негізделген ұсынымдар әзірлеуге сенімді ақпарат көзі бола алады.

Мектеп әкімшілігіне жүргізілген сауалнама нәтижелері

Сауалнамаға мектептердің әкімшілік құрамынан 281 өкіл қатысты: 69 директор және 212 директордың орынбасары. Респонденттердің негізгі бөлігін әйелдер құрайды, олар жалпы санының 80%-ын көрсетеді.

6-диаграмма – Мектеп әкімшілігінің гендерлік құрамы

Респонденттердің орташа жасы – 44 жас.

Жас топтары бойынша нақты үлестірім 12-кестеде көрсетілген.

12-кесте. Респонденттердің жас құрамы

Жас ерекшелігі	Респонденттер саны	Жалпы бөлігі
30 жасқа дейін	11	3,9%
30–40 жас	93	33,1%
40–50 жас	98	34,9%
50–60 жас	77	27,4%
60 жастан аса	2	0,7%
Барлығы	281	100%

Әкімшілік құрам негізінен екі жас тобына сүйенеді: 40–50 жас (34,9%) және 30–40 жас (33,1%). Бұл екі көрсеткіш арасындағы айырмашылықтың өте аз болуы мектептерде тәжірибелі басшылармен қатар жас буын

басқарушыларының да белсенді жұмыс істейтінін көрсетеді. Бұл тәжірибе мен инновацияның үйлесуіне мүмкіндік беретін әлеуетті синергияны қалыптастырады.

50–60 жас аралығындағы басшылардың үлесі (27,4%) салыстырмалы түрде жоғары, бұл ұзақ еңбек өтілі бар басқарушылардың жүйедегі маңызды рөлін айқындайды. 40–50 жас тобымен бірге олар барлық басшылардың үштен екі бөлігін (62,3%) құрайды және тәжірибелі кәсіби ядроны қалыптастырады.

Орташа жас (шамамен 44 жас) басқарушылық корпусқа тән жетілгендікті растайды. Бұл жас санаты – тәжірибені кәсіби өсуге дайындықпен үйлестіретін кезең. Әдетте бұл жастағы басшылар басқару мәселелеріне неғұрлым жүйелі, пайымдалған және салмақты көзқараспен қарайды.

Орташа басқарушының портреті – 44 жастағы кәсіби маман. Бұл зерттеу үшін маңызды, өйткені талдау объектісі – МІБ-ті әртүрлі жағдайларда, әртүрлі білім беру реформалары кезеңдерінде ұйымдастыру тәжірибесі бар тұлғалардың пікірлері.

Қалалық және ауылдық мектеп респонденттерінің үлесі зерттеу нәтижелерін интерпретациялауда маңызды фактор болып табылады. Таңдама бойынша бұл деректер 13-кестеде көрсетілген.

13-кесте. Респонденттердің елді мекен түрі бойынша бөлінуі

Мектептің мекенжайы	Респонденттер саны	Жалпы бөлігі (%)
қала	208	74,0%
ауыл	73	26,0%
Барлығы	281	100%

Алынған деректер қалалық мектеп өкілдерінің таңдамада басым екенін көрсетеді: барлық сұралған басшылардың төрттен үш бөлігі (74,0%) қалада жұмыс істейді.

Жалпы деректер жиынтығы негізінде жасалатын қорытындылар, ең алдымен, қалалық білім беру жүйесіндегі мектепшілік бақылауды басқару жағдайын көрсететін болады.

Қалалық және ауылдық мектептер – көбінесе екі түрлі басқару моделі.

Қалалық мектептер, әдетте, білім алушылар мен педагогтердің үлкен контингентімен, процестердің жоғары дәрежеде формалдануымен, ресурстардың (соның ішінде цифрлық ресурстардың) кең қолжетімділігімен, сондай-ақ бақылаушы органдар мен ата-аналар қауымдастығы тарапынан жоғары назар аударылуымен ерекшеленеді. Мұнда МІБ көбіне бюрократияланған, жоспарлы және жүйелі сипатқа ие болуы мүмкін.

Ауылдық мектептер (әсіресе шағын жинақты мектептер) мүлде өзге қарқында жұмыс істейді. Басқару мұнда неғұрлым жекеленген, әлеуметтік

байланыстар тығыз, ал басшы көбінесе әлдеқайда кең ауқымды міндеттерді қатар атқарады. МІБ формалды емес, икемдірек, жеке қарым-қатынас пен сенімге көбірек негізделуі мүмкін, алайда әдістемелік және кадрлық ресурстардың жетіспеушілігі байқалуы ықтимал.

Білім беру ұйымдарының басшылары

14-кесте. Директорлардың басқарушылық еңбек өтілі бойынша бөлінуі

Еңбек өтілі бойынша	Директорлар саны (адам)	Жалпы бөлігі (%)
5 жылға дейін	28	40,6%
5–10 жыл	16	23,2%
10–20 жыл	16	23,2%
20 жылдан астам	9	13,0%
Барлығы	69	100%

Директорлардың есептік орташа басқарушылық тәжірибесі $\approx 9,7$ жылды құрайды.

Директорлардың басқарушылық өтіліне жүргізілген талдау көрсеткендей, 5 жылға дейінгі еңбек өтілі бар басшылар 40%-дан астам. Яғни, әрбір екінші директор өзінің кәсіби қалыптасу кезеңінде тұр. Бұл басшылар, әдетте, өздерінің басқарушылық моделін белсенді іздеу үстінде болады. Олар қателіктерден сақтану үшін нұсқаулықтар мен дайын үлгілерге қатаң сүйенуі мүмкін немесе, керісінше, неғұрлым икемді, заманауи тәсілдерді қолдануға ұмтылады. Бұл топтағы басшылардың мектепшілік бақылау тәжірибесі әлі де қалыптасу кезеңінде. Сондықтан дәл осы санат тиімді практикаларды үйренуге және енгізуге ең ашық болып саналады.

5-тен 20 жылға дейінгі өтілі бар директорлар жиынтығы таңдаманың шамамен жартысын (46,4%) құрайды. Бұл – бейімделу кезеңінен өткен, өз стилін қалыптастырған және мектептерінде басқарудың жүйесін құрған басшылар. Олардың жауаптары уақыт сынынан өткен, тұрақты тәжірибені көрсетеді. Дәл осы топтың тәжірибесі білім беру жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз етеді.

20 жылдан астам өтілі бар директорлар тобы (13%) бірнеше реформалар кезеңін бастан өткерген және қазіргі үрдістерді тарихи тұрғыда бағалай алатын басшылардан тұрады. Мектепшілік бақылаудың эволюциясын түсіну үшін олардың пікірі айрықша маңызды.

Орташа өтілдің 9,7 жыл болуы директорлар корпусының тәжірибелі екенін көрсеткенімен, бұл сан негізгі фактіні жасырады – басқарушылық өтіл біркелкі бөлінбеген. Яғни, аз тәжірибелі директорлардың үлкен тобы және еңбек өтілі жоғары тұрақты кәсіби қауым бар. Бұл білім беру жүйесіндегі кадрлық ротация мен жаңару процесінің белсенді жүріп жатқанын білдіреді.

Директорлар корпусы динамикалық жаңару жағдайында. Басшылардың жартысына жуығы өзінің басқарушылық мансабының бастапқы кезеңінде болуы – жүйе үшін бір мезетте әрі қиындық (тәжірибесіз шешімдер қаупі, формализм мүмкіндігі), әрі мүмкіндік (икемділік, жаңалыққа ашықтық).

Директорлардың мектепшілік бақылауды жүзеге асыру кезіндегі кәсіби қиындықтарын талдау

Жалпы білім беретін мектептердің 69 директорының мектепшілік бақылауды (МІБ) ұйымдастыру және жүргізу барысында туындайтын қиындықтары жөніндегі жауаптарына талдау жүргізілді. Респонденттерге бірнеше жауап нұсқасын таңдау мүмкіндігі берілді.

15-кесте. Директорлардың МІБ ұйымдастырудағы негізгі қиындықтардың рейтингі

МІБ-ті (мектепшілік бақылауды) ұйымдастыру және жүргізу барысында Сіз қандай қиындықтарға тап боласыз? (Бірнеше нұсқаны таңдауға болады)	Қайталану жиілігі (рет)	Жауап берген директорлардың үлесі (%)
1. Талдау жүргізуге уақыттың жетіспеуі	39	57,4%
2. Объективті критерийлерді әзірлеудің күрделілігі	21	30,9%
3. Деректерді талдауға арналған құралдардың жеткіліксіздігі	17	25,0%
4. Педагогтер тарапынан түсінбеушілік немесе қарсылық	10	14,7%

Респонденттердің 57,4%-ы атап өткен басым фактор – МІБ нәтижесінде алынған деректерді талдауға бөлінетін уақыттың тапшылығы. Мәселе ақпарат жинау кезеңінде (мысалы, сабақтарға қатысу) емес, басқару үшін анағұрлым маңызды болып саналатын келесі кезең – аналитикалық өңдеу барысында туындайды. Осы жауаптың жоғары жиілігі проблеманың жүйелі

сипатын көрсетеді: бақылау функциясы аналитикалық- басқарушылық мәнінен алшақтап, есептік-тіркеушілік бағытқа ауысуда.

Маңыздылығы бойынша екінші топ – әдіснамалық сипаттағы қиындықтар.

Бағалаудың объективті критерийлерін әзірлеу күрделілігі (30,9%) және деректерді талдауға арналған құралдардың жеткіліксіздігі (25%) айтарлықтай кедергілер болып табылады. Валидті және сенімді критерийлердің болмауы бағалау рәсімдерінің объективтілігі мен әділдігіне күмән тудырады. Ал аналитикалық құралдардың жетіспеушілігі уақыт тапшылығымен тікелей байланысты, себебі арнайы емес әдістерді қолдану деректерді өңдеуге едәуір күш пен уақыт жұмсауды талап етеді.

Педагогтер тарапынан қарсылық факторы респонденттердің ең аз бөлігімен атап өтілген (14,7%). Бұл құбылыстың екінші деңгейлі сипаты болуы ықтимал. Мұғалімдер тарапынан туындайтын теріс реакция жоғарыда аталған ресурс тапшылығы мен әдіснамалық проблемалардың салдары болуы мүмкін. Егер бақылау формалды, субъективті критерийлерге негізделген және конструктивті кері байланыссыз өтсе, мұғалімдер тарапынан түсінбеушілік пен қабылдамау табиғи құбылысқа айналады.

Айқындалған қиындықтар МІБ үдерісіндегі негізгі ресурстардың (уақыттың) тапшылығын және әдіснамалық базаның жеткілікті деңгейде өңделмегенін (критерийлер, құралдар) көрсетеді. Бұл өз кезегінде бақылаудың тиімділігінің төмендеуіне және формализмнің артуына әкеледі.

Директорлардың МІБ нәтижелері бойынша педагог қызметкерлерге берілетін кері байланыстың сапасына деген сенімділік деңгейін талдау

Директорлардың өздері ұсынатын кері байланыстың сапасына қаншалықты сенімді екенін анықтау мақсатында зерттеу жүргізілді. Бағалау

Лайкерттің бес балдық шкаласы бойынша жүзеге асырылды, мұнда:

5 – Толық сенімдімін

4 – Сенімдімін

3 – Жартылай сенімдімін, жартылай сенімсізмін (нейтрал позиция)

2 – Көбірек сенімсізмін

1 – Мүлдем сенімсізмін

Бұл бөлімде 68 жауап жиналды. Есептеулер $n=68$ таңдамасы негізінде жүргізілді. Респонденттердің жауаптарының бөлінуі және негізгі статистикалық көрсеткіштер 16-кестеде ұсынылған.

16-кесте. Кері байланыстың тиімділігіне қатысты директорлардың жауаптарының үлестірімі (n=68)

Бағасы	Интерпретация	Жиілігі (абс. мәні)	Жауап бергендердің үлесі (%)
5	Толық сенімдімін	27	39,7%
4	Сенімдімін	27	39,7%
3	Жартылай сенімдімін, жартылай сенімсізмін	10	14,7%
2	Көбірек сенімсізмін	1	1,5%
1	Мүлдем сенімсізмін	3	4,4%
Барлығы		68	100,0%

Орташа көрсеткіш ($M = 4.09$), нейтрал мәннен (3.0) жоғары болуы директорлардың педагогтерге берілетін кері байланыстың сапасына жалпы оң көзқарас танытатынын айғақтайды.

«Сенімдімін» және «толық сенімдімін» жауаптарының жиынтық үлесі 79,4% құрайды, бұл аталған басқарушылық дағдының жеткілікті деңгейде қалыптасқанын көрсететін орнықты сенімділікті білдіреді.

Сонымен қатар, респонденттердің 20,6%-ы (бағалар 1–3) белгілі бір деңгейдегі анық еместік немесе жартылай сенімділік танытқан. Олардың ішінде 5,9%-ы өздерінің ұсынатын кері байланысының ынталандырушы әсеріне төмен сенімділік білдірген. Бұл дерек таңдаманың ішінде коммуникативтік тәжірибелеріне сын көзбен қарайтын және оларды жетілдіру қажеттілігін түсінетін директорлар тобының бар екенін көрсетеді.

Кері байланыстың сапасына жоғары өзіндік баға мен мектепшілік бақылау жүйесінде бұрын анықталған қиындықтар (уақыт тапшылығы, құралдардың жетіспеушілігі, объективті критерийлердің болмауы) арасындағы байланыс басқарушылық қабылдаудың күрделі құрылымын сипаттайды. Коммуникация нәтижелілігіне деген сенімділік пен ұйымдастырушылық-әдіснамалық шектеулерді мойындаудың қатар кездесуі субъективті басқарушылық тиімділікке берілген баға мен іс жүзіндегі жұмыс жағдайларының объективті сипаттамалары арасында айырмашылық бар екенін білдіреді.

Осылайша, деректер директорлар корпусының кері байланыс практикасына қатысты жалпы оң ұстанымын көрсете отырып, сонымен бірге жекелеген қиындықтарды атап өтетін басшылар тобының бар екенін байқатады. Бағалау (сапалық) және процестік (ұйымдастырушылық) аспектілер арасындағы байқалған алшақтық аналитикалық жұмыстың сапасы, кері байланыс құрылымы және мектепшілік өзара әрекеттесу механизмдері арасындағы өзара байланыстарды әрі қарай нақтылауды қажет етеді.

Директорлардың басқарушылық шешімдер қабылдау үдерісінде

МІБ-дың рөліне берген бағасын талдау

Бұл аспект үш нұсқадан тұратын сұрақ арқылы зерттелді. Оның мақсаты – директорлардың басқарушылық тәжірибесінде МІБ деректерін қандай деңгейде пайдаланатынын анықтау. Сауалнамаға 69 директор қатысты ($n = 69$). Респонденттердің жауаптарының үлестірімі 17-кестеде көрсетілген.

17-кесте. Басқарушылық шешімдер қабылдауда МІБ-тің рөліне қатысты директорлардың жауаптарының үлестірімі ($n = 69$)

Сіздің ойыңызша, МІБ жүйесі негізделген (дәлелді) басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік бере ме?	Жиілік (абс. мәні)	Жауап бергендердің үлесі (%)
Иә, барлық шешімдер МІБ деректеріне негізделеді	64	92,8%
Жауап беруге қиналамын	3	4,3%
Жоқ, шешімдер интуиция бойынша қабылданады	2	2,9%
Барлығы	69	100,0%

Респонденттердің басым көпшілігі (92,8%) өз ұйымдарында мектепшілік бақылау (МІБ) жүйесі негізделген басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретінін және мұндай шешімдердің бақылау нәтижесінде алынған деректерге сүйенетінін атап өткен. Бұл тұжырыммен келісетіндердің жоғары үлесі білім берудегі басқарушылық тәжірибеде деректерге негізделген басқару тұжырымдамасына сәйкес келетін ұстанымдардың кең таралғанын көрсетеді.

Сонымен қатар, МІБ жүйесінің талдау функциясын іске асыруда бірқатар шектеулер анықталды: директорлардың 57,4%-ы деректерді талдауға уақыттың жетіспейтінін, 30,9%-ы – объективті критерийлерді әзірлеудегі қиындықтарды, 25,0%-ы – талдауға арналған құралдардың тапшылығын атап өткен. Деректерді қолдану туралы ресми мәлімдемелер мен олардың нақты талдану жағдайлары арасындағы алшақтық басқарушылық қызметтегі формалды және нақты тәжірибелердің арасында айырмашылық бар екенін көрсетеді.

Бұл айырмашылықтар әлеуметтік мақұлдауға ие жауаптар әсерінің көрінісі ретінде интерпретациялануы мүмкін. Мұндай жағдайда респонденттер өз қызметтерінің кәсіби нормативтік күтулерге сәйкестігін нақты аналитикалық процедуралардың жүзеге асырылу деңгейіне қарамастан растайды. Осы контексте «шешімдерді негіздеу» ұғымы жүйелі талдаудың нәтижесі емес, көбінесе басқарушылық шешімдерді растау және бекіту мақсатында пайдаланылатын МІБ деректеріне жүгіну фактісі ретінде түсіндірілуі ықтимал.

Шешім қабылдаудың интуициялық сипатын тікелей көрсеткен респонденттердің үлесі (2,9%) және жауап беруде қиындық көргендер (4,3%) аз болғанымен, бұл көрсеткіштердің аналитикалық маңыздылығы бар. Аталған жауаптар кейбір басшылардың деректерге негізделген басқару қағидаттары мен нақты шешім қабылдау тәжірибесі арасындағы алшақтықты түсінетінін көрсетеді.

Интуиция бойынша шешім қабылдауды тікелей көрсеткен (2,9%) немесе жауап беру қиынға соққан (4,3%) респонденттердің үлесі аз болғанымен, олардың қатысуы аналитикалық тұрғыдан маңызды. Бұл жауаптар басшылардың деректерге негізделген басқару принциптері мен шешім қабылдау тәжірибесі арасындағы бар алшақтық туралы хабардарлығын көрсетеді.

Мектепшілік бақылау рәсімдерін директорлардың қабылдауын талдау

Директорлардың жауаптары (n=69) МІБ-ға қатысты олардың жеке қабылдауын ең дәл сипаттайтын бір тұжырымды таңдауға негізделген сұрақ бойынша талданды. Респонденттерге МІБ-ды даму құралы ретінде, формальды рәсім ретінде және қосымша жүктеме ретінде сипаттайтын үш жауап нұсқасы ұсынылды. Директорлардың жауаптарының үлестірімі 18-кестеде көрсетілген.

18-кесте. Мектепшілік бақылау (МІБ) рәсімдерін қабылдау жөніндегі директорлардың жауаптарының үлестірілімі (n=69)

МІБ сипаттама	Жиілік (абс. мағынасы)	Респонденттердің пайызы (%)
Кәсіби дамуға ықпал ететін және жұмыс сапасын арттыратын құрал	56	81,2%
Қосымша күш жұмсауды қажет ететін және ауыртпалық тудыратын процедура	8	11,6%
Маңызды, бірақ негізінен формальды рәсім	5	7,2%
Барлығы	69	100,0%

Білім беру ұйымдары басшыларының басым көпшілігі (81,2%) мектепшілік бақылауды (МІБ) мұғалімдердің кәсіби дамуына ықпал ететін және оқу үдерісінің сапасын арттыратын құрал ретінде қарастырады. Бұл нәтиже кәсіби қоғамдастық ішінде басқару ықпалының қолдаушы және ынталандырушы сипатын болжайтын бақылаудың даму моделін қолдайтын көзқарастардың кең таралғанын көрсетеді. Нормативтік деңгейде МІБ санкция

құралы ретінде емес, кәсіби өсуді қамтамасыз ету және оқытудың тиімділігін арттыру құралы ретінде қабылданады.

Сонымен қатар, респонденттердің аз бөлігінің жауаптары мектептердегі ішкі бақылау жүйесінің МІБ нақты жұмыс істеуін неғұрлым жан-жақты түсінуге мүмкіндік береді. МІБ-ды қосымша жүктеме ретінде сипаттаған директорлардың үлесі (11,6%) бұған дейін анықталған ұйымдастырушылық және әдістемелік сипаттағы қиындықтармен – уақыттың тапшылығы, аналитикалық құралдардың шектеулілігі және объективті бағалау критерийлерін әзірлеудегі күрделілікпен өзара байланысты. Аталған факторлар бақылау жүйесінің дамытушы әлеуетін төмендетіп, оны көбіне есеп беруге бағытталған формалды рәсімге айналдыруы мүмкін.

Сондай-ақ, респонденттердің 7,2%-ы ішкі бақылау жүйесін (МІБ) маңызды, бірақ формалды процедура ретінде сипаттайды. Мұндай бағалау МІБ әкімшілік маңыздылығын мойындай отырып, бақылаудың формалды сипатта сақталып отырғанын көрсетеді. Бұл ұстаным мазмұнды талдау жүргізуге қажетті уақыт пен кадр ресурстарының жетіспеушілігі мәселесімен сәйкес келеді. Мұндай шектеулер басқарушылық үдерістердің формалдануына алып келіп, олардың дамытушы әсерін төмендетеді.

Директорлардың МІБ-дың өз жұмысының сапасына әсерін бағалауын талдау

Зерттеу «МІБ рәсімдері менің жұмысымның сапасын арттыруға ықпал етеді» деген тұжырымға директорлардың (n=69) жауаптарын талдауға негізделді. Келісу деңгейі Лайкерттің бес балдық шкаласы бойынша өлшенді (1 – «Мүлде келіспеймін» және 5 – «Толықтай келісемін»).

Жауаптардың таралуы мен тиісті статистикалық көрсеткіштер 19-кестеде ұсынылған.

19-кесте. Директорлардың МІБ олардың жұмысына оң әсері туралы тұжырыммен келісу деңгейінің таралуы (n=69)

Баға	Түсіндіру	Жиілік (абс. мағынасы)	Респонденттердің пайызы (%)
5	Мен толықтай келісемін	22	31,9%
4	Келісемін	30	43,5%
3	Маған жауап беру қиын	6	8,7%

2	Келіспеймін	4	5,8%
1	Мүлдем келіспеймін	7	10,1%
Барлығы		69	100,0%

Басым көпшілігі мектепшілік бақылаудың (МІБ) олардың кәсіби қызметіне әсерін оң бағалайтынын көрсетеді. «Келісемін» және «Толық келісемін» деген жауаптарды таңдаған респонденттердің жиынтық үлесі 75,4%-ды құрайды. Орталық тенденция көрсеткіштері де (орташа мәні – 3,81; медиана – 4,0; мода – 4,0) келісу аймағында орналасқан, бұл бағалардың жалпы оң бағыттылығын растайды. Бұл нәтиже мектепшілік бақылаудың кәсіби даму құралы ретіндегі қабылдауымен (81,2%) сәйкес келеді және білім беру ұйымдары басшыларының осыған қатысты ұстанымдарының тұрақтылығын көрсетеді.

Сонымен қатар, респонденттердің шамамен (24,6%) мектепшілік бақылаудың (МІБ) әсерін оң қабылдамайды. Бұл топқа жауап беруде қиналған басшылар (8,7%), сондай-ақ бұл тұжырыммен келіспеген респонденттер (1 және 2 жауап нұсқасын таңдағандар – жиынтығы 15,9%) кіреді. Ерекше назар аудартатыны – директорлардың 10,1%-ы «Мүлде келіспеймін» деген шеткі жауапты таңдауы, бұл пікірлердің айқын поляризациясын, яғни қарама-қайшылығын білдіреді. Бұл санаттағы басшылар үшін мектепшілік бақылау, мүмкін, басқарушылық қызметтің тиімділігін арттыру құралы ретінде емес, негізінен әкімшілік немесе есептік рәсім ретінде қабылданады. Мұндай процесс МІБ-ті «қосымша жүктеме» ретінде сипаттаған респонденттердің үлесімен (11,6%) сәйкес келеді.

Алынған деректер директорлар корпусы ішіндегі ұстанымдардың біркелкі еместігін көрсетіп, бұған дейін анықталған қайшылықтардың сипатын нақтылауға мүмкіндік береді. Бір жағынан, респонденттердің едәуір бөлігі (іріктеменің үштен үші) мектепшілік бақылау (МІБ) рәсімдерінің оң әсерін атап өтуде, бұл олардың функционалдық құндылығын мойындауды білдіреді. Екінші жағынан, бұл оң бағалау объективті түрде тіркелген қиындықтар жағдайында қалыптасып отыр – уақыттың тапшылығы, талдау құралдарының жеткіліксіздігі және бағалау критерийлерін әзірлеудің күрделілігі. Осыған байланысты, МІБ-тің оң әсері оның құрылымының оңтайлылығының нәтижесі емес, керісінше, басшылардың бақылау, талдау және педагогикалық қызметті талқылау үдерістеріне тартылуының нәтижесі ретінде көрініс табуы мүмкін, бұл процестер бақылау жүйесі арқылы ынталандырылады.

Осылайша, мектепшілік бақылау (МІБ) директорлардың көпшілігінің қабылдауында басқарушылық жұмыстың сапасын арттыруға және кәсіби дамуға ықпал ететін құрал ретінде көрініс табады. Сонымен қатар, бұл көзқараспен келіспейтін басшылардың елеулі үлесінің (шамамен 16%) болуы МІБ-ке деген қабылдаудың сараланған сипатын көрсетеді. Бұл ерекшелік, бір жағынан, оның жүзеге асырылуындағы ұйымдастырушылық жағдайлармен,

екінші жағынан, басшылардың жеке басқарушылық стратегиялары мен кәсіби ұстанымдарымен түсіндіріледі.

Келесі аспектіні зерттеу мектеп директорларының (n=69) «Мектепте мектепшілік бақылауды (МІБ) жүргізудің мақсаттары, міндеттері мен критерийлері мен үшін түсінікті» деген тұжырыммен келісу дәрежесін талдауға негізделді. Бағалау үшін бес балдық Лайкерт шкаласы қолданылды (1 – «Мүлдем келіспеймін» мен 5 – «Толықтай келісемін» аралығында).

20-кесте. Мектеп директорларының (n=69) МІБ мақсаттары, міндеттері және критерийлерінің айқындығы туралы тұжырымға келісу дәрежесінің үлестірімі

Баға	Интерпретация	Жиілік (абс. мағынасы)	Жауап бергендер (%)
5	Мен толықтай келісемін	26	37,7%
4	Келісемін	29	42,0%
3	Маған жауап беру қиын	2	2,9%
2	Келіспеймін	7	10,1%
1	Мүлдем Келіспеймін	5	7,2%
Барлығы		69	100,0%

Директорлардың айтарлықтай көпшілігі («4» және «5» рейтингтері негізінде 79,7%) МІБ мақсаттары, міндеттері және критерийлері өздеріне түсінікті екенін айтады. Орталық тенденцияның өлшемдері (орташа 3,93, медиана және режим 4,0) олардың процесті түсінуіне жоғары субъективті сенімділікті растайды. Бұл менеджерлердің әдетте қолданыстағы ережелер мен жергілікті заңдарды жақсы білетінін көрсетеді.

Алынған нәтиже бұрын талданған мәліметтермен тікелей қайшылықта келеді, онда осы респонденттердің 30,9%-ы МІБ өткізу барысында негізгі қиындықтардың бірі ретінде «объективті критерийлерді әзірлеудің күрделілігін» атап өткен болатын. Мұндай жағдай – басшылар критерийлердің анық екенін айтса да, бір уақытта олардың әзірлеуінің қиын екенін мойындайды деген тұжырымға әкеледі.

Басшылардың 17,3%-ы («1» және «2» бағаларының жиынтығы бойынша) үшін ішкі мектептік бақылаудың мақсаттары мен критерийлері түсініксіз болып табылады, бұл басқарушылық кадрларды ақпараттық және әдістемелік қамтамасыз ету жүйесіндегі кемшіліктерді көрсетеді. Бұл топ үшін мектепшілік бақылау анық параметрлері жеткіліксіз процедура ретінде қабылданады, ол талаптардың формальды орындалуына және педагогикалық қызметтің мазмұнды талдауына деген ынтаның төмендеуіне әкелуі мүмкін.

Зерттеу нәтижелері директорлардың көпшілігінің МІБ түсініктілігі мен құрылымдалған ұйымдастырылуына қатысты субъективті пайымдары мен бағалау рәсімдерінің сапасы мен шынайылығын қамтамасыз етуге байланысты объективті қиындықтар арасында алшақтық бар екенін көрсетеді. Бақылаудың мақсаттары мен критерийлерін түсіну оларды нақты ұғынып, тәжірибеде қолдана алу дағдысымен әрдайым ұштаса бермейді.

Осылайша, МІБ жүйесінің формалды айқындылығы мен оның практикалық және әдістемелік қамтамасыз етілуінің шектеулілігі арасында қайшылық бар екенін айтуға болады. Кейбір басшылар үшін мектепшілік бақылау нормативтік тұрғыда түсінікті болғанымен, оны ұйымдастырушылық және талдамалық тұрғыда жүзеге асыру қиындық тудырады. Бұл нәтиже МІБ-ды ұйымдастыру мен интерпретациялау мәселелері бойынша басқарушы кадрларды кәсіби даярлау және әдістемелік қолдау тетіктерін жетілдіру қажеттігін көрсетеді.

МІБ рәсімдерінің бағытын – дамытушы немесе бақылаушы сипатта екенін директорлар тарапынан бағалау талдауы

Зерттеу «Біздің мектептегі МІБ негізгі бағыты – бұзушылықтар мен кінәлілерді іздеуге емес, дамытуға бағытталған» деген тұжырыммен директорлардың келісу дәрежесін талдауға негізделген. Бағалау үшін бес балдық Лайкерт шкаласы қолданылды (1 – «Мүлдем келіспеймін», 5 – «Толықтай келісемін»). Респонденттердің жауаптарының үлестірілуі мен негізгі статистикалық көрсеткіштер 21-кестеде ұсынылған.

Ескерту: Талдау 67 директордың берген жауабы негізінде (n=67) жүргізілді, бұл директорлар тобының жалпы таңдама көлемінен (N=69) аз екенін көрсетеді. Бұл айырмашылық нәтижелерді интерпретациялау кезінде ескерілді.

21-кесте. Директорлардың мектепшілік бақылау (МІБ) үдерісінің дамытушылық бағытына қатысты пікірлерінің бөлінісі (n=67)

Баға	Интерпретация	Жиілік (абс. мағынасы)	Жауап бергендердің үлесі (%)
5	Мен толықтай келісемін	32	47,8%
4	Келісемін	23	34,3%
3	Маған жауап беру қиын	1	1,5%
2	Келіспеймін	4	6,0%
1	Мүлдем Келіспеймін	7	10,4%
Барлығы		67	100,0%

Білім беру ұйымдарының басшыларының басым көпшілігі (82,1% – «4» және «5» жауаптарының жиынтығы бойынша) мектепішілік бақылау (МІБ) өз мектептерінде негізінен дамытушы сипатқа ие, ал бақылаушы функциясы екінші орында деген тұжырыммен келіседі. Көрсеткіштің орташа мәні – 4,03, ал ең жиі таңдалған жауап – «Толық келісемін» (47,8%) бұл ұстанымның тұрақтылығы мен айқындылығын көрсетеді. Бұл нәтижелер бұған дейін алынған деректермен (қ. 18-кесте) – МІБ-дың «кәсіби дамуға ықпал ететін құрал» ретінде қабылдануы (81,2%) – сәйкес келеді. Бұл директорлардың МІБ мақсаттары мен функциялары жөніндегі көзқарастарының ішкі бірізділігі мен тұтастығын көрсетеді.

Жауаптардың бөлінуі пікірлердің айқын алшақтығын көрсетеді. Респонденттердің аз ғана бөлігі (1,5%) бейтарап ұстаным танытқан, ал жауаптардың басым көпшілігі екі қарама-қарсы бағытта шоғырланған: бірі – бақылаудың дамытушы сипатын қолдайтын топ, екіншісі – бұл тұжырыммен келіспейтін (жауаптарының «1» және «2» нұсқалары бойынша жиынтық көрсеткіші 16,4%) кішігірім топ. Мұндай жауап құрылымы мектептердегі бақылау мәдениеті директорлар тарапынан негізінен дихотомиялық логикада қабылданатынын көрсетеді: не дамытушы құрал ретінде, не бұзушылықтарды анықтауға бағытталған шара ретінде бағалайды.

Респонденттердің 16,4%-ын құрайтын бөлігі МІБ дамытушы сипаты туралы түсінікті қолдамайтынын ескере отырып, шамамен әр алтыншы мектепте бақылау әкімшілік-бақылаушылық модельдің элементтерін сақтап отырғанын болжауға болады. Бұл дерек зерттелген мектептердегі басқару тәсілдерінің біркелкі еместігін және ұйымдық мәдениеттердің әртүрлілігін растайды.

Дамуға бағытталған ресми ұстаным бұрын анықталған бірқатар қиындықтарды ескере отырып қарастырылуы тиіс. Бұл қиындықтар – талдауға уақыттың тапшылығы, құралдардың шектеулілігі және объективті бағалау критерийлерін қолданудың күрделілігімен байланысты. Дамытушы модельді іске асыру аналитикалық базаның болуын және педагогтерге мазмұнды, нақты әрі құрылымдалған кері байланыс ұсыну мүмкіндігін көздейді. Алайда бұл талаптарды қолданыстағы ұйымдастырушылық жағдайларда жүзеге асыру күрделі болып отыр. Осыған байланысты, респонденттердің жауаптары ең алдымен олардың құндылықтық ұстанымдары мен басқарушылық ниеттерін білдіреді деп пайымдауға болады, ал бұл жауаптар МІБ нақты қызмет ету сипаттамаларын толық көрсете бермейді. Дамытушылық бағыт, үлкен ықтималдықпен, негізінен коммуникативтік тәжірибе мен кәсіби ұстанымдар деңгейінде байқалады. Ал әдістемелік және рәсімдік база әлі де жеткілікті түрде дамымаған күйінде қалып отыр.

Осылайша, директорлардың басым бөлігі (МІБ) жүйесін педагогтердің дамуына және білім беру процесінің сапасын арттыруға бағытталған құрал ретінде қарастырады. Бұл бақылаудың қолдаушы сипатына негізделген заманауи басқарушылық көзқарастардың кең таралғанын көрсетеді. Алайда,

басқа көзқарасты ұстанатын басшылар тобының бар екені және бұған дейін анықталған ұйымдастырушылық-әдістемелік қиындықтар МІБ-ды жүзеге асыруда құндылықтар мен нақты практика арасындағы ықтимал алшақтықтың бар екенін аңғартады.

МІБ жүйесін сақтау және дамыту бойынша директорлардың ұсыныстарын талдау

Мектепшілік бақылау (МІБ) жүйесін оңтайландыру бойынша олардың ұсыныстарын анықтауға бағытталған ашық сұраққа респонденттердің жауаптарына мазмұндық талдау жүргізілді. Талдауға келесі ашық сұрақ негіз болды: «Сіздің ойыңызша, қазіргі МІБ жүйесінде нені сақтау және дамыту маңызды?».

Сапалық деректерді өңдеу үшін ашық кодтау, категоризациялау және тақырыптардың аталуының жиілігін сандық есепке алу кезеңдерін қамтитын тақырыптық талдау әдісі қолданылды. Көптеген жауаптар бірнеше идеяны қамтығандықтан, олар бірнеше тақырыптық санаттарға жіктелді.

Талдау барысында қалаған өзгерістердің негізгі бағыттарын көрсететін төрт басым тақырыптық блок айқындалды.

22-кесте. МІБ жүйесін дамыту бойынша ұсыныстарды тақырыптық талдау

№	Тақырыптық блок	Сипаттама	Ескертулер жиілігі (абсолюттік мән)
1	Гуманизация және даму бағыты	Менеджмент жоғары мектебінің қолдаушы, тәлімгерлік және дамытушылық функцияларын күшейту. Фокусты әлсіз жақтарды анықтаудан кәсіби өсуге, ынтымақтастыққа, сенімді орта құруға және психологиялық қолдауға ауыстыру.	35
2	Жүйелеу және объективтілік	Рәсімдердің ашықтығын, жүйелілігін, жоспарлауын және әділдігін арттыру. Бағалаудың нақты, түсінікті және объективті критерийлерін әзірлеу және енгізу.	25
3	Бақылау-диагностикалық функцияны	Жоғары білім беру мектебін диагностикалау, білім сапасын бақылау, мемлекеттік	15

	сақтау	стандарттарға сәйкестік, проблемалық аймақтарды анықтау құралы ретінде сақтау қажеттілігі.	
4	Цифрландыру және тиімділікті арттыру	Қағаз айналымын азайту, уақытты үнемдеу және аналитиканы жақсарту үшін цифрлық платформаларды енгізу, деректерді жинау мен талдауды автоматтандыру (соның ішінде ЖИ пайдалану).	10

Респонденттердің ұсыныстарына жүргізілген сапалық талдау МІБ жүйесінде бұрын анықталған қарама-қайшылықтарды шешуге мүмкіндік беретін қалаған өзгерістердің тұтас моделін құруға жол ашады.

Ең жиі аталған тақырыптық блок – «Ізгілендіру және дамытушылық фокус». Басшылар МІБ болашағын бақылаушы модельден қолдаушы модельге көшу арқылы көреді. *«Классикалық тексеруден тәлімгерлікке көшу», «мұғалім бақылаудан қорықпайтын орта қалыптастыру», «мұғалімдерді үдеріске тарту»* сияқты ұсыныстар бақылау мәдениетін трансформациялауға деген нақты сұранысты білдіреді.

Екінші маңызды бағыт – *«Жүйелеу және объективтілік», «Айқын критерийлер», «объективтілік», «жүйелілік» және «мөлдірлік»* қажеттілігі туралы ұсыныстар зерттеудің сандық бөлігінде анықталған әдіснамалық белгісіздікті («объективті критерийлерді әзірлеудің қиындығы») шешуге арналған.

«Цифрландыру және тиімділікті арттыру» тақырыбы директорлар анықтаған мәселемен тікелей байланысты: «талдау үшін уақыттың жоқтығы». Басшылар автоматтандыруды және цифрлық платформаларды уақыт ресурстарын босатудың тәсілі ретінде қарастырады, оларды әдеттегі деректерді жинаудан тереңірек талдау және дамыту әрекеттеріне қайта бағыттайды.

Білім беру ұйымдары басшыларының орынбасарлары

23-кесте. Басқару тәжірибесі бойынша директор орынбасарларының бөлінуі

Тәжірибе бойынша топтастыру	Директорлар саны (адам)	Барлығының үлесі (%)
5 жылға дейін	100	47,2%
5–10 жыл	60	28,3%
10–20 жыл	38	17,9%
20 жылдан	14	6,6%

Барлығы	212	100%
----------------	------------	-------------

Директор орынбасарының болжамды басқарудағы орташа тәжірибесі шамамен 7,9 жылды құрайды.

Негізгі қорытынды – барлық директор орынбасарларының шамамен жартысы (47,2%) басқарушылық өтілі 5 жылға дейін екенін көрсетеді. Бұл көрсеткіш тіпті директорлармен салыстырғанда (40,6%) айқынырақ байқалады.

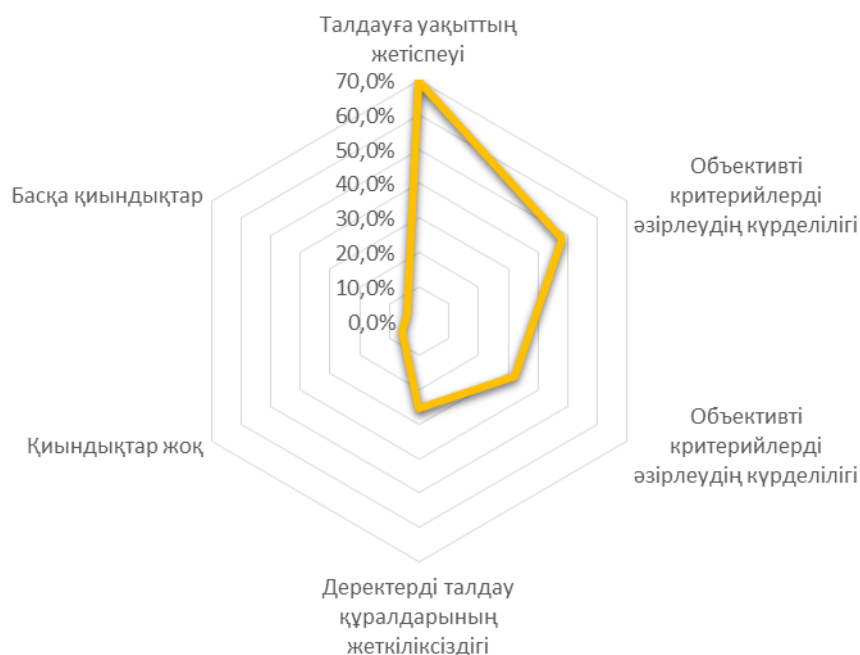
Басқару тәжірибесі шектеулі директордың орынбасарлары мектепшілік бақылау процедураларының негізгі орындаушылары болып табылады. Олар сабақтарға қатысуға, оқу құжаттарын қарауға және аналитикалық материалдарды дайындауға жауапты. Тәжірибесі шектеулі директорлардың жоғары үлес салмағы бақылау іс-шараларының едәуір бөлігін өз мамандығының даму сатысындағы мамандар жүргізетінін көрсетеді. Бұл жеткілікті аналитикалық рефлексиясыз белгіленген үлгілер мен нұсқауларды орындайтын ресми тәсілдің ықтималдығын арттырады, бұл басқару қорытындыларының сапасын төмендетуі мүмкін.

Мектеп басшылығының ұжымы тәжірибе бойынша стратификацияланған. Мектептің ішкі бақылауының стратегиялық бағытын қалыптастыру және жалпы көзқарасын анықтау, ең алдымен, үлкен тәжірибесі бар (орта есеппен 10 жыл) директорлардың міндеті. Бұл міндеттерді іс жүзінде жүзеге асыру мектеп директорының орынбасарларына жүктеледі, олардың орташа жұмыс өтілі шамамен 8 жылды құрайды, олардың жартысына жуығы бастауыш деңгейдегі басшылар.

Зерттеліп отырған іріктеме үшін бұл ішкі мектептік бақылау сапасы көбінесе директор мен оның орынбасарлары арасындағы тиімді өзара әрекеттестікке – яғни «тәжірибелі басшы – жаңадан бастаған орындаушы» шартты байланысына тәуелді екенін білдіреді. Осы орайда негізгі сұрақтар туындайды: жас басқарушыларға басқарушылық тәжірибені беруді қамтамасыз ететін тәлімгерлік жүйесі мектептерде бар ма? Директорлар өз өкілеттіктерін делегаттауға және аз тәжірибелі мамандарға талдамалық функцияларды сеніп тапсыруға қаншалықты дайын?

Мектепшілік бақылауды жүзеге асыру барысында директор орынбасарларының кәсіби қиындықтарын талдау

Жалпы білім беретін мектептердің 212 директор орынбасарының мектепшілік бақылауды (МІБ) ұйымдастыру және өткізу барысында туындайтын қиындықтар туралы сұраққа берген жауаптары талданды. Респонденттерге бірнеше жауап нұсқасын таңдауға мүмкіндік берілді.

6-диаграмма. Жауаптардың аналитикалық шолуы (N=212)

Директор орынбасарларының мектепшілік бақылауды (МІБ) ұйымдастыру және өткізу мәселелері бойынша жауаптарын талдау нәтижесінде, мектептердің басқарушылық және аналитикалық мәдениетінің қазіргі жай-күйін сипаттайтын типтік қиындықтар анықталды. Респонденттердің ең көп бөлігі (69,8%) МІБ нәтижелерін талдауға уақыттың жетіспеушілігін атап өтті. Директор орынбасарлары ағымдағы әкімшілік міндеттердің көптігін және ұйымдастырушылық пен аналитикалық функцияларды қатар атқаруға мәжбүр екенін көрсетіп отыр. Бұл жағдай деректерді жүйелі түрде талдауға және мазмұнды қорытынды жасауға шектеу қояды. Аталған дерек басқарушылық команда ішіндегі **функционалдық міндеттердің теңгерімсіз бөлінуін** және аналитикалық қызметке жеткіліксіз институционалдық қолдау көрсетіліп отырғанын айғақтайды.

Сауалнамаға қатысушылардың шамамен жартысы (48,1%) бағалау үшін **объективті критерийлерді әзірлеуде қиындықтарға тап болатынын атап өтті**. Директордың орынбасарлары педагогикалық қызметті бақылау мен сабақтарды талдау нәтижелерін өлшенетін көрсеткіштерге айналдыруда, яғни нәтижелердің шынайылығы мен салыстырмалылығын қамтамасыз етуде қиындық көруде. Бірыңғай критерийлер мен білім беру сапасының индикаторларының болмауы оқу үдерісіне ішкі бағалау жүргізу үшін **бірыңғай әдістемелік негіз** қалыптастыру қажеттігін көрсетеді.

Сауалнамаға қатысқандардың үштен бірі (32,1%) **педагогтер тарапынан қарсылық немесе түсінбеушілік** бар екенін атап өтті. Мұғалімдер мектепшілік бақылауды көбіне кәсіби дамудың құралы емес, әкімшілік шара ретінде қабылдайды. Бұл жағдай олардың бақылау үдерісіне формалды қатысуынан, сенімнің төмендігінен және қызығушылықтың болмауынан көрініс

табады. Мұндай үрдіс мектеп әкімшілігі мен педагогикалық ұжым арасындағы өзара іс-қимылдың **басқарушылық мәдениетінің жеткіліксіздігін** және кері байланысты ұйымдастыру механизмдерінің әлсіздігін көрсетеді.

Директор орынбасарларының шамамен төрттен бірі (25,5%) **деректерді талдауға арналған құралдардың жеткіліксіздігі** туралы хабарлаған. Талдау жұмысы, әдетте, қолмен және кеңселік базалық бағдарламалар арқылы жүзеге асырылады, бұл талдаудың тереңдігі мен нақтылығын шектейді. Цифрлық құралдардың, деректерді визуализациялау мүмкіндіктері мен аналитикалық үлгілердің болмауы **басқару үдерістерінің цифрлану деңгейінің төмендігін** және аналитикалық инфрақұрылымның технологиялық жағынан артта қалғанын көрсетеді.

Респонденттердің аз ғана бөлігі (5,7%) МІБ ұйымдастыру барысында ешқандай қиындықтарға тап болмайтындарын атап өткен. Бұл жағдай аталған басшылардың кәсіби құзыреттілігінің жоғары деңгейімен немесе олардың мектептерінде **бақылау жүйесінің тиімді жолға қойылуымен** байланысты болуы мүмкін. Мұндай мектептерде бақылау рәсімдері стандартталған, ал педагогтер өзін-өзі талдау үдерісіне белсенді тартылған.

Сонымен қатар, қосымша міндеттемелердің шамадан тыс жүктемесіне, МІБ мәнін жеткілікті түсінбеуге және жаңа әдістемелік тәсілдер туралы ақпараттың аздығына қатысты жекелеген жауаптар (3–4%) тіркелді. Бұл қиындықтар жергілікті сипатқа ие болып табылады және олар мақсатты әдістемелік қолдау мен түсіндіру жұмыстарын жүргізу қажеттілігін көрсетеді.

Жалпы зерттеу нәтижелері көрсеткендей, мектепшілік бақылауды жүзеге асырудағы негізгі кедергілер **ұйымдастырушылық, әдістемелік, психологиялық және технологиялық сипатқа ие**. Аталған кедергілерді еңсеру үшін кешенді тәсілді қолдану қажет. Оған директор орынбасарларының функционалдық міндеттерін оңтайландыру, бірыңғай әдістемелік стандарттарды әзірлеу, деректерді талдаудың цифрлық құралдарын енгізу, сондай-ақ әкімшілік пен педагогтер арасындағы кәсіби әріптестік мәдениетін қалыптастыру кіреді.

«Педагог қызметкерлерін аттестаттаудан өткізу қағидалары мен шарттарының» 14-қосымшасында егжей-тегжейлі критерийлері көрсетілген сабаққа бақылау парағы бекітілгеніне қарамастан, сауалнама нәтижелері директор орынбасарларының мектепшілік бақылауда объективті критерийлерді әзірлеу және қолдануда қиындықтарға тап болып отырғанын көрсетеді. Бұл қиындықтар нормативтік базаның жоқтығынан емес, қолданыстағы аттестациялық критерийлердің мектепшілік бақылаудың аналитикалық және дамытушылық міндеттеріне шектеулі сәйкес келуінен туындайды.

Аттестацияда қолданылатын критерийлер әмбебап сипатта болып, негізінен педагогтың белгіленген талаптарға сәйкестігін бағалауға бағытталған. Сонымен қатар, мектепшілік бақылау педагогтердің кәсіби дамуының мақсаттары мен білім беру басымдықтарына, сондай-ақ мектептің нақты жағдайларына бейімделген индикаторларды қолдануды талап етеді. Мұндай бейімдеудің жоқтығы мазмұнды талдау жүргізуді және педагогикалық тәжірибені дамытуға бағытталған ұсыныстарды қалыптастыруды қиындатады.

Осылайша, респонденттер атап өткен қиындық **бақылау критерийлері мен даму критерийлерін айырудағы әдістемелік және басқарушылық мәселені** көрсетеді, сондай-ақ мектептерде объективті бағалау мен педагогикалық қызмет нәтижелерін талдауды түсіндіру мәселелері бойынша әдістемелік қолдауды күшейту қажеттілігін білдіреді.

Директор орынбасарларының кері байланыстың тиімділігіне деген сенімділігіне жүргізілген талдау

Зерттеу сұрағы директор орынбасарларының бес балдық Лайкерт шкаласы бойынша кері байланысын өзін-өзі бағалауды қамтыды, мұнда:

5 – Толық сенімдімін

4 – Сенімдімін

3 – Жартылай сенімдімін, жартылай сенімсізбін (бейтарап ұстаным)

2 – Көбіне сенімсізбін

1 – Мүлде сенімсізбін

Бұл бөлімде 212 жауап болды. Есептеулер $n=212$ іріктеу өлшеміне негізделген. Респонденттердің жауаптарын бөлу және негізгі статистикалық көрсеткіштер 25-кестеде берілген.

24-кесте. Кері байланыс тиімділігі туралы сұраққа директор орынбасарларының жауаптарын бөлу (n=212)

Баға	Интерпретация	Жиілік (абс. мағынасы)	Жауап бергендердің үлесі (%)
Тексеруден кейін мұғалімдерге берген кері байланысыңыз олар үшін пайдалы және ынталандыратынына қаншалықты сенімдісіз?			
5	Мүлдем сенімді	78	36,8%
4	Әрине	60	28,3%
3	Ішінара сенімді/бейтарап	45	21,2%
2	Керісінше, мен сенімді емеспін	16	7,5%
1	Мен мүлде сенімді емеспін	13	6,1%

Орташа сенімділік балы – 4,0, бұл директордың орынбасарлары мұғалімдерге беретін кері байланыстың пайдалылығы мен уәждеуші сипатына **жоғары, бірақ біржақты емес сенім деңгейін** көрсетеді.

«Сіз тексеру нәтижелері бойынша мұғалімдерге беретін кері байланыс олар үшін пайдалы әрі мотивациялық деп қаншалықты сенімдісіз?» деген сұраққа директордың орынбасарлары берген жауаптарын талдау, мектепшілік бақылау (МІБ) аясындағы басқарушылық тәжірибелердің сипаты мен оған қатысушылардың рефлексия деңгейі туралы бірқатар мазмұнды тұжырымдар жасауға мүмкіндік береді.

Респонденттердің басым бөлігі (65,1%) «сенімдімін» және «толық сенімдімін» деген жауап нұсқаларын тандаған. Бұл деректер директор орынбасарлары беретін кері байланыстың нәтижелілігіне деген сенім деңгейінің жеткілікті жоғары екенін көрсетеді. Мұндай нәтиже мектептерде бақылау қорытындысы бойынша педагогтармен конструктивті өзара әрекеттесудің маңыздылығы туралы түсінік қалыптасқанын дәлелдейді. Басшылар кері байланыстың мақсаты педагогтердің кәсіби дамуына жағдай жасауға бағытталғанын ұғынады. Сенімділік шкаласы бойынша жоғары көрсеткіштер мектептерде бақылау құралы ғана емес, сонымен қатар педагогикалық дамудың тетігі ретінде пайдаланылатын **қолдаушы сипаттағы тәжірибелер** кең таралғанын айғақтайды.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқандардың шамамен бестен бірі (21,2%) бейтарап ұстанымды («жартылай сенімдімін, жартылай сенімді емеспін») тандаған. Бұл педагогтер кері байланысты қаншалықты мотивациялық құрал ретінде қабылдайтынына қатысты белгілі бір күмәндердің бар екенін көрсетеді. Директор орынбасарлары әкімшілік тарапынан берілетін

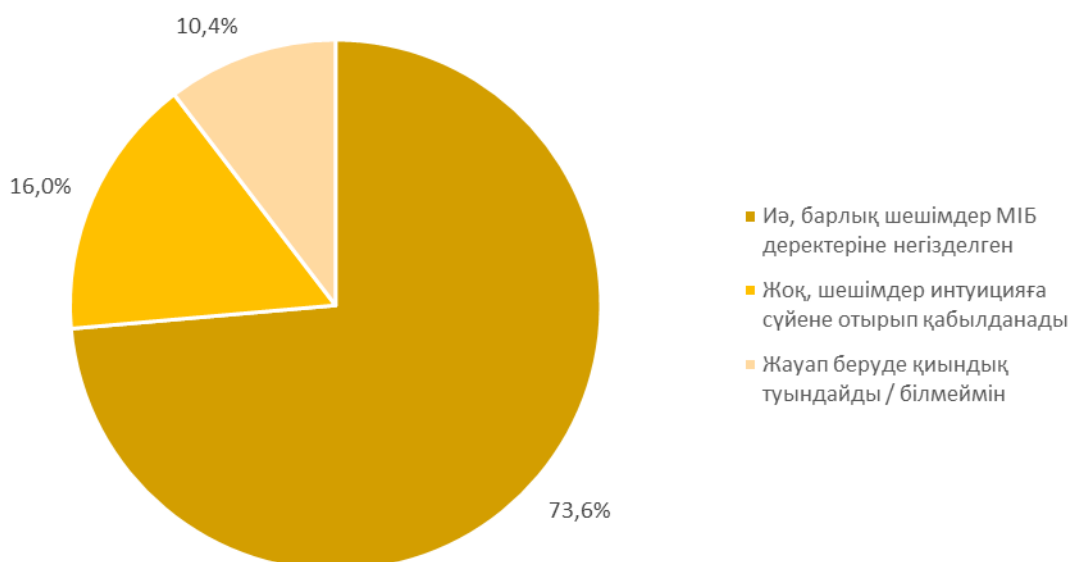
ұсыныстардың әрдайым қолдау ретінде қабылданбайтынын, яғни **ниет пен нақты әсер арасындағы айырмашылықты түсінетінін болжауға** болады. Бұл жағдай тиімді кері байланыстың қағидаттарын және коучинг тәсілдерін тереңірек түсінуді қажет ететінін айғақтайды.

Шамамен 13,6% директор орынбасарларының сенімі төмен («нәтижесінде сенімді емес» немесе «мүлдем сенімді емес») деп хабарлады. Бұл көрсеткіш маңызды болмаса да, мектептердің басқару мәдениетінде проблемалық аймақтардың бар екенін көрсетеді. Мұндай жағдайдың ықтимал себептеріне МІБ кейін дамытушы сұхбат жүргізуге директордың орынбасарларының жеткіліксіз дайындығы, мектептерде кері байланыс берудің бірыңғай тәсілдерінің болмауы, сондай-ақ тек кемшіліктерді көрсетумен шектеліп, оларды еңсеруге бағытталған ұсынымдарды қамтымайтын формалды сипаттағы коммуникация жатады.

Айта кету керек, МІБ – бұл әр мектептің өзіндік ерекшеліктері, басымдықтары мен білім беру ортасын ескере отырып әзірлейтін **ішкі жүйесі**. Кері байланыстың тиімділігі тексерулерден кейінгі талдау, талқылау және педагогтерді сүйемелдеу рәсімдерінің ұйымдастырылу сапасына тікелей байланысты. Бақылау әріптестік, ашық диалог және өзіндік талдау қағидаттарына негізделген мектептерде директордың орынбасарлары өз ұсынымдарының пайдасы мен ынталандырушы мәніне жоғары сенімділік танытады. Ал бақылау рәсімдері негізінен формалды-бағалау сипатында сақталған білім беру ұйымдарында кері байланыс кәсіби дамудың құралы емес, есептіліктің элементі ретінде қабылданады.

Осылайша, талдау нәтижелері мектепшілік бақылау жүйесінің педагогтермен өзара әрекеттесудің бақылаушы моделінен қолдаушы модельге көшу үрдісін көрсетеді. Сонымен қатар, ынталандырушы кері байланысты қалыптастырудың бірыңғай тәсілдерінің болмауына байланысты белгілі бір дәрежеде сенімсіздік сақталып отыр. Бұл практиканы нығайту үшін директорлардың орынбасарларына мектепшілік бақылау аясында педагогикалық коучинг, фасилитация және тиімді коммуникация салаларында құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған басқарушылық және әдістемелік шаралар қажет.

7 диаграмма. МІБ жүйесі оларға негізделген басқару шешімдерін қабылдауға мүмкіндік беретіні туралы директор орынбасарларының пікірі (n = 212)

Директор орынбасарларының «Сіз қалай ойлайсыз, мектепшілік бақылау (МІБ) жүйесі негізделген басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді ме?» деген сұраққа жауаптарын талдау МІБ-тің мектепті басқарудағы аналитикалық-диагностикалық құрал ретіндегі әлеуетіне деген жалпы жоғары сенімділікті көрсетеді.

Респонденттердің басым бөлігі (шамамен 73–75%) өз мектептерінде барлық басқарушылық шешімдер мектепшілік бақылау (МІБ) деректерінің негізінде қабылданатынын көрсеткен. Бұл көптеген білім беру ұйымдарында МІБ әдістемелік жұмысты жоспарлау, педагогтердің кәсіби қажеттіліктерін анықтау, кадрларды орналастыру және біліктілікті арттыруды ұйымдастыру кезінде қолданылатын негізгі басқарушылық ақпарат көзі ретінде қарастырылатынын көрсетеді. Директор орынбасарлары бақылау нәтижелері, құжаттамаларды талдау, сабақтарды диагностикалау және оқушылардың жетістіктерін мониторингтеу білім беру үдерісінің сапасын арттыруға бағытталған шешімдерді әзірлеуге негіз болатынын атап өткен. Мұндай нәтиже басқарушылық шешімдерді дәлелді ақпаратқа сүйене отырып қабылдау үдерісі жиілеген мектептерде **аналитикалық мәдениеттің нығая** түскенінің көрсеткіші ретінде қарастыруға болады.

Сонымен бірге респонденттердің 15–17%-ы шешімдер жиі жағдайда ішкі мектептік бақылау (МІБ) нәтижелеріне тікелей сүйенбестен, **интуитивті** түрде қабылданатынын мойындады. Бұл кейбір мектептерде МІБ жүйесі басқарушылық аналитиканың тұрақты құралына әлі айналмағанын көрсетеді. Мұндай жағдайға себеп ретінде жиналған деректердің жеткілікті түрде жүйеленбеуі, оларды өңдеуге арналған цифрлық құралдардың шектеулігі

немесе МІБ дамуға бағытталған тетік ретінде емес, есептілік нысаны ретінде қабылдануы болуы мүмкін. Интуитивті тәсілдің басым болуы кейбір білім беру ұйымдарында шешімдер көбінесе басшылардың жеке тәжірибесі мен бақылауларына негізделетінін, ал бұл әрдайым объективті көрсеткіштермен растала бермейтінін көрсетеді.

Сонымен қатар, директор орынбасарларының шамамен 8–10%-ы «жауап беруге қиналамын» деген жауапты таңдаған. Бұл **аналитикалық ақпараттың басқарушылық циклге жеткілікті түрде кіріктірілмегенін** көрсетеді: МІБ деректері жинақталғанымен, олар әрдайым динамиканы талдау және алдағы іс-қимылдарды жоспарлау үшін пайдаланылмайды. Мұндай жағдайларда ақпаратты тіркеу мен оны практикалық қолдану арасында алшақтық байқалады.

Жалпы алғанда, алынған нәтижелер МІБ көптеген мектептер үшін **басқарушылық шешімдер қабылдауда дәлелді негіз ретінде** қызмет ететінін көрсетеді. Алайда бұл үрдісті орнықтыру үшін ақпаратты жинау, өңдеу және интерпретациялаудың бірыңғай стандарттарын әзірлеу, сондай-ақ педагогикалық қызметті тікелей мониторингтеу және талдау жұмыстарын жүргізетін директордың орынбасарлары сияқты басқарушылық кадрлардың аналитикалық құзыреттілігін арттыру қажет.

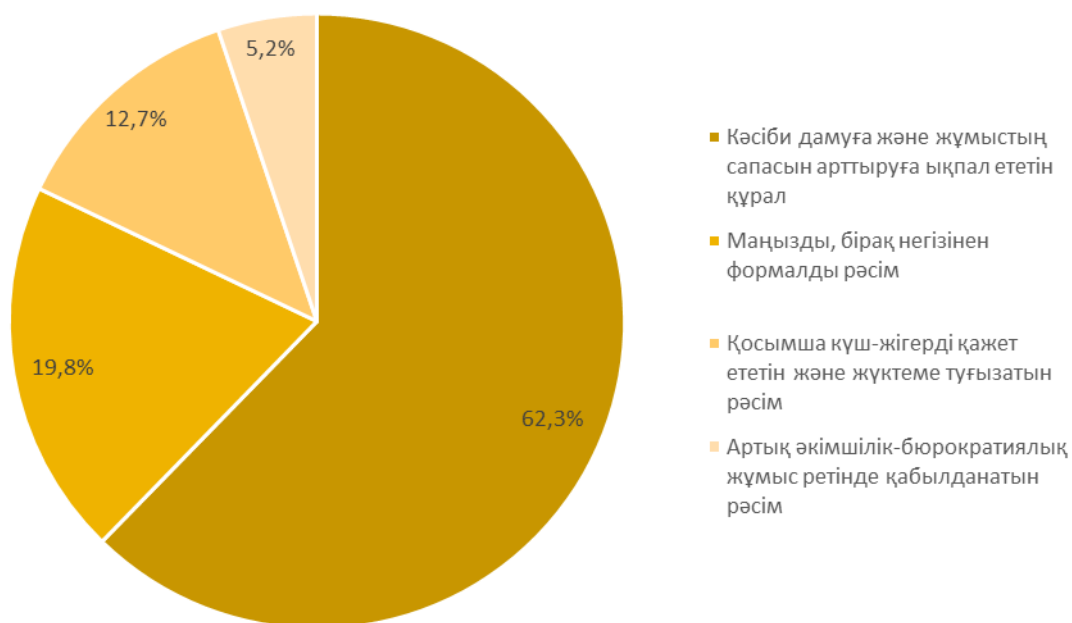

Диаграмма 8. Мектепішілік ішкі бақылау (МІБ) бойынша директор орынбасарларының қабылдауы (n = 212)

Талдау нәтижелері көрсеткендей, директор орынбасарларының мектептің ішкі бақылау процедуралары туралы пікірлері жалпы алғанда **оң және дамушы**. Респонденттердің жартысынан көбі (62,3%) мектепішілік бақылауды мұғалімдердің кәсіби өсуіне және білім сапасын арттыруға ықпал ететін құрал деп санайды. Бұл бақылаудың басқару **функциясын қайта қарауды** көрсетеді: ол жазалау құралы ретінде емес, әдістемелік жұмысты қолдау және жетілдіру

тәсілі ретінде қабылданады. Осындай көзқарастары бар мектептерде мектепішілік бақылау кәсіби диалогтың бір бөлігіне айналады, мұғалімдер арасында өзіндік рефлексия және тәжірибе алмасу мәдениетін қалыптастырады.

Алайда директор орынбасарларының шамамен 20%-ы МІБ **формальды, бірақ қажетті рәсім ретінде** бағалайды. Мұндай көзқарас МІБ қабылдаудың өтпелі кезеңін көрсетеді: бақылау маңызды деп танылады, алайда ол әлі де даму үдерісімен емес, есептілікпен байланыстырылып отыр. Бұл жағдай басқарушылық құралдардың жеткіліксіздігімен, нәтижелерді талдау мен талқылауға уақыттың тапшылығымен, сондай-ақ бақылаудың дәстүрлі үлгілеріне үйреншіктілікпен түсіндірілуі мүмкін.

Сонымен қатар, респонденттердің шамамен 13%-ы МІБ рәсімдері **қосымша жүктеме** туындатады деп көрсетсе, тағы **5%-ы** оларды шамадан тыс бюрократия деп қабылдайды. Бұл жағдайлар ұйымдық кедергілердің бар екенін аңғартады: есептермен шектен тыс жүктеме, құжат жүргізудің қағазбастылығы, аналитикалық үдерісті цифрландыру деңгейінің төмендігі. Бұл жағдай басқару құрылымының назарға алуын қажет етеді, өйткені МІБ-ға деген оң көзқарасты қалыптастыру оны оңтайландыруды, автоматтандыруды және үнемі байланыста болуды қажет етеді.

Жалпы алғанда, талдау нәтижелері қазақстандық мектептердің басқару мәдениетіндегі оң өзгерістерді көрсетеді. Мектепішілік бақылау мұғалімдердің кәсіби рефлексиясын, өзін-өзі бағалауын және өсуін жеңілдететін ішкі даму құралына айналуға. Дегенмен, жүйені әдістемелік жетілдіру, оның ішінде артық бюрократиялық процедураларды қысқарту, цифрлық талдау құралдарын пайдалануды кеңейту, мектепішілік бақылауды жүзеге асыру кезінде әкімшілік пен мұғалімдер арасындағы кәсіби өзара іс-қимыл мен диалогты күшейту қажеттілігі сақталады.

Мектепішілік бақылау рәсімдерін қабылдау

Сұрақтың мақсаты директор орынбасарларының МІБ процедураларын дамыту құралы, ресми міндеттеме немесе бюрократиялық жүктеме ретіндегі басым қабылдауды анықтау болды. Сұрақтың ұсынылған тұжырымнан бір жауап нұсқасы болды. Талдау үшін жиілікті бөлу пайдаланылды: жауаптар төрт санатқа кодталды (дамытушы құрал; маңызды, бірақ бірінші кезекте формальды процедура; ауыртпалық тудыратын процедура; шамадан тыс бюрократиялық жұмыс). Бұл сұраққа барлығы $n = 124$ дұрыс жауап алынды.

Нәтижелер

Жауаптардың таралуы МІБ дамыту құралы ретінде қабылдау басым екенін көрсетеді. Респонденттердің үштен екісі МІБ кәсіби дамуға және жұмыстың сапасын арттыруға бағытталған құрал ретінде бағалайды. Сонымен

қатар, үштен бір бөлігінде рәсімге сыни көзқарас сақталған – оны формалды сипаттағы немесе артық жүктеме тудыратын үдеріс ретінде қабылдайды.

Кесте 25. Сауалнама нәтижесі бойынша қорытынды кесте

Қабылдау категориясы	Жауапты тұжырымдау	Саны	Бөлісу, %
Дамытушы құрал	«Кәсіби дамуға ықпал ететін және жұмыс сапасын арттыратын құрал»	82	66,1%
Маңызды, бірақ ресми	«Маңызды, бірақ негізінен ресми рәсім».	21	16,9%
Жүктеме беру	«Қосымша күш-жігерді қажет ететін және ауыртпалық тудыратын процедура»	17	13,7%
Шамадан тыс бюрократия	«Шамадан тыс әкімшілік және бюрократиялық жұмыс ретінде қабылданатын рәсім»	4	3,2%

Көптеген директор орынбасарлары үшін мектепішілік бақылау (МІБ) педагогтердің кәсіби өсуі мен білім беру процесінің сапасын арттыру тетігі ретінде қызмет атқарып отыр. Бұл МІБ бақылау, кері байланыс беру, түзету шараларын іске асыру және нәтижелерді кейіннен қайта тексеру арқылы жетілдірудің **циклдік құралы ретінде қарастыратын**, мектепті өзінің бақылау жүйесін әзірлейтін және пайдаланатын автономды құрылым ретінде түсінуге негізделген тұжырымдамаға сәйкес келеді.

Респонденттердің бестен бір бөлігіне жуығы МІБ «маңызды, бірақ негізінен формалды» рәсім ретінде бағалаған. Мұндай баға бақылаудың қажеттілігі мен оның **нақты тиімділігі арасындағы алшақтықты** көрсетеді: рәсімдер орындалады, алайда олар әрдайым басқарушылық шешімдерге, оқыту тәжірибесіндегі нақты өзгерістерге немесе педагогтердің кәсіби дамуына алып келмейді.

Директор орынбасарларының шамамен 14%-ы МІБ қосымша жүктеме ретінде қабылдайды, тағы 3%-ы оны шамадан тыс бюрократиялық рәсім деп есептейді. Мұндай бағалар көбінесе **деректерді жинау үдерістерінің қайталануы**, цифрлық құралдардың жеткіліксіздігі, сондай-ақ тексерулердің күнтізбелік жоспарлануының тиімсіздігі жағдайында туындайды.

Мектепішілік бақылау нәтижелілігін арттыру үшін **тексеру шараларының көлемінен гөрі кері байланыстың сапасына басымдық беру**

қажет. Бақылау нәтижелері бойынша қысқаша дамытушы резюмелерді стандарттау ұсынылады. Олар келесі элементтерді қамтуы тиіс: сабақтың мақсаты, нақты бақылаулар, бір-екі басым өсу аймағы және қайталап келу мерзімдері көрсетілген келісілген қадамдар. Кері байланысты бүкіл басқару командасы деңгейінде қамтамасыз ету маңызды, МІБ нәтижесінде қандай шешімдер қабылданғанын көрсету қажет – мысалы, тәлімгерлік бағдарламаларды іске қосу, микрооқыту жүргізу немесе мектепішілік курстарды түзету.

Бақылау жүйесін оңтайландыру тексерулерді **кезең-кезеңімен («толқындар»)** жоспарлауды, деректерді тіркеуді **чек-парақтар мен дашбордтар арқылы ішінара цифрландыруды**, сондай-ақ бағалау критерийлерін интерпретациялаудың бірыңғай тәсілдерін әзірлеуді көздейді. Бұл бағалаудағы әртүрлілікті азайтуға, педагогтердің сенімін арттыруға және рәсімдердің ашықтығын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Осылайша, қазіргі заманғы мектептерде МІБ дамытушылық қызметті атқарып отыр, дегенмен формализм элементтерін азайтуға, талдамалық құрамдастығын арттыруға және бақылау рәсімдерінің оқыту сапасына ықпалын күшейтуге бағытталған нысаналы басқарушылық жетілдірулерді қажет етеді.

Келесі сауалнаманың мақсаты директорлардың орынбасарларының мектепішілік бақылау (МІБ) рәсімдеріне деген көзқарасын және оны кәсіби дамудың құралы ретінде қаншалықты қабылдайтынын анықтау болды. Зерттеуге МІБ жұмысының түрлі аспектілерін сипаттайтын үш негізгі тұжырым енгізілді:

1. *«МІБ рәсімдері менің жұмыс сапамды арттыруға ықпал етеді»;*
2. *«Мектептегі МІБ жүргізудің мақсаттары, міндеттері мен критерийлері маған түсінікті»;*
3. *«Біздің мектептегі МІБ негізгі бағыты – бұзушылықтар мен кінәлілерді іздеуге емес, дамытуға бағытталған».*

Әрбір тұжырым бойынша барлығы **212 сауалнама жауабы** талданды.

Кесте 26. Сандық нәтижелер

Мәлімдеме	Орташа балл	Медиана	келіспеймін % (1–2)	% бейтарап (3)	% келіскендер (4–5)
Мектепішілік бақылау процедуралары	3.47	4	23,6%	11,8%	64,6%

жұмыс сапасын арттыруға ықпал етеді					
Мектепшілік бақылау мақсаты, міндеттері мен критерийлері айқын	3.52	4	24,1%	7,5%	68,4%
Мектепшілік бақылау заң бұзушылықтарды табуға емес, дамуға бағытталған.	3.55	4	25,9%	4,7%	69,3%

Барлық тұжырымдар бойынша медианалық мәндер 4-ке («Келісемін») тең, бұл оң көзқарастардың басым екенін көрсетеді.

Мәліметтерді интерпретациялау

1. Мектепшілік бақылауды қабылдаудың жалпы деңгейі

Педагогтердің басым бөлігі мектепшілік бақылауды кәсіби өсу тетігі ретінде қарастырады: респонденттердің 64–69%-дан астамы «Келісемін» және «Толық келісемін» жауап нұсқаларын таңдаған. Орташа мәндер 3.47–3.55 аралығында өзгеріп отырады, бұл мектепшілік бақылаудың басым жағымды қабылданатынын, сонымен қатар белгілі бір деңгейде сын көзқарастың да бар екенін көрсетеді.

2. Мақсаттар мен критерийлерді білу

Екінші тұжырым («Мектепшілік бақылаудың мақсаттары, міндеттері мен критерийлері маған түсінікті») ең жоғары келісу пайызын жинады – 68,4%. Бұл көрсеткіш мектеп басшыларының басым бөлігі үшін мектепшілік бақылаудың құрылымы мен логикасы түсінікті екенін білдіреді. Дегенмен, қатысушылардың төрттен бірі (24%) келіспейтінін білдірген, бұл қосымша түсіндіру және әдістемелік іс-шараларға қажеттілікті көрсетеді.

3. Бақылаудың даму бағыты

Ең жоғары оң бағаланған тұжырым – мектепшілік бақылаудың дамыту сипатында екені туралы пікір (69,3% келісім білдірген). Бұл нәтиже мектептердің біртіндеп қолдаушы және коучингтік үлгіге өтіп жатқанын көрсетеді. Алайда, 26% келіспейтін респонденттердің болуы – барлық директор

орынбасарлары мұндай трансформацияны тәжірибеде сезіне бермейтінін аңғартады. Бұл жекелеген рәсімдердің формальды түрде жүргізілуімен немесе кері байланыстың жеткіліксіздігімен байланысты болуы мүмкін.

4. МІБ процедураларының тиімділігі

«Мектепшілік бақылау рәсімдері менің жұмыс сапамның артуына ықпал етеді» деген тұжырым ең төменгі орташа баллды (3.47) көрсетті. Бұл барлық педагогтер бақылау рәсімдері мен өздерінің педагогикалық тәжірибесін нақты жақсарту арасындағы тікелей байланысты әрдайым сезіне бермейтінін көрсетеді. Мұндай жағдай жекелендірілген кері байланыстың болмауымен және бақылаудан кейінгі қолдаудың шектеулігімен байланысты болуы мүмкін.

Қорытындылар мен ұсыныстар

Коучингтік әңгімелесу, тәжірибе алмасу және бағалаудан кейін Lesson Study тәжірибесін енгізу арқылы МІБ даму компонентін күшейту.

Рәсімдердің ашықтығын арттыру – қысқа әдістемелік карталар түрінде мақсаттарды, критерийлерді және кері байланыс нысандарын рәсімдеу.

Жекелендірілген ұсыныстар жүйесін жасаңыз - бақылаудан кейін жеке «кәсіби өсу карталарын» жасаңыз.

Мұғалімдердің қарым-қатынасының динамикасын бақылау – жаңартылған процедуралар енгізілгеннен кейін 6 айдан кейін сауалнаманы қайталау.

Мектеп директорының орынбасарлары «Сіздің ойыңызша, қазіргі МІБ жүйесінде нені сақтау маңызды және дамыту қажет?» деген сұраққа берген жауаптарының мазмұндық талдауы.

1. Талдау мақсаты

Мектеп директорларының орынбасарлары арасында ішкі мектеп бақылау жүйесін (МІБ) қабылдаудағы негізгі басымдықтар мен тенденцияларды анықтау: олардың қай элементтерді ең құнды деп санайтынын және қай элементтердің әрі қарай дамытуды немесе өзгерісті қажет ететінін анықтау.

2. Талдау әдісі

212 ашық жауапқа контент-анализ жүргізілді, оның барысында қайталанатын мағыналар мен тұжырымдамалық категориялар анықталды. Талдау бірлігі МІБ аспектілерін сақтау, жақсарту немесе трансформациялау туралы қатынасты білдіретін мағыналық тұжырым болды. Жиілігі мен контекстіне қарай **8 негізгі бағыт** (кластер) айқындалды.

Кесте 27. Сандық нәтижелер

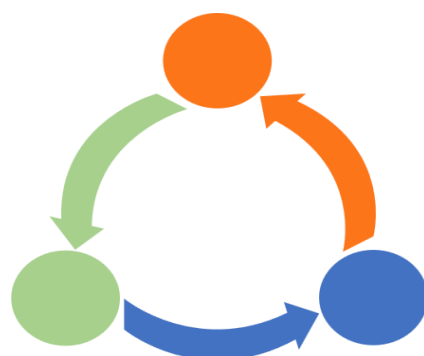
№	Негізгі бағыт	Мәлімдемелердің мазмұны мен мысалдары	Жауап беру жылдамдығы
1.	Білім берудің сапасы мен тиімділігі	Оқыту мен тәрбиелеу сапасын, студенттердің білім деңгейін, функционалдық сауаттылығын арттыруға МІБ назарын сақтау қажеттігі айтылды. «Білім сапасы», «Білім сапасы», «Оқушының білім сапасы», «Оқу процесін бақылау».	~26%
2.	Дамытушы және қолдаушы сипаттағы бақылау	Педагогтер көмекті сезінуі тиіс, жазалауды емес. Кәсіби өсуге, тәлімгерлікке және тәжірибе алмасуға бағдарлану. «МІБ дамытушысы құрал болу керек», «Мұғалімдердің күші өз алдына», «МІБ олқылықтарды анықтап, ресурстарды дереу ұсынуы керек».	~22%
3.	Жүйелілік, жоспарлылық және аналитикалық сипат	Тұрақтылықтың, ашықтықтың, аналитикалық тәсілдің және объективтіліктің маңыздылығы атап өтіледі «Жүйелік», «Жоспарлау, ашулық, жүйелі талдау», «Жүйелілік пен объективтілікті сақтау маңызды».	~17%
4.	Педагогтердің кәсіби дамуы	МІБ – құзыреттілікті диагностикалау және дамыту құралы ретінде, әсіресе ЖИ, әдістемелік және цифрландыру саласында. «Біліктілікті арттыру», «Мұғалімдердің кәсіби ханымдар», «Жі кәсіптілігі», «Шеберлік сабақтары».	~14%
5.	Ашықтық, айқындылық	Бақылаудың адал және түсінікті рәсімі, әкімшілік пен педагог	~9%

	және әділдік	арасындағы сенім қажеттілігіне баса назар аударылады <i>«Ашықтық, Әділдік», «Шынайылық», «Объективтілік».</i>	
6.	Қағазбастылық пен формализмді азайту	Респонденттердің айтарлықтай бөлігі шамадан тыс есеп беру мен «қалта» процедураларын сынайды. <i>«Қағазбастылық», «Бюрократтар жою», «МІБ қағазға емес, мазмұнға бағытталу керек».</i>	~6%
7.	МІБ цифрландыру және автоматтандыру	Бақылаудың электрондық нысандарын, онлайн форматтарын, автоматтандырылған платформаларды (Ustaz) әзірлеу ұсынылады. <i>«Цифрландыру», «Электронды бақылау», «Онлайн формат».</i>	~4%
8.	Сенім және серіктестік мәдениеті	Өзара түсіністік, ұжымдық қатысу және кері байланыстың маңыздылығы атап өтіледі. <i>«Ұстаздарға серіктестік», «Ұжымдық ынтымақтастық», «Кері байланыс».</i>	~2%

Нәтижелерді интерпретациялау

Директордың орынбасарларының ұстанымы МІБ әкімшілік-қадағалаушы модельден аналитикалық-дамыту моделіне өтуін көрсетеді. Жауаптарда «қадағалауды жою» идеясы дерлік кездеспейді; керісінше, көпшілігі бақылау қажет екенін, бірақ оның қолдаушы әрі кәсіби маңызы бар болуы тиіс екенін атап көрсетеді.

**Адамға
бағдарланушылық**—
Басымдық қазіргі МІБ
жүйесінде сенімге,
ынтымақтастыққа және
кәсіби капиталдың
дамуына ауысады

**Білім сапасы және
педагогтің дамуы**
— өзара байланысты екі
тірек

Жүйелілік және аналитика
— қазіргі заманғы МІБ жүйесінің
объективтілігі мен нәтижелілігі
үшін қажетті болып табылады.

9-сурет – Жетекші құндылықтар

Қорытындылар мен ұсыныстар

Аналитикалық құрамдас бөлікке және бақылаудың білім беру үдерісінің сапасына әсеріне басымдық бере отырып, барлық МІБ процедураларының тұтастығы мен дәйектілігін қамтамасыз ету.

Тәлімгерлік, коучинг және өзін-өзі талдау элементтерін енгізе отырып, мұғалімдердің кәсіби өсуінің жеке траекторияларын әзірлеу.

Қағаз айналымын қысқарту және аналитикалық ақпараттың дәлдігін арттыру үшін деректерді талдаудың электрондық нысандарына біртіндеп көшу.

Кері байланыс мәдениетін институттастыру — әрбір мониторинг конструктивті ұсыныстармен аяқталуы керек.

Негізгі бағыттар бойынша директор орынбасарлары үшін оқытуды ұйымдастыру: деректерді талдау, педагогикалық коучинг, бақылаудың этикалық аспектілері және дамытушы әңгімелер жүргізу.

Ынтымақтастыққа, сыйластыққа және білім сапасы үшін ортақ жауапкершілікке негізделген қолдаушы басқару қағидаттарына сәйкес келетін серіктестік пен өзара сенімнің ішкі мектеп мәдениетін дамыту.

Мектеп ішіндегі серіктестік пен өзара сенім мәдениетін қалыптастыру, бұл ынтымақтастыққа, құрметке және білім сапасына бірлескен жауапкершілікке негізделген қолдаушы басқару принциптеріне сәйкес келеді.

Директор орынбасарларының «МІБ жүйесінің қандай элементтері ең аз тиімді немесе жұмысқа кедергі келтіреді?» сұраққа берген жауаптарына контент-талдау:

Бұл кезеңнің мақсаты мектепшілік бақылау (МІБ) жүйесінің мектеп басшылығының пікірі бойынша проблемалық және тиімсіз элементтерін анықтау, сонымен қатар дамытушылық-талдау жүйесі ретінде МІБ енгізуге кедергі келтіретін кедергілерді анықтау болып табылады.

Әдістеме

Директор орынбасарларының 212 жауабы талданды.

Жиілік пен мағыналық контент-анализ әдісі қолданылып, проблемалардың 6 негізгі кластері мен бірнеше қосымша тақырыптары анықталды.

Кесте 28. Негізгі проблемалық аймақтар

№	Негізгі мәселе	Мәлімдемелердің мазмұны мен мысалдары	Жауап беру жылдамдығы
1.	Бюрократия және шамадан тыс қағазбастылық	Ең жиі кездесетін шағымдар: бірнеше есептер, анықтамалар, бланкілер, ақпараттың қайталануы, «есеп беру үшін бақылау». «Қағазбастылық», «Есептер мен анықтамалардың артық саны», «Бюрократиялық көптік».	~38%
2.	Дамудың орнына формализм және есеп беру	Бақылау көбінесе нақты оқыту тәжірибесінен гөрі құжаттарды тексерумен шектеледі. «Көрсету үшін бақылау», «Формальды тексерулер», «Тек құжат үшін бақылау жүргізіледі».	~22%
3.	Бақылаулардың жиілігі мен	Шамадан тыс, өте жиі жүргізілетін тексерулер, педагогтерде стресс	~13%

	жүктемесі	тудыртады және оларды алаңдатады. <i>«Жүйе бақылау», «Тым көп тексеріс», «МІБ жиілігі мұғалімге кері әсер етеді»</i>	
4.	Педагогтердің уақыт тапшылығы	МІБ айтарлықтай уақыт шығынын талап етеді, бұл сабаққа дайындалуға бөлінетін уақытты қысқартады <i>«Уақыт тапшылығы», «Көп есеп пен аңықтама мұғалімнің сабағына кедергі».</i>	~10%
5.	Кері байланыстың жеткіліксіздігі және талдаудың конструктивті болмауы	Бақылау ұсыныстарсыз формальды анықтамамен аяқталады. <i>«Жоқ кері байланыс», «Сындарлы талдаудың жоқтығы».</i>	~7%
6.	Психологиялық қысым	Педагогтердің бір бөлігі МІБ-ды алаңдаушылық пен сенімсіздіктің көзі ретінде қабылдайды <i>«Бақылау көп болса, үрей пайда болады», «Мұғалімдер МІБ тексеру деп қабылдайды».</i>	~5%

10-сурет – Қатысты тақырыптар

Нәтижелерді интерпретациялау

Көптеген директор орынбасарлары оның формальдылықтың шамадан тыс жүктелуін және бақылау мен даму арасындағы алшақтықты атап көрсетеді.

МІБ «жақсарту жүйесі» ретінде емес, есепке алу мен есеп беру механизмі ретінде қабылданады.

Негізгі кедергілер

Когнитивтік кедергі: бақылауды ресурс емес, қауіп ретінде қабылдау.

Ұйымдастырушылық кедергі: тексерулер мен есептердің тепе-теңсіз көлемі.

Коммуникациялық кедергі: бақылау нәтижелері бойынша кері байланыстың әлсіздігі және кейінгі әрекеттердің болмауы.

Қорытындылар мен ұсыныстар

№	Ұсыныс	Күтілетін нәтиже
1.	Есеп беру нысандарын қысқарту және біріздендіру, аналитикалық қорытындылар мен электрондық үлгілерге көшу	Бюрократияны азайту, педагогтердің уақытын үнемдеу
2.	МІБ-ды құжат толтыруға емес, сабақ талдауы мен кәсіби қолдауға бағыттау	Сабақтардың сапасын және өзара сенімді арттыру
3.	Тексерулердің жиілігін регламенттеу, икемді мониторинг күнтізбесін құру	Шамадан тыс жүктеме мен стрессті азайту
4.	Дамытушы кері байланыс үлгісін енгізу.	Педагогтердің мотивациясын арттыру
5.	МІБ цифрландыру және мектептің ішкі жоспарларымен интеграциялау	Құжат айналымын және аналитикалық ашықтықты жеңілдету
6.	Мектеп әкімшілігін «коучингтік бақылау» мәдениетіне үйрету	МІБ туралы түсінікті өзгерту – жазалаудан дамуға дейін

МІБ маңызды басқару құралы болып қала береді, бірақ оның тиімділігі бюрократиялық және формальдық сипаты салдарынан төмендейді.

Негізгі тенденция МІБ-ды аналитикалық және әдістемелік жүйе ретінде қайта қарау болып табылады, мұнда бақылау есеп беруден гөрі кәсіби қолдау механизміне айналады.

Директордың орынбасарларының ұсыныстарына рефлексивтік талдау:

«Бақылау педагогке нақты көмек болу үшін қандай қадамдар жасар едіңіз?»

Талдау мақсаты

Мектеп басшылары ұсынған МІБ трансформациялау бойынша стратегиялық бағыттарды анықтау, сондай-ақ бақылаудың дамыту әлеуетін арттыратын практикалық идеяларды айқындау.

Әдістеме

210 жауап өңделіп, негізгі тақырыптық блоктарды айқындай отырып, сапалы контенттік талдау жүргізілді. Сауалнамаға қатысушылар ұйымдастырушылық-әдістемелік ұсыныстардан бастап бақылау философиясын қайта пайымдауға дейін нақты шешімдер ұсынды.

Кесте 29. Ұсыныстың негізгі бағыттары

№	Өзгеріс бағыты	Ұсыныстардың мазмұны	Жауаптар үлесі
1.	МІБ философиясын өзгерту: бақылаудан қолдауға	Бақылаудың негізгі мақсатын өзгерту ұсынысы: қателіктерді іздеудің орнына педагогқа кәсіби көмек көрсету, дамыту және қолдау көрсету. <i>«Бақылауды қолдау құралына айналдыру», «Қатаң тексеру емес, кәсіби бағыт беретін кеңесші құрал»</i>	~27%
2.	Сындарлы және дамытушы кері байланысты енгізу	Әр бақылаудан кейін педагогпен «күшті жақтары – даму бағыттары – қолдау» форматы бойынша диалог жүргізу <i>«Тиімді кері байланыс», «дамытушы кері байланыс»</i>	~18%
3.	Қағазбастылық пен формализмді азайту	Есеп беруді қысқарту, анықтамалардан практикалық талқылаулар мен әдістемелік көмекке көшу ұсыныстар. <i>«Қағазбастылықты қысқарту», «Құжат емес, сабақтың сапасы маңызды»</i>	~16%

4.	Әдістемелік және тәлімгерлік қолдау	Семинарлар мен коучингтер өткізу, өзара сабаққа қатысу, қолдау және тәлімгерлік командаларын құру. «Әдістемелік көмек», «Тәлімгерлік сабақтар», «Workshop коучинг»	~13%
5.	МІБ цифрландыру және автоматтандыру	Электронды платформаларды құру, деректерді автоматты түрде жинау және визуализациялау, педагог портфолиосымен интеграциялау. «Автоматтандыру», «МІБ платформалары», «ЖИ технологиялары»	~9%
6.	Әділ, ашық және икемді критерийлер	Пәннің ерекшелігі мен педагогтің даралығына бейімделген түсінікті көрсеткіштерді енгізу «Икемді және әділ критерийлері», «Бірыңғай бағалау шкаласы»	~8%
7.	Ортақ жоспарлау және әріптестік тәсіл.	Педагогтерді МІБ жоспарын жасауға тарту және әріптестердің өзара бақылауын ұйымдастыру. «Педагогтермен ақылдаса отырып», «Взаимопосещения, peer review»	~6%
8.	Мотивация және еңбекті бағалау	Педагогтердің жетістіктерін мойындау, моральдық және материалдық қолдау көрсету. «Марапаттау», «Мотивация», «Педагогке сенім арту»	~3%

Мәліметтерді интерпретациялау

Директордың орынбасарларының үштен бірі бақылау философиясын өзгерту қажеттігіне назар аударды:

бақылау → диалог → бірлесіп дамыту.

Сауалнамаға қатысушылардың көбісі МІБ әлі де «есеп үшін тексеру» ретінде қабылданатынын, алайда оның әлеуеті – кәсіби дамуды жеделдетуші құрал болуында екенін атап өтті.

Әдістемелік компонент

Әдістемелік көмекке ерекше назар аударылады: бақылауларды жеке консультациялармен, өзара сабаққа қатысу, коучинг сессияларымен біріктіру ұсынылады.

Мұндай шаралар бақылауды стресс емес, құзыреттілікті арттыру құралына айналдыруға мүмкіндік береді.

Цифрландыру және оңтайландыру

Электрондық пішіндер мен ЖИ құралдарына тағы да үлкен сұраныс бар: автоматтандырылған аналитика, цифрлық МІБ журналдары, педагог портфолиосымен интеграция, нәтижелерді визуализациялау.

Этикалық аспект

Сенім, ашықтық, адамгершілік идеясы жиі қайталанады – бақылау әділ, серіктестікке негізделген және этикалық болуы керек.

Қорытындылар мен ұсыныстар

№	Ұсыныс	Күтілетін әсер
1.	МІБ миссиясын кәсіби қолдау жүйесі ретінде қайта анықтау	Педагогтердің сенімі мен белсенділігін арттыру
2.	Дамытушы кері байланыс форматын енгізу (жеке әңгімелер, өсу карталары).	Кәсіби дамуға нақты пайда
3.	Құжат айналымын оңтайландыру, МІБ-ды цифрлық нысандарға көшіру	Уақытты үнемдеу, ашықтық, аналитикалық сипат
4.	Әдістемелік және тәлімгерлік компоненттерді күшейту.	Сабақтардың сапасын және педагогтердің өзін-өзі бағалауын жақсарту
5.	Пәнді және педагог деңгейін ескере отырып, икемді бағалау критерийлерін әзірлеу	Әділдік пен сенімділікті арттыру

6.	Серіктестік пен бірлескен талдау мәдениетін қалыптастыру.	Мектепте бірлесіп жұмыс істеу мәдениетін қалыптастыру
-----------	--	--

Директордың орынбасарларының ұсыныстары бақылаудың формальды моделінен адамгершілікке, дамытушы және цифрлық МІБ моделіне бағыттың саналы түрде өзгеріп жатқанын көрсетеді.

Жаңа парадигмада бақылау- коучингтік құралға айналады, мұнда назар педагогтің кәсіби өсуін қолдауға, сенімді нығайтуға және кәсіби рефлексияға аударылады.

Мектеп мұғалімдерінің сауалнамасының қорытындысы

Сауалнамаға қалалық және ауылдық мектептердің 2 357 педагогі қатысты, олардың қатысу үлесі сәйкесінше 71% және 29% болды. Қатысушылардың орташа жасы – 37,7 жас.

Сауалнамаға қатысушылардың жас топтары бойынша нақты бөлінісі 30-кестеде көрсетілген.

Кесте 30. Сауалнамаға қатысушылардың жас құрылымы

Жас тобы	Сауалнамаға қатфсушлардың саны (адам)	Барлығының үлесі (%)
30 жасқа дейін	744	31,6%
30–40 жас	719	30,5%
40-50 жас	549	23,3%
50-60 жас	312	13,2%
60 жастан асқан	33	1,4%
Барлығы	2357	100%

Сауалнама нәтижесі бойынша (n = 2357) педагог кадрларының құрамында салыстырмалы түрде жас мамандардың басым екені анықталды. Ең үлкен үлес 30 жасқа дейінгі топқа тиесілі – 31,6%, ал 40 жасқа дейінгі қатысушылардың жалпы үлесі 62%-ға жетеді. Осылайша, сауалнама қатысушыларының үштен екі бөлігі жас және орта кәсіби буынға жатады.

Келесі ең үлкен топты 40-50 жас аралығындағы педагогтер құрайды, олардың үлесі 23,3%, бұл кәсіби өсу мен инновацияларды енгізуге дайындықты үйлестіретін тәжірибелі қызметкерлердің тұрақты ядросын көрсетеді. 50–60 жас аралығындағы педагогтер 13,2%-ды, ал 60 жастан асқандар тек 1,4%-ды құрайды, бұл кадрлардың жасарып келе жатқанын және педагогикалық ортада буын ауысуының біртіндеп жүріп жатқанын көрсетеді.

Қатысушылардың орташа жасы шамамен 37,7 жасты құрайды, бұл жас мамандар мен көп тәжірибелі педагогтер арасындағы теңгерімді растайды.

Жас құрылымы жаңа кәсіби мәдениеттің қалыптасу кезеңін көрсетеді – бұл мәдениет дамуға, цифрландыруға және мектептегі буындардың өзара ынтымақтастығына бағытталған.

Бұл іріктеуде педагогикалық қызметте айтарлықтай тәжірибесі бар мамандар басым екенін, сонымен бірге жас педагогтардың үлесі сақталғанын көрсетеді.

Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша нақты бөлінісі 31-кестеде көрсетілген.

Кесте 31. Педагогтер құрамының еңбек өтілі бойынша құрылымы

Педагогикалық еңбек өтілі, жыл	Сауалнамаға қатысушылардың саны (адам)	Жалпы үлесі (%)
5 жылға дейін	770	32,7%
5–10 жыл	415	17,6%
10–20 жыл	618	26,2%
20 жылдан аса	554	23,5%
Барлығы	2357	100%

Басым топ 5 жылға дейінгі еңбек өтілі бар педагогтер (32,7%).

Бұл кадрлық құрамның айтарлықтай жаңарып жатқанын және білім беру жүйесіне жас мамандардың келіп жатқанын көрсетеді. Бұл тенденция жас педагогтерді тартуға бағытталған мемлекеттік белсенді саясатпен байланысты болуы мүмкін. Алайда жас кадрлардың жоғары үлесі кадрлардың ағымдылығын және кәсіби бейімделуді қолдау мен тәлімгерліктің мақсатты жүйесін қажет ететінін де көрсетуі мүмкін.

Орташа кәсіптік топ (5-10 жас) 17,6% құрайды.

Бұл – кәсіби қалыптасу және мамандықта орнығу кезеңіндегі педагогтер. Бұл топтың басқа санаттарға қарағанда төмен үлесі алғашқы жұмыс жылдарынан кейін мамандарды ұстап қалуда белгілі бір қиындықтардың бар екенін көрсетуі мүмкін.

10-20 жыл еңбек өтілі бар тәжірибелі мұғалімдер 26,2% құрайды.

Бұл категория білім беру дәстүрлерінің сабақтастығын және әдістемелік тұрақтылықты қамтамасыз ететін мектептердің тұрақты кәсіби өзегін білдіреді. Бұл мұғалімдер әдетте мектепшілік бақылау (МІБ), тәлімгерлікке және әдістемелік бірлестіктердің жұмысына белсенді қатысады. Бұл санат

мектептердің тұрақты кәсіби негізгін құрайды, ол білім беру дәстүрлерінің сабақтастығын және әдістемелік тұрақтылықты қамтамасыз етеді. Бұл педагогтер, әдетте, мектепшілік бақылауға (МІБ), тәлімгерлікке және әдістемелік бірлестіктердің жұмысына белсенді қатысады.

20 жылдан астам жұмыс өтілі бар мұғалімдердің жоғары пайызы (23,5%)

Бұл кәсіби қоғамдастықта мол тәжірибесі мен беделі бар кәсіби жетілген мамандардың айтарлықтай үлесі бар екенін көрсетеді. Алайда олардың цифрлық және инновациялық құзыреттілігін арттыруға, заманауи білім беру технологиялары мен МІБ форматтарына бейімделуге бағытталған мақсатты шаралардың қажеттілігі туындайды.

Қорытынды

Осылайша, кадрлық құрылым жас, тәжірибелі және жоғары білікті педагогтер арасында теңестірілген бөлініспен сипатталады, бұл буындардың тиімді өзара әрекеттесуіне және тәлімгерліктің жүйелік саясатын жүзеге асыруға негіз жасайды. Орташа педагогикалық еңбек өтілі 12 жыл болғандықтан, таңдау кәсіби тәжірибе тұрғысынан өкілді деп сипатталады және мектепшілік бақылау (МІБ) процедураларын қабылдау мен іске асыру ерекшеліктерін талдауға оңтайлы болып табылады..

Педагогтердің мектепшілік бақылау (МІБ) шеңберіндегі сабаққа қатысу эмоционалдық күйі

Әкімшілік тарапынан сабаққа қатысу кезінде педагогтің эмоционалдық күйі білім беру ұйымындағы психологиялық климатты және мектепшілік бақылау (МІБ) процедураларына сенім деңгейін көрсететін индикатор болып табылады. Эмоциялар тек жеке өзара әрекеттесуге дайындықты ғана емес, сонымен қатар МІБ жүйесінің институционалдық жетілгендігін де көрсетеді: критерийлердің және кері байланыс форматының ашықтығы жоғары болған сайын, педагог ұжымының позитивті эмоционалдық фоны тұрақты болады.

Педагогтердің эмоционалдық күйін күйін талдау үшін сауалнамадағы мына сұрақ қолданылды: «МІБ аясында сабаққа қатысқанда, негізінен қандай сезімдерге бөленесіз?»

Сауалнамаға қатысушыларға бір немесе бірнеше жауап нұсқасын таңдауға мүмкіндік берілді. Сауалнамаға барлығы 2 357 педагог қатысты.

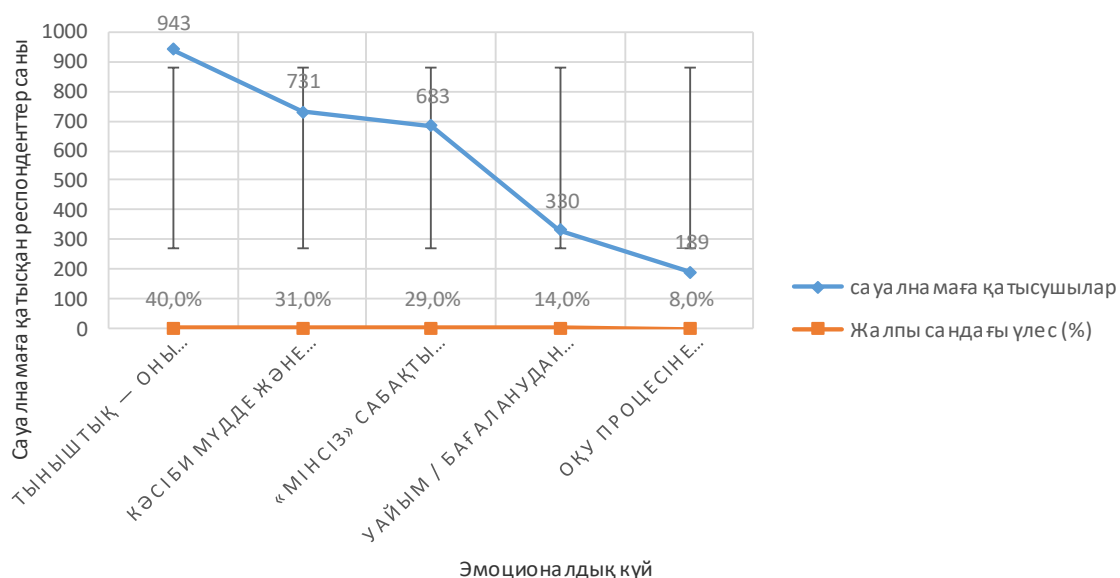

Диаграмма 9. Педагогтердің мектепшілік бақылау (МІБ) процедураларын қабылдауы (n = 2,357)

Нәтижелерді түсіндіру және талқылау

Педагогтердің ең көп бөлігі (40%) МІБ шеңберінде сабаққа қатысу кезінде өздерін жайлы сезінетінін хабарлады. Бұл сабаққа бақылаудың мектептің кәсіби мәдениетіне енгізілгенін көрсетеді және бақылауға қатысты мазасыздықтың төмендегенін көрсетеді. Бұл жағдайда МІБ бақылау құралы ретінде қабылданудан шығып, жүйелі педагогикалық дамудың бір бөлігіне айналады.

Сауалнамаға қатысушылардың шамамен үштен бірі (31%) конструктивті өзара әрекеттесуге ашық кәсіби қызығушылық танытқанын көрсетті. Бұл ұстаным педагогтің МІБ-ды өсу ресурсы ретінде қабылдауға дайындын кәсіби жетілген тұлғаны көрсетеді. Бұл көрсеткіш бақылау формаларынан педагогті сүйемелдеу бағытына көшу үрдісінің оң индикаторы болып табылады.

Сауалнамаға қатысушылардың 29% өздерін «мінсіз» сабақ көрсетуге ұмтылатынын атап өтті. Бұл құбылысты перформативтік қысым ретінде сипаттауға болады — яғни жағымды әсер қалдыруға, әдістемелік мәдениеттің жоғары деңгейін көрсетуге деген ұмтылыс. Мұндай бағдар педагогті ресурстарын жұмылдыруға ынталандырғанымен, егер МІБ бағалау емес, даму

құралы ретінде қабылданбаса, сабақтың табиғи барысын бұрмалап, бақылаудың шынайылығын төмендетуі мүмкін.

Сауалнамаға қатысқандардың шамамен 14%-ы алаңдаушылық, жүйкелік немесе бағалаудан қорқу сезімін бастан өткереді. Бұл көрсеткіш бірқатар мектептерде бағалауға бағдарланған климаттың сақталғанын, яғни бақылаудың кәсіби қолдаудан гөрі сыртқы бағалаумен байланыстырылатынын көрсетеді. Маңыздысы — мазасыздық деңгейі критерийлердің ашық еместігімен және коучингтік форматтағы кері байланыстың болмауымен тікелей байланысты.

Тек 8% педагог өздерінің білім беру процесіне араласуынан туындаған ашу немесе қанағаттанбаушылықты атап өтті. Бұл нәтижені МІБ процедураларына қалыпты деңгейдегі қарсылықтың көрсеткіші ретінде қарастыруға болады, бұл әкімшілік бақылау моделінен серіктестік моделіне өту кезеңіндегі жүйелер үшін тән құбылыс.

Алынған деректер педагогтердің басым бөлігі МІБ конструктивті түрде қабылдайтынын растайды. Сондықтан басқарушылық назарды бақылаудан гөрі жүйелі сүйемелдеуге, жекелендірілген кері байланысқа және уайым деңгейі жоғары педагогтер тобымен жоспарлы жұмыс жүргізуге бағыттау қажет.

Мазасыздықты азайту және перформативтік мінез-құлықтың алдын алу үшін педагогтерді бақылаудың мақсаттары мен назар аударатын бағыттары туралы алдын ала хабардар ету, бірыңғай бақылау-парақтарын қолдану және сабақтан кейін дебрифинг-сессияларын өткізу ұсынылады.

Мазасыздық пен ашушаңдық көрсеткен топтар әкімшілік пен психолог қызметінің арналған қолдауын қажет етеді: бақылау қысымын азайту, диалогтық тонға көшу, педагогтердің кәсіби жетістіктерін оңтайлы түрде нығайту.

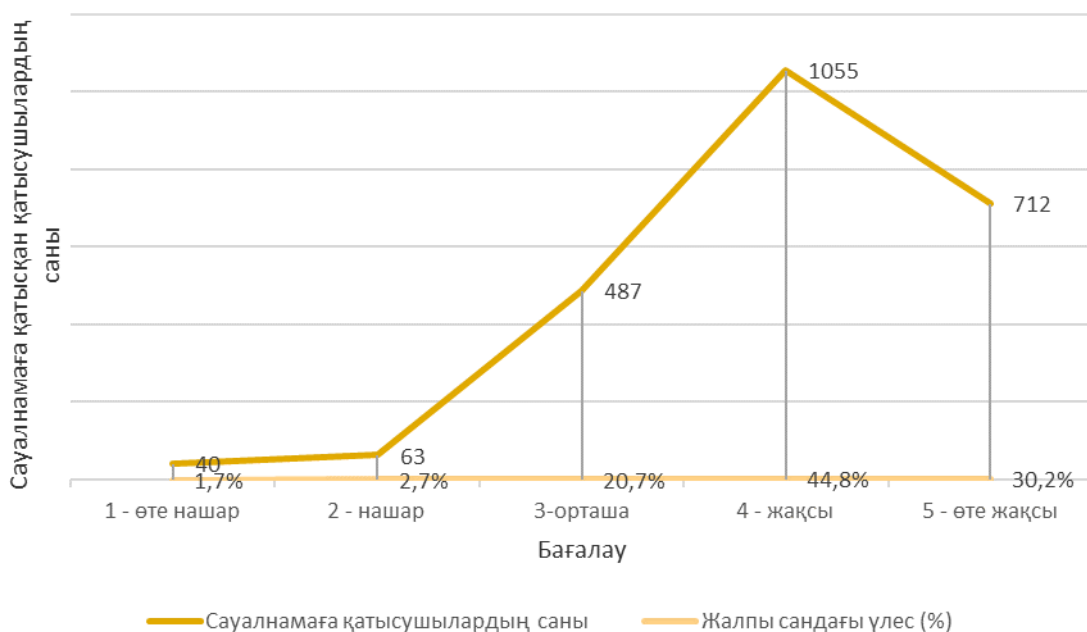
Қорытынды

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері МІБ процедураларын қабылдауда эмоционалды қабылдаудың оң динамикасын көрсетеді. Педагогикалық ұжым бақылауға жоғары деңгейде бейімделуді, кәсіби сенімділіктің өсуін және ашық қарым-қатынасқа дайын болуды байқатады. Сонымен бірге, басқарушылық топтың назарын қажет ететін жеке эмоционалды кернеудің белгілері сақталуда.

МІБ-ды дамытудағы оңтайлы бағыт – бағалау емес, педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамытуға бағытталған коучингтік модельді институционализациялау.

Педагогтердің МІБ қорытындысы бойынша алынған кері байланыстың сапасын бағалауы

Кері байланыстың орташа сапасы $\approx 4,0$ баллдан 5 балл шкаласында, бұл «жақсы» бағасына сәйкес келеді және «өте жақсы» деңгейіне жақын.

10 диаграмма . Педагогтердің МІБ қорытындысы бойынша алынған кері байланыстың сапасын бағалауы

Нәтижелерді интерпретациялау

Педагогтердің басым бөлігі алған кері байланысты оң бағалайды:

- сауалнама қатысушыларының 75%-ы 4 немесе 5 балл қойған,
- тек 4% қанағаттанарлықсыз деңгейді көрсетті (1–2 балл).

Бұл кері байланыстың сапасына жоғары қанағаттану деңгейін және мектепшілік бақылау процедураларына сенім қалыптасқанын көрсетеді.

Орташа балл $\approx 4,0$ педагогикалық ортаның көбінесе серіктестік форматтағы өзара әрекеттесу сипатында екенін көрсетеді: әкімшілік тек формальды ескертулермен шектелмей, практикалық қолдануға ыңғайлы және пайдалы деп қабылданатын ұсыныстар береді.

Әр бесінші педагог кері байланысты «орташа» деп бағалайды. Бұл басқарушылық командалар үшін сигнал: жалпы оң фонға қарамастан, кейбір педагогтер ұсыныстарды **жоғары деңгейде емес, қайталанушы немесе дараланбаған** деп қабылдайды. Сондықтан ұсыныстардың мазмұны мен

формасын жетілдіру мүмкіндігі бар (мысалы, қателіктерді тек көрсетуден гөрі **бірлескен жақсарту жоспарын құруға** көшу).

Теріс бағалардың үлесі (1–2 балл – 4,4%) маңызды емес. Алайда бұл жауаптар кейбір мектептерде немесе бағалаушылық қысымды сезінетін педагогтер арасында шоғырлануы мүмкін. Оны «сыни» деп қараудан гөрі, **МІБ-дағы коммуникация мен ашықтықты арттырудың өсу нүктелерін көрсететін индикатор** ретінде қабылдау маңызды.

Басқару қорытындылары

Кері байланыстың сапасын стандарттау қажеттілігі.

Орташа балл 4,0 болған жағдайда кері байланыстың мазмұнына қойылатын жалпы талаптарды бекіту маңызды: **анықтық, бағыттылық және ұсыныстардың нақты және қолдануға жарамды болуы.**

Үш сатылы құрылымды пайдалану ұсынылады:

бақылау → түсіндіру → жақсарту бойынша ұсыныс.

Кері байланыс формаларын саралау.

– Кәсіби құзыреттілігі жоғары педагогтер үшін – қысқаша аналитикалық есеп («өсу нүктелері»).

Бастапқы деңгейдегі педагогтер үшін – бірлескен іс-қимыл жоспары бар дамытушы әңгіме. Бұл МІБ-ды тек бағалау емес, даму құралына айналдыруға мүмкіндік береді.

Өз-өзіне талдау жасау үшін біріктірілген деректерді пайдалану.

Орташа балл динамикасы мен жауаптар бөлінісін тұрақты түрде талдау мектепке басқарушылық өзара әрекеттесу сапасын және ұжымдағы психологиялық климат жағдайын бақылауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Нәтижелер МІБ аясында алынған кері байланысқа педагогтердің қанағаттану деңгейінің жоғары екенін көрсетеді (орташа балл $\approx 4,0$). Бұл сенімге, өзара оқытуға және кәсіби диалогқа негізделген педагогикалық өзара әрекеттесу моделін көрсетеді.

Дегенмен, «орташа» бағалардың үлесінің ($\approx 21\%$) сақталуы ұсыныстарды дараландыруды арттыру және кері байланысты коучингтік сипатта дамыту қажеттілігін көрсетеді.

Кесте 32. Сандық нәтижелер

Жауап нұсқасы	Сауалнамаға қатысушылардың саны	Жалпы үлесі (%)
Бұл жүйелі тәжірибе, мен оны үнемі байқаймын	1092	46,3%
Бұл жағдайлар болады, бірақ әрдайым емес	549	23,3%
Бұл сирек кездесетін жағдай	240	10,2%
Екінші бақылаумен ешқашан кездеспедім	476	20,2%

Нәтижелер көрсеткендей, педагогтердің шамамен жартысы (46,3%) қайта бақылаудан жүйелі тәжірибесінің бар екенін атап өтті, ал тағы 23,3% оны кезекті түрде, бірақ тұрақты емес түрде байқайды.

Сонымен бірге, сауалнама қатысушыларының шамамен үштен бірі (30,4%) тексерулермен сирек кездесетінін немесе оларды мүлде өз мектебінде байқамағанын көрсетті.

Осындай бөлініс екінші бақылау әдісі мектептердің көп бөлігінде енгізілгенін көрсетеді, алайда басқарушылық цикл толық іске асырылмайтын жағдайлар да кездеседі – анықталған мәселелер кейінгі мониторингпен шешімін қадағаламаған кезде.

«Бұл жүйелі тәжірибе» деген жауаптардың жоғары үлесі (46,3%) көптеген мектептерде сапаны басқарудың жабық циклі қалыптасқанын көрсетеді (5-сурет).

11-сурет – Сапаны басқару циклі моделі

Мұндай модель халықаралық «plan–do–check–act» (PDCA) принциптеріне және ұлттық нормативтік талаптарға (ҚР БҒМ бұйрықтары №348, №385 және басқалары) сәйкес келеді.

Сауалнамаға қатысушылардың шамамен төрттен бірі (23,3%) қайта тексерулерден өткізілетінін, бірақ әрдайым емес екенін атап өтті.

Бұл – бақылау процедуралары нақты басшыға, пәндік бағытқа немесе мәселенің шұғылдығына байланысты мектептер үшін типтік жағдай. Мұндай бөлшектілік енгізілген шешімдердің тиімділігін төмендетеді, себебі тұрақты жетілдіру нәтижелерін тіркеуге мүмкіндік бермейді.

Сауалнамаға қатысушылардың 30,4%-ы қайта тексерулердің мүлде жоқ екенін немесе өте сирек өткізілетінін атап көрсетті.

Бұл топ ерекше назар аударуға лайық, себебі ол диагностика мен шешімдерді орындауды бақылау арасындағы үзілісті көрсетеді. Себептері мыналар болуы мүмкін:

- ✓ әкімшілікте адам және уақыт ресурстарының тапшылығы;
- ✓ сандық бақылау құралдарының болмауы;
- ✓ басқару құжаттамасында МІБ нәтижелерінің нашар көрсетілуі;
- ✓ педагогтердің қайта бару мақсатын түсінбеуі (конструктивті қолдаудың орнына «екінші тексеру» ретінде қабылдау).

Басқару қорытындылары

МІБ институционалдық циклін нығайту.

Қайта тексерулер механизмін басқарушылық циклдің міндетті элементі ретінде бекіту қажет: «диагностика → шешім → қайталама мониторинг».

Осы мақсатта ұсынылады:

- ✓ есептілік нысандарына «қайта талдау нәтижелері» тармағын енгізу;
- ✓ бастапқы бақылаудан кейін 2-3 аптадан кейін бақылауға баруды жоспарлаңыз;
- ✓ МІБ электронды журналда нәтижелерді белгілеу.

Ұсыныстарды орындауды электрондық бақылауға енгізу (Google Sheets, Pwron.ai немесе мектептердің ішкі CRM жүйелерінде) кәсіби өзгерістер динамикасын қадағалауға және есеп берудегі формализмді азайтуға мүмкіндік береді.

МІБ сапасына вертикалды бақылауды енгізу ұсынылады: аудандық және қалалық әдістемелік кабинеттер мектептерге МІБ толық цикліне қатысты талдау жүргізу және консультативтік сүйемелдеу қызметін көрсетуі мүмкін.

Мұндай әдістемелік өзара әрекеттесу формасы тәсілдердің біркелкілігін, процедуралардың үйлесімділігін қамтамасыз етіп, педагогтердің жүйенің ашықтығына деген сенімін нығайтады.

Педагогтерге қайта тексерудің әдістемелік сүйемелдеудің бір бөлігі екенін түсіндіру қажет, ол кәсіби құзыреттіліктің өсуі мен жетілдірілуін бақылауға бағытталған.

Педагогтердің мектепшілік бақылау процедураларын қабылдауы (МІБ)

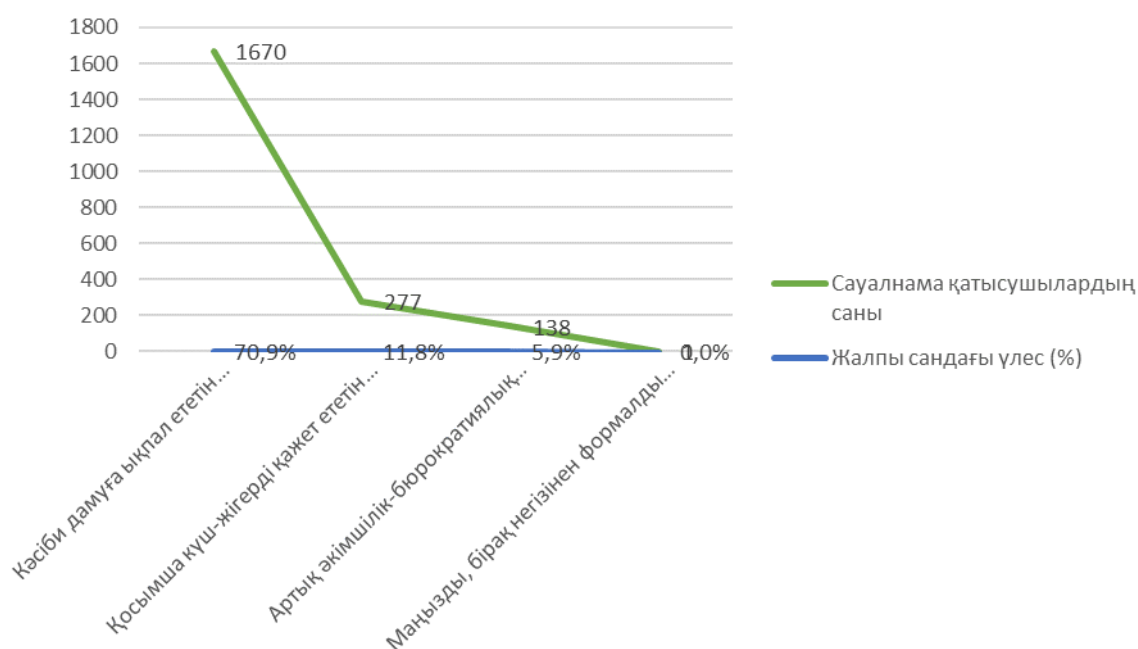

Диаграмма 11. Педагогтердің мектепшілік бақылау (МІБ) процедураларын қабылдауы

Нәтижелер айқын оң динамиканы көрсетеді: педагогтердің **үштен екіден көбіне жуығы (70,9%)** МІБ-ны бақылау құралы емес, **кәсіби дамудың құралы ретінде қабылдайды.**

МІБ процедураларын шамадан тыс болады деп есептейтіндердің үлесі **18%-дан аспайды (11,8% + 5,9%).**

Формальды қабылдау типі (0,04%) өте сирек кездеседі, бұл **процедуралардың практикалық мазмұнға** ие екенін және мектептердегі басқарушылық мәдениетте формализмнің төмендегенін көрсетеді.

Нәтижелерді интерпретациялау

Педагогтердің басым бөлігі (70,9%) МІБ кәсіби шеберлікті арттыру механизмі ретінде қарастырады, бұл әкімшілік пен оқытушылар арасындағы

сенімнің өсуін, бақылаудың қолдауға бағдарлануын және кері байланыс мазмұнындағы әдістемелік құрамды күшейтуді көрсетеді.

Бұл деректер МІБ енді «жоғарыдан бағалау» ретінде қабылданбағанын және кәсіби қолдаудың ішкі жүйесі ретінде қарастырылатынын растайды. Бұл педагогикалық ұйымның жетілгендігінің және басқарудың өзара әрекеттестігінің тиімділігінің негізгі көрсеткіші болып табылады.

Сауалнама қатысушыларының 11,8%-ы процедуралардың қосымша күшжігерді қажет ететінін және жүктеме туғызатынын атап өтті. Бұл көрсеткіш критикалық деп есептелмесе де, кәсіби күйзеліс әлеуеті бар аймақтарды көрсетеді.

Бұл реакция сабақты бағалау критерийлерінің түсініксіздігі немесе есеп беру жүктемесін сезінетін педагогтерге тән. Басқарушылық міндет – талаптылық пен қолдауды теңестіру, әкімшілік компонентті барынша азайту.

5,9% педагогтер МІБ-да артық бюрократиялық тәжірибе ретінде қабылдайды, ол айтарлықтай нәтиже бермейді. Бұл әкімшілік арасындағы кері байланыстың сапасының бірыңғай еместігін, есеп беру формаларындағы формализмді (көп құжаттама, аз аналитика) және МІБ нәтижелері мен педагогтің тәжірибесіндегі кейінгі өзгерістер арасындағы байланыстың жеткіліксіздігін көрсетуі мүмкін.

Бұл көрсеткіш маңызды емес болса да, оның болуы тұрақты әдістемелік рефлексия қажеттілігін көрсетеді: бақылауды тек өткізіп қана қоймай, оның мақсаттарын, пайдалығын және нәтижелерін түсіндіру керек.

«Формальды» деп берілген жалғыз жауаптар (0,04%) жалпы алғанда, МІБ педагогтер үшін кәсіби қызметтің маңызды және пайдалы бөлігі ретінде қабылданатынын, формальды есеп беру процесі емес екенін растайды.

Басқару қорытындылары

Мектептердің ішкі құжаттарында МІБ-ды кәсіби өсу құралы ретінде ресми бекіту қажет, ол мыналарды қамтиды:

- сабаққа бақылау жүргізу,
- конструктивті кері байланыс беру,
- нәтижелілікті арттыруды жоспарлау,
- кейінгі тексеру жүргізу.

Жүктеме сезімін азайту үшін (11,8%) есеп беру формаларының көлемін қысқарту маңызды, оларды электрондық шаблондар мен цифрлық платформаларға біріктіру қажет (мысалы, Google Forms, Pwron.ai).

Бұл әкімшілік бюрократиялық компонентті азайтуға мүмкіндік береді, сонымен қатар аналитикалық тереңдікті сақтайды.

Мектеп басшылары мен МІБ бойынша орынбасарлар коучингтік коммуникация бойынша оқудан өтуі қажет, сонда кері байланыс дамытушы сипатта сақталып, «тек бақылау үшін бақылау» ретінде қабылданбайды.

Педагогтер арасында «peer review» жүйесін (өзара бақылау) енгізу серіктестік мәдениетін нығайтып, бақылауды сыртқы қысым ретінде қабылдауды төмендетеді.

Қорытынды

Талдау көрсеткендей, мектепшілік бақылау мұғалімдердің біліктілігін арттыру механизмі болып табылады.

Оң бағалардың басымдылығы (70,9%) басқарушылық парадигманың қолдаушы, сүйемелдеуші кері байланысқа негізделетінін көрсетеді.

Дегенмен, педагогтердің шамамен 18%-ы әлі де МІБ-ды қосымша жүктеме немесе бюрократия көзі ретінде қабылдайды. Бұл механизмдерді одан әрі жетілдіруді қажет етеді: формализмді азайту, кері байланысты даралау және мектеп басшыларын сенімге негізделген педагогикалық ортаны қалыптастыруда әдістемелік сүйемелдеумен қамтамасыз ету.

Осылайша, қазіргі кезеңде Қазақстан мектептеріндегі МІБ екі функцияны атқарады – бақылау және дамыту; ал дамудың бағыты тұрақты түрде ашықтыққа және педагогтердің кәсіби өсуіне ауысып отыр.

Кесте 33. Сандық нәтижелер

Мәлімдеме	1 – Мен келіспеймін	2 – Мен келіспеймін	3 – Маған жауап беру қиын	4 – Мен келісемін	5 – Толықтай келісемін	Орташа балл (1-5)	Түсіндіру
1. МІБ процедуралары менің жұмысымның сапасын жақсартуға көмектеседі.	135	284	317	1065	556	3.69	Жеткілікті жоғары келісім деңгейі
2. Мектепте МІБ өткізудің мақсаттары, міндеттері мен критерийлері маған түсінікті.	92	238	237	1181	609	3.84	Ақпараттандыру және түсіну деңгейінің жоғары болуы
3. МІБ-дың негізгі бағыты – бұзушылықтарды іздеуге емес, дамуға арналған.	115	219	234	1064	725	3.88	Дамытушы қабылдаудың басымдылығы

Үш мәлімдеме де мұғалімдердің МІБ процедураларына деген көзқарасының тұрақты оң үрдісін көрсетеді. Орташа ұпайлар **3,69-дан 3,88-ге** дейін ауытқиды, бұл келісімнің жоғары, бірақ максимум емес деңгейін білдіреді. Бұл педагогтер МІБ құралы емес, даму механизмі ретінде қабылдайтын жетілген басқару мәдениетінің дамуын көрсетеді.

Нәтижелерді интерпретациялау

Педагогтердің басым бөлігі МІБ процедуралары жалпы алғанда жұмыс сапасын арттыруға ықпал ететінін атап өтеді, алайда бұл көрсеткіш басқа тұжырымдарға қарағанда төмен.

Бұл МІБ-дың дамытушы әлеуеті танылып отырғанын, алайда оның жүзеге асуы әлі барлық жерде толық емес екенін көрсетеді.

Мүмкін болатын себептер:

әкімшілік командалардың кәсіби құзыреттілік деңгейіндегі айырмашылықтар;
кері байланыстың сапасындағы әртүрлілік (кейбір мектептерде – конструктивті, басқаларында – формальды);
қайталама тексерулер мен жеке консультациялардың жүйелілігінің жеткіліксіздігі.

Дегенмен, «келісемін» және «толығымен келісемін» жауаптарының басымдылығы педагогтердің МІБ-дың нақты практикалық пайдасын көретінін растайды, әсіресе бақылаулар нақты ұсыныстармен бірге жүргізілгенде.

Бақылаудың мақсаттары мен критерийлері туралы хабардар көрсеткішінде жоғары келісім деңгейі байқалады.

Педагогтердің төрттен үш бөлігі МІБ құрылымын, критерийлері мен мақсаттарын түсінеді, бұл басқару процедураларының ашықтығын және әкімшілік пен қызметкерлер арасындағы жоғары сапалы байланысты көрсетеді.

Жоғары деңгейдегі мәліметті алаңдаушылықты азайтуға және бақылауды оқу процесінің бір бөлігі ретінде қабылдауға көмектеседі.

Дегенмен, педагогтердің шамамен 10–12%-ы критерийлерді түсінуде қиындықтар бар екенін атап өтті, бұл мектеп ішіндегі ақпараттандыру деңгейінің бірыңғай еместігін көрсетуі мүмкін.

Ең жоғары көрсеткіш (3,88) МІБ қабылдауында коучинг тәсілінің күшеюін көрсетеді.

Педагогтердің басым бөлігі бақылауды кәсіби өсу мен сүйемелдеудің процесі ретінде қабылдайды.

Бұл әсіресе мектептердің ішкі сапаны басқару моделіне өту контекстінде маңызды, онда бақылау әдістемелік қолдау және педагогикалық құзыреттілікті дамыту бағдарламаларымен интеграцияланады.

Дегенмен, «келіспеймін» және «толығымен келіспеймін» жауаптарының шамамен 14%-ы кейбір мектептерде формальды тәсіл элементтері сақталып отырғанын көрсетеді.

Басқару және әдістемелік қорытындылар

4,0-ден төмен орташа мәндер кері байланыс сапасын жақсарту, формализмді азайту және педагогтерді дамытудың жеке жоспарларын енгізу арқылы МІБ дамыту әлеуетін күшейту қажеттілігін көрсетеді.

Жоғары түсініктілік деңгейіне (3,84) қарамастан, мектептерде, әсіресе жас мамандар арасында, МІБ критерийлерін бірыңғай түсіндіру маңызды.

МІБ деректерін мектепшілік біліктілікті арттыру бағдарламаларын жоспарлау үшін пайдалану ұсынылады, педагогтердең анықталған даму аймақтарын әдістемелік сессиялардың тақырыптарымен байланыстыра отырып.

Кері байланыс қысқа, нақты және конструктивті болуы керек, коучингтік диалог принциптері бойынша құрылған. Бұл педагогтердің МІБ-ды тексеру ретінде емес, қолдау ретінде қабылдауына мүмкіндік береді.

Қорытынды

Нәтижелер көрсеткендей, мұғалімдердің МІБ негізгі аспектілерімен келісу деңгейі тұрақты түрде жоғары (3,69–3,88).

Мұғалімдердің көпшілігі бақылаудың мақсаттарын түсінеді, оның даму мәнін көреді және процедураларды кәсіби өсудің ресурсы ретінде қабылдайды.

Сонымен қатар, жақсартудың қалыпты бағыттары қалады – МІБ практикалық тиімділігін арттыру және кері байланыс мәдениетін одан әрі дамыту қажеттілігі.

МІБ туралы педагогтердің ашық жауаптарын талдау

«Сіздің ойыңызша, қазіргі МІБ жүйесінде нені сақтау және дамыту маңызды?»

Талдау әдісі

Сапалық деректер контент-анализ және тақырыптық кодтау әдістерімен өңделді. 2357 сауалнамаға қатысушы ішінде ашық жауаптарды шамамен **42% педагогтер (≈ 990 пікір) берді**. Талдау барысында педагогтердің МІБ процедураларын қабылдауын бейнелейтін **5 негізгі тақырыптық кластер** бөлініп алынды:

1. МІБ әлеуеті мен артықшылықтары.
2. Кері байланыс мәдениеті.
3. Ұйымдастырушылық қиындықтар.
4. Формализм және құжаттаманың шамадан тыс жүктелуі.
5. Процедураны жақсарту бойынша ұсыныстар.

34 кесте . Тақырыптық кластерлер және пікірлердің жиілігі

Тақырыптық кластер	Сауалнамаға қатысушылардың дәйексөздерінің үлгісі	Ескерту жиілігі (%)
1. МІБ-дың әлеуеті мен пайдасы	«Сабакты талдағаннан кейін мен не жақсарту керектігін түсінемін»; «Әдіскер әрдайым нақты, пайдалы кеңестер береді»	38%
2.	«Маңыздысы – ескертулер енді	26%

Кері байланыс мәдениеті	достық сипатта беріледі»; «Диалог арқылы ұсыныстарды қабылдау жеңіл»	
3. Ұйымдастырушылық қиындықтар	«Кейде тексерулер тым көп уақыт алады»; «Сабақтар қатарынан болғанда дайындалу мүмкін емес»	15%
4. Формализм және құжаттама жүктемесі	«Көп құжаттар, бір нәрсені қайталайды»; «Есептер есеп үшін жасалады, пайдасы аз»	12%
5. Процедураны жетілдіруге арналған ұсыныстар	«Сабақтарды бірлесіп талқылау көбейтілуі керек»; «Кері байланыс жазбаша және конструктивті болса жақсы болар еді»	9%

Мәліметтерді интерпретациялау

Жиілігі ең жоғары жауаптар тобы (38%) МІБ-ды кәсіби өсудің процесі ретінде оң қабылдауды көрсетеді.

Педагогтер бақылаулар мен кейінгі талдау сабақтың күшті және әлсіз жақтарын көріп, рефлексия мен саналы түсінік қалыптастыруға көмектесетінін атап өтеді.

Бұл мектептерде бақылау оқыту функциясымен үйлесетін МІБ моделінің енгізілгенін көрсетеді.

«МІБ кейін мен сабақ құрылымына, кері байланыс уақытына және рефлексия кезеңіне назар аудара бастадым. Бұл менің сабақтарымның сапасын жақсартуға көмектесті».

Жауаптардың шамамен төрттен бірі (26%) әкімшіліктің қарым-қатынас аспектісіне: тонына, мәнеріне және стиліне қатысты.

Педагогтер эмпатиялық және достық сипаттағы кері байланыс формальды ескертулерге қарағанда әлдеқайда ынталандыратынын атап өтеді.

Педагогикалық серіктестік мәдениеті қалыптасады – бұл авторитарлықтан коучингтік басқару типіне өтуінің негізгі көрсеткіші.

«Бұл жай сынақ емес, біз қалай жақсырақ жұмыс істей алатынымыз туралы әңгіме. Бұл өте маңызды».

Пікірлердің 15%-ы жұмыс көлемін және дайындық пен талдауға уақыттың жоқтығын көрсетеді.

Педагогтер МІБ оқу бағдарламаларын жоспарлау кезінде тексерулер кестесін ұтымды етіп, оқу іс-әрекетін ескеру қажеттігін атап өтеді.

Бұл жауаптар шамадан тыс жүктелудің басқару тәуекелдерін және кестелерді оңтайландыру қажеттілігін көрсетеді.

«Мен сапарлардың кенеттен емес, алдын ала жоспарланғанын қалаймын - бұл стресс тудырмай, көмектеседі».

Педагогтердің 12%-ы құжаттаманың артықтығын, бланкілердің қайталануын, есептер мен нақты өзгерістер арасында тікелей байланыстың жоқтығын сынайды.

Бұл мәлімдемелер тобы цифрландырудың жеткіліксіздігін және аналитикалық құралдардың әлсіз интеграциясын көрсетеді.

Ұсыныстар электронды үлгілерге және қысқаша аналитикалық нысандарға көшуді қамтиды.

«Маңыздысы құжаттың көлемі емес, нақты қорытынды. Кейде бұған уақыт бола бермейді».

Жауаптардың 9%-ы болжамдық сипатта.

Педагогтердің ұсынысы:

- ✓ өзара бағалауды енгізу;
- ✓ кері байланыс коучинг форматын бекіту;
- ✓ МІБ кейінгі озық тәжірибелерді талқылауды ұйымдастыру.

Бұл идеялар білім беру сапасы жүйесін жақсартуға мұғалімдердің саналы қатысуының жоғары деңгейін көрсетеді.

«Жалпы талқылау болғаны жақсы болар еді: не жұмыс істеді, не білдік, тек түсініктемелерді таратып қана қоймай».

Басқару қорытындылары

Оң және конструктивті жауаптардың үлесі 60% -дан асады, бұл МІБ кәсіби өсу құралы ретінде қабылдауды растайды.

Педагогтер әкімшіліктің сыйластық, ынтымақтастық және әңгімелесу стилін көбірек атап өтеді. Бұл ішкі бақылауды ізгілендіруді және педагогикалық дербестікті арттыруды көрсетеді.

Бюрократия және жұмыс жүктемесі туралы қайталанатын ескертулер 2023–2029 жылдарға арналған білім беруді цифрлық трансформациялау мақсаттарына сәйкес келетін МІБ есебі мен жоспарлауды автоматтандыру қажеттілігін көрсетеді.

Рәсімдерді жетілдіру бойынша ұсыныстар педагогтердің өздерінен келеді, бұл субъективті позицияны қалыптастыруды және мектептің сапа жүйесін дамытуға қатысуды көрсетеді.

Қорытынды

Ашық жауаптарды талдау көрсеткендей, Қазақстан мектептеріндегі педагогтердің МІБ-ды қабылдауы жалпы оң және дамытушы сипатта.

МІБ процедуралары педагогтер тарапынан кәсіби сүйемелдеу ретінде қабылданады, мұнда кері байланыс өзін-өзі дамыту мен командалық оқыту құралына айналады.

Алайда, МІБ сенімі мен тиімділігін одан әрі нығайту үшін мыналар қажет:

- құжат айналымын азайту,
- қайта бақылаудың ашықтығы мен жүйелілігін қамтамасыз ету,
- коучинг және өзара әрекеттестіктің жұптық формаларын енгізу.

Осылайша, сапалық талдау нәтижелері жалпы қорытындыны растайды: қазіргі мектептегі МІБ педагогтердің кәсіби диалог, рефлексия және өсу алаңына айналуы.

МІБ туралы педагогтердің ашық жауаптарын талдау
«Сіздің ойыңызша, МІБ жүйесінің қандай элементтері ең тиімді емес немесе жұмысқа кедергі келтіреді?»

Ашық жауаптарға барлық 2357 сауалнамаға қатысушылар қатысты, олардың **60%-ға** жуығы егжей-тегжейлі түсініктеме берді, ал **40%-ы** бейтарап («ешқандай», «кедергі келмейді», «білмеймін») болды.

Осылайша, мәлімдемелердің белсенді үлесі (~1400 жауап) мұғалімдердің мектепшілік бақылаудың тиімсіз аспектілерін қабылдауының **тұрақты семантикалық категорияларын** анықтауға мүмкіндік береді (МІБ).

35-кесте. Тақырыптық талдау

Жауаптарды мазмұнды талдау олардың жоғары жиілікпен қайталанатын **сынның бес негізгі бағытын** анықтады.

№	Тиімсіздік категориясы	Қысқаша сипаттама	Сөздік үлгілері
1.	Шамадан тыс құжаттама және формализм	Педагогтердің негізгі шағымы (жауаптардың жартысынан көбінде көрсетілген): Мұғалімдер көптеген формаларды, кестелерді және есептерді толтыру оқыту сапасына әсер етпейтінін атап өтеді.	«Қағазбастылық көп», «Педагогтің негізгі жұмысына кедергі келтіреді», «Артық есеп», «Тек формальдылық үшін».
2.	Жиі және күтпеген тексерулер	Бақылаудың шамадан тыс көптігі және әкімшіліктің	«Ескертусіз сабаққа кіру», «Жиі тексеру»,

		жоспарланбаған тексерістері педагогтарға стресс тудырады.	«Тым жиі бақылау».
3.	Конструктивті кері байланыстың болмауы	Бақылау көбінесе кемшіліктермен шектеліп, одан кейінгі талдау мен қолдау көрсетілмейді.	«Сын көп, бірақ нақты көмек жоқ», «Тексергеннен кейін ұсыныстар жоқ».
4.	Қысым мен психологиялық қолайсыздық	Педагогтар МІБ даму ресурсы ретінде емес, қолайсыздық тудыратын фактор ретінде қабылдайды.	«Қобалжу тудырады», «Педагог өзін еркін сезінбейді», «Бақылау жаза ретінде».
5.	Дәл емес критерийлер және икемділіктің болмауы	Мектеп жағдайында оқушылардың жас ерекшелігі және пәннің спецификасы критерийдің әмбебаптығы ескерілмеген.	«Критерийлер түсініксіз», «Талап барлығына бірдей қойылады».

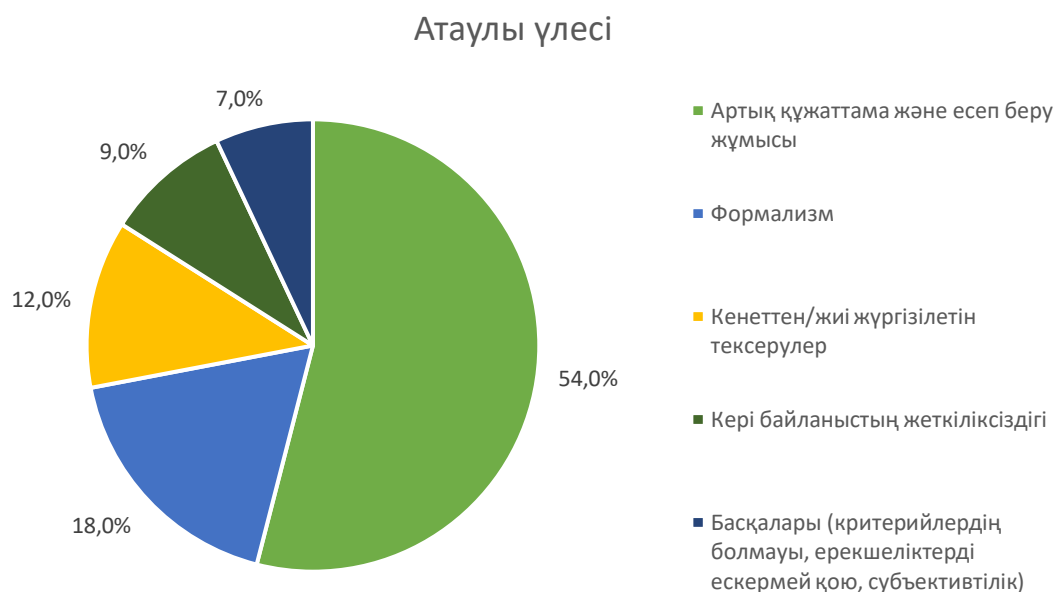

Диаграмма 12. Категориялар бойынша сандық бағалау

Нәтижелерді интерпретациялау

Талдау көрсеткендей, МІБ наразылықтың негізгі көзі бюрократизация мен формализм болып табылады. Сонымен бірге педагогтардың басым бөлігі бақылау идеясын толықтай жоққа шығармайды, тек оның жүзеге асырылу тәсілдерін сынға алады.

Педагогтер процедураларды оңтайландыруды, құжат айналымын цифрландыруды және «тексеру үшін тексеруді» әдістемелік қолдауға ауыстыруды талап етуде.

Жауаптардың типтік семантикалық екпіндері:

бақылау кедергі емес, көмектесуі керек («Тексеруден басқару, үйрету керек»);
құжат айналымы минималды болуы керек («Қағазбастылық көп»);
тексерулер жоспарлы және болжамды болуы тиіс («Ескертумен келсе, жақсы»);
Акцент сыннан дамуға ауысуы керек («Мұғалімге қолдау кәжет»).

Бұрын жүргізілген сандық өлшемдер мұғалімдердің МІБ дамытушылық сипатқа ие екендігіне жоғары келісімді көрсетті (орташа балл 3,88).

Дегенмен, ашық жауаптар бұл әлеует шамадан тыс қағазбастылық пен процедуралық формализммен шектелетінін көрсетеді.

Осылайша, сапаны басқарудың жарияланған деңгейі арасында сәйкессіздік бар -мақсаттарды білу жоғары, бірақ ұйымдастырушылық жүзеге асыру қиындықтар тудырады.

Қорытындылар мен басқару ұсыныстары

– Міндетті пішіндер мен есептердің тізімін қарап шығыңыз және оларды цифрлық пішімге түрлендіріңіз.

– Бақылаулар мен ұсыныстарды жазу үшін қысқаша стандартталған үлгілерді әзірлеу.

– Ескертусіз баруды тоқтату, білім беру ұйымында МІБ кестесі құрылып педагогтарға хабардар ету.

– Қолдау көрсетуге баса назар аудара отырып, «бақылаудан кейінгі кері байланыс» тәжірибесін енгізу.

– Басшыл, басшы орынбасарларымен коучинг түріндегі бақылау бойынша тренингтер өткізу.

– Білім алушылардың жас ерекшеліктерін, педагогтардың еңбек өтілін және пәндік спецификаны ескере отырып МІБ моделін икемді етіп әзірлеу.

Қорытынды

Ашық жауаптарды талдау нәтижесінде, МІБ моделі қазіргі күйінде педагогтер тарапынан қажетті деп қабылданатыны, бірақ артық жүктелген және жеткілікті қолдау көрсетпеуі байқалады.

Негізгі диссонанс формальды процедура мен даму мақсаты арасында.

Педагогтер МІБ есеп пен бақылаудың әкімшілік тетігі емес, бірлескен, диалогқа негізделген даму құралы болады деп күтеді.

МІБ туралы педагогтердің ашық жауаптарын талдау

«Егер сізде МІБ жүйесіндегі кез келген нәрсені өзгертуге күшіңіз болса, мониторингті педагогтер үшін нақты көмекке айналдыру үшін ең алдымен қандай қадамдар жасар едіңіз?»

Бұл сұраққа педагогтердің шамамен 70% жауап берді (~1650 респондент), айтарлықтай бөлігі егжей-тегжейлі түсініктемелер береді.

Алдыңғы ашық сұраққа қарағанда, бюрократизация сыны басым, мұнда жауаптардың айқын конструктивті сипаты байқалады – педагогтер белсенді түрде шешімдерді ұсынып, МІБ жетілдіру бойынша нақты қадамдарды тұжырымдайды.

Респонденттердің көпшілігі МІБ өзін сақтап қалуға ұмтылады, бірақ оның функционалдық бағытын өзгертуге – бақылаушылықтан қолдаушы және дамытуға бағытталған.

Мазмұнды талдау сөйлемдердің алты тұрақты тақырыптық кластерін анықтауға мүмкіндік берді.

36-кесте. Педагогтердің ұсыныстарының негізгі бағыттары

№	Тақырыптық бағыт	Қысқаша сипаттама	Сөздік үлгілері
1.	Басқаруды қолдауға айналдыру	Педагогтер МІБ «қолдау», «көмек», «кеңес беру», «дамыту» даму механизміне айналуын қалайды.	«Бақылауды тексеру емес, қолдау құралына айналдыру», «Бақылау қорқыту емес, көмектесу керек»
2.	Қағаздық жүктемені азайту	«Қағазбастылықты» жою қажеттілігі: қайталанатын есептерді азайту және процедураларды цифрлық форматқа көшіру.	«Құжат жүктемесін азайту», «Қағазбастылық аз-көп уақыт балалар үшін»
3.	Кері байланыс сапасын арттыру	Кәсіби, әдістемелік тұрғыдан пайдалы кері байланысты сұрау.	«Кері байланыс нақты, қысқа әрі дамуға бағытталған болсын», «Тексергеннен кейін сөгіс емес, кеңес керек»

4.	Әдістемелік көмек пен тәлімгерлікті дамыту	Коучинг, шеберлік сыныптары, өзара сабаққа қатысумен тәлімгерлік жүйесін құру ұсынылады.	«Тәжірибе алмасу», «Коучинг, шеберлік сағаттар өткізу», «Тәжірибе алмасу үшін өзара сабаққа қатысу»
5.	Психологиялық жайлылық пен педагогқа деген құрмет	Тексеру алдында жайлы атмосфераны және қорқынышты жоюды сұрайды.	«Мұғалімге сенім арту», «Қорқыныш емес, сенім болу керек»
6.	Бақылаудың икемділігі мен әділдігі	Критерийлерді пәнге, тәжірибеге және контекстке бейімдеу.	«Бағалау әділ әрі ашық болсын», «Жас мамандарға жеңілдік беру керек»

Диаграмма 13. Тақырыптық аймақтардың жиілігі

Негізгі идеялар мен педагогтердің дәйексөздері

«Біріншіден, бақылау жазалау құралына емес, кәсіби қолдау механизміне айналғанын қалаймын.

Ең алдымен бақылауды жазалау емес, кәсіби қолдау тетігіне айналдырғым келеді»

«Біз қағазбастылықтан арылуымыз керек – ең бастысы есеп емес, сабақ пен балалармен жұмыс.

«Қағазбастылықтан арылту керек, бастысы – педагогтің сабағы мен баламен жұмысы»

Кері байланыс нақты әрі түсінікті болса, бақылау көмектеседі, қорқытпайды»

*«Әдістемелік көмек, тәжірибе алмасу, коучинг – бұл нағыз бақылау
Әдістемелік көмек, тәжірибе алмасу, коучинг – міне, шынайы бақылау осы»*

«Педагогке сеніп, оның қателіктерін емес, жетістіктерін көрсету керек».

Педагогке сенім артып, қателігін емес, жетістігін көрсету қажет"

Нәтижелерді интерпретациялау

Талдау педагогтардың МІБ миссиясын терең түсінгенін көрсетеді.

Мұғалімдер бақылауды жағымсыз құбылыс ретінде емес, үш негізгі қағиданы сақтаған жағдайда кәсіби өсудің әлеуетті ресурсы ретінде қабылдайды:

МІБ құрметке, қолдауға
және бірлескен талқылауға
негізделуі керек.

11-сурет – МІБ миссиясы (педагогтердің пікірі бойынша)

Осылайша, педагогтердің қабылдауында МІБ әкімшілік қадағалаудан тәлімгерлік пен кәсіби қолдау жүйесіне айналуы керек.

Алдыңғы бөлімдер педагогтердің жалпы білім берудің МІБ бағытын оң бағалайтынын көрсетті (орташа балл 3,88).

Ағымдағы мәселені талдау бұл байқауды тереңдете түседі: педагогтер МІБ жақсы қабылдап қана қоймайды, сонымен қатар оны жетілдірудің нақты жолдарын ұсынады, бұл педагогтер қауымының кәсіби жетілгендігінің жоғары деңгейін көрсетеді.

Басқару қорытындылары мен ұсыныстары

- «Тең деңгейдегі оқыту әдісі» (peer-to-peer observation) мен диалогтық кері байланыс модельдерін енгізу.

– Бақылаудан кейінгі кеңес беру және «Lesson Study» тәжірибесін дамыту.

– Есеп беруді қысқарту, бақылаулар мен есептерді бірыңғай сандық тізімге көшіру.

– Әрбір бақылаудан кейін екі бағыт бойынша қысқаша жазбаша ұсыныс қажет: «күшті жақтар» және «өсу мен даму аймақтары (жақсарту аймақтары).

– Тәжірибелі педагогтер МІБ жоспары аясында жас педагогтерді қолдауға қатысуы керек.

– Қоғамдық пікірлерді жою және сабақтарды талдау кезінде сенімді атмосфераны құру.

Қорытынды

Талдау нәтижелері көрсеткендей, педагогтердің көпшілігі бақылауды құбылыс ретінде жоққа шығармайды, керісінше оны мәнді, әділ және дамытушы ретінде көргісі келеді.

Респонденттердің пікірінше, МІБ идеалды үлгісі «коучинг ретінде бақылау, диалог ретінде есеп беру, қолдау ретінде түсініктеме, даму ретінде тексеру» болып табылады.

Педагогтер Қазақстандық мектептердегі басқару тәсілдерін жүйелі түрлендіруді көрсететін сенім, өзін-өзі талдау және әдістемелік өзара көмек мәдениетін дамытуға бағытталған жетілген кәсіби ұстанымды қалыптастыруда

**МЕКТЕПШІЛІК БАҚЫЛАУДЫ
ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ
БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

Мектепшілік бақылауды ұйымдастыру және басқару бойынша әдістемелік ұсынымдар

Осы әдістемелік ұсынымдар Қазақстан Республикасының орта білім беру ұйымдарында мектепшілік бақылау (МІБ) тәжірибесін зерттеу барысында алынған нормативтік-құқықтық базаға, теориялық үлгілерге және эмпириялық деректерге жүйелі талдау негізінде әзірленді. Аталған ұсынымдардың мақсаты — білім сапасын басқаруды қамтамасыз ету және педагог кадрлардың кәсіби дамуын ғылыми негізделген құралдар арқылы қолдау. Ұсынымдар зерттеуде ұсынылған МІБ басқарудың тұжырымдамалық моделіне сәйкес құрылымдалған. Бұл модель мақсаттық, мазмұндық, ұйымдастырушылық және нәтижелік-бағалау компоненттерін қамтиды.

1. Мақсаттық және мазмұндық компоненттер бойынша ұсынымдар (Стратегиялық жоспарлау және бақылау мазмұнын айқындау)

Талдау нәтижелері МІБ жоспарлауы көбіне формальды сипатқа ие екенін, сондай-ақ оның мақсаттары мектептің нақты мәселелері мен стратегиялық міндеттерімен әрдайым үйлесе бермейтінін көрсетті.

Ұсынылады:

- ✓ МІБ-дың жылдық жоспарын әзірлеуге дейін мектептің өткен кезеңдегі жұмысын жан-жақты талдап, оның ішінде SWOT-талдау сияқты тәсілдерді қолдану ұсынылады. Мұндай талдау мектептің нақты даму бағыттарын және жоспар барысында назар аударуды қажет ететін мәселелі тұстарын анықтауға жағдай жасайды;
- ✓ МІБ мақсаттарын SMART критерийлері бойынша айқындау. Мақсаттар нақты, өлшенетін, қолжетімді, өзекті және уақытпен шектелген болуы тиіс. Мысалы, «оқыту сапасын жақсарту» сияқты жалпылама мақсаттың орнына «II жартыжылдықтың соңына дейін сабақтарда топтық жұмыс әдістерін қолданатын педагогтердің үлесін бақылау парақтарының деректері бойынша 40%-дан 60%-ға дейін арттыру» деп нақтылау қажет;
- ✓ Критерийлердің толық ашықтығын қамтамасыз ету. Объективті критерийлерді әзірлеудің күрделілігі — әкімшілік үшін негізгі қиындықтардың бірі. Субъективтілікті азайту және педагогтердің сенімін арттыру мақсатында мектеп деңгейінде бірыңғай, түсінікті диагностикалық құралдар (бақылау парақтары, чек-парақтар) әзірленіп,

бекітілуі тиіс. Бұл құралдар бүкіл ұжымға алдын ала таныстырылуы қажет.

2. Ұйымдастырушылық компонент бойынша ұсынымдар (Процесті ұйымдастыру және басқарушылық циклді енгізу)

Зерттеу қолданыстағы тәжірибенің негізгі мәселесін анықтады — бақылаудың циклдік емес, сызықтық сипатта болуы. Бұл қайталама бақылаудың жүйелі түрде жүргізілмеуінен және талдау мен әрекет арасындағы алшақтықтан көрінеді. Басқарушылық циклді толық іске асыру үшін төмендегілер ұсынылады:

Ұсынылады:

- ✓ МІБ жоспарына PDCA (Plan–Do–Check–Act) толық циклін енгізу
- ✓ **Plan:** тамыз айындағы педагогикалық кеңесте МІБ жоспары бекітіледі, онда «Басқарушылық шешім» және «Екінші реттік бақылау» бағандары бос қалдырылады.
- ✓ **Do:** бақылау шарасы міндетті түрде триангуляция принципін (ең кемі үш әдістің үйлесімі: мысалы, сабақ бақылауы, білім алушылардың жұмыстарына талдау және сауалнама) қолдана отырып жүргізіледі. Бұл қорытындылардың объективтілігін қамтамасыз етеді.
- ✓ **Check:** қорытындысы бойынша аналитикалық анықтама әзірленеді. Зерттеу нәтижелері нақты осы анықтамаларда егжей-тегжейлі және құрылысты ұсыныстар берілетінін көрсетті.
- ✓ **Act:** анықтамадағы 1–3 негізгі ұсыным сөзбе-сөз МІБ жоспарының «Басқарушылық шешім» бағанына енгізіледі. Осыдан кейін бірден «Екінші реттік бақылау» бағаны нақты мерзімі мен шешімнің орындалуын тексеру әдісі көрсетіле отырып толтырылады.
- ✓ Бюрократиялық жүктемені азайту маңызды. Қағазбастылық педагогтер мен мектеп әкімшілігі үшін негізгі демотивациялық фактор болып табылады. Сондықтан есеп беру нысандарын қайта қарап, оларды цифрлық форматқа (электронды шаблондар, онлайн-формалар) көшіру қажет. Бұл педагогтерге аналитикалық жұмыстарға көбірек уақыт бөлуге мүмкіндік береді.
- ✓ Әріптестік негіздегі бақылау түрлерін дамыту. Кәсіби әріптестік мәдениетін қалыптастыру үшін МІБ-қа әдістемелік бірлестік жетекшілерін белсенді түрде тарту, сабақтарға өзара қатысу (peer review) тәжірибесін енгізу және Lesson Study топтары аясында бірлескен талдауды жүзеге асыру қажет.

МІБ қорытындысы бойынша әзірленетін анықтама айқын құрылымға ие болуы тиіс: 1)Бақылаудың мақсаты мен нысаны; 2)Фактілердің қысқаша баяндалуы; 3)Анықталған мәселелердің себептеріне терең талдау; 4)Қорытындылар; 5)Жауапты тұлғалар мен мерзімдері көрсетілген нақты, орындалатын ұсынымдар. Назар сипаттаудан талдауға және ұсынымдар әзірлеуге бағытталуы қажет.

3. Нәтижелілік-бағалау компоненті бойынша ұсынымдар (Талдау, кері байланыс және басқарушылық ықпал)

МІБ-дың тиімділігі тек тексерудің өткізілуімен емес, одан кейінгі әрекеттердің сапасымен айқындалады. Сауалнамалар педагогтердің құрылымды, дамуға бағытталған кері байланысқа жоғары сұранысы бар екенін көрсетті.

Ұсынылады:

- ✓ Коучингтік тәсілді қолдану. Бақылау нәтижелері бойынша әрбір әңгіме келесі құрылым бойынша жүргізілуі тиіс: «күшті жақтар → өсуге арналған аймақтар → жақсарту жоспарын бірлесіп әзірлеу»;
- ✓ Басқарушылық шешім — анықталған мәселелердің себептерін жоюға бағытталған нақты, өлшенетін және нысаналы әрекет болуы тиіс. Мұндай шешімдер әдістемелік жұмыс жоспарын түзетудің, тәлімгерлік бағдарламаларын жетілдірудің және біліктілікті арттыру курстарына өтінімдер қалыптастырудың негізіне айналуы қажет;
- ✓ МІБ нәтижелері (қорытындылар мен ұсынымдар) мектептің жылдық даму жоспарын және келесі жылға арналған жұмыс жоспарларын түзетудің негізіне айналуы тиіс.

4. МІБ процесін басқару бойынша ұсынымдар

МІБ тиімді басқару тікелей басқару тобының құзыреттілігіне байланысты.

Ұсынылады:

- ✓ Әдістемелік бірлестік жетекшілерін, тәлімгер педагогтерді бақылау процесіне белсенді түрде тарту. Сабақтарға өзара қатысу мен Lesson Study тәжірибесін енгізу. Бұл білім беру сапасына ортақ жауапкершілікті қалыптастырады.

- ✓ Басшыларға коучинг дағдыларын дамыту, конструктивті кері байланыс беру және деректерді талдау бойынша оқыту қажет. МІБ сапасы мектеп ішіндегі талдау, талқылау және педагогтерді сүйемелдеу рәсімдерінің қаншалықты дұрыс ұйымдастырылғанына тікелей байланысты.

МІБ басқару тиімділігін бағалауға арналған критерийлер мен көрсеткіштер жүйесі

Қолданыстағы МІБ моделінің тиімділігін және мектепке нақты нәтиже әкелетінін анықтау үшін арнайы бағалау жүйесін құру қажет. Бұл жүйе ашықтық, объективтілік, ғылыми негізділік және талаптардың шынайылығы қағидаттарына сүйенуі тиіс.

Тиімділік критерийлері мен көрсеткіштері

Білім берудегі басқару сапасын бағалау тәсілдерін талдау негізінде көпдеңгейлі критерийлер мен көрсеткіштер жүйесін ұсынуға болады.

1-Критерий. МІБ шеңберіндегі басқарушылық қызметтің сапасы

Көрсеткіштері:

- ✓ МІБ жоспарының мектептің даму жоспарына және білім беру ұйымының нақты проблемалық бағыттарына үйлесімділік дәрежесі сараптамалық бағалау арқылы анықталады.
- ✓ Негізгі мәселелерді зерттеу барысында бақылаудың кешенді әдістерін (триангуляцияны) қолдану (үш және одан да көп әдіс пайдаланылған тақырыптық тексерулердің үлесі).
- ✓ Аналитикалық материалдардың сапасы (себептерге терең талдау жасалған және нақты ұсыныстар берілген анықтамалардың үлесі).
- ✓ Басқарушылық шешімдердің әрекетсіздігі (Басқарушылық шешімдердің әрекетсіздігі (МІБ қорытындылары бойынша уақытында орындалған ұсыныстардың үлесі)).

2-Критерий. МІБ білім беру үдерісінің сапасына ықпалы

Көрсеткіштері:

- ✓ Ішкі және сыртқы бағалау нәтижелері бойынша білім алушылардың білім сапасының динамикасы.
- ✓ Үлгерімі төмен білім алушылардың үлесінің азаюы.
- ✓ Білім алушылардың оқу мотивациясының артуы (сауалнама нәтижелері бойынша).
- ✓ Олимпиадаларға, байқауларға және жобаларға қатысатын білім алушылардың үлесінің артуы.

3-Критерий. МІБ педагогтердің кәсіби дамуына әсер

Көрсеткіштері:

- ✓ Педагогтердің біліктілік санаттарының өсу динамикасы.
- ✓ Педагогтердің әдістемелік белсенділігінің артуы (семинарларға, конференцияларға қатысу, мақалалар жариялау, әдістемелік материалдар әзірлеу).
- ✓ Педагогтердің МІБ жүйесіне қанағаттану деңгейі (анонимді сауалнама нәтижелері бойынша; жүйе қолдау ретінде қабылдануы тиіс).
- ✓ Педагогтердің кадрлық ауысуының төмендеуі.

4-Критерий. МІБ білім беру ортасына және қоғаммен өзара әрекеттесуіне әсері

Көрсеткіштері:

- ✓ Педагогикалық және оқушылар ұжымдарындағы психологиялық жайлылық деңгейі (сауалнама деректері бойынша).
- ✓ Ата-аналардың (заңды өкілдердің) білім беру қызметтерінің сапасына және мектеппен өзара әрекеттесуіне қанағаттану деңгейі.
- ✓ Білім алушылар, ата-аналар және өзге де білім беру қатысушылары тарапынан негізгі шағымдар мен өтініштердің болмауы.

3-кесте. МІБ басқару жүйесінің тиімділік критерийлері мен көрсеткіштері

МІБ компонентінің моделі	Тиімділік критерий	Өлшенетін көрсеткіштер (индикатор)	Өлшеу әдісі
Мақсатты және мазмұндық	МІБ негізділігі мен сәйкестілігі	МІБ жоспарының мектептің даму жоспарымен сәйкестік деңгейі.	Сараптамалық бағалау, құжаттаманы талдау.
Ұйымдастырушылық қ-іс әрекетті	МІБ процесінің және басқарушылық шешімдердің сапасы	Бақылау нәтижелері бойынша ұсыныстардың орындалу үлесі	Құжаттаманы талдау (бұйрықтар, жоспарлар), мониторинг.
Нәтижелік-бағалау	Білім беру нәтижелеріне әсері	Бақылау кесінділер нәтижелері бойынша	Деректердің статистикалық талдауы.

Нәтижелік-бағалау	орташа балл динамикасы.		
	Педагогтердің кәсіби дамуына әсері	Педагогтердің МІБ жүйесіне қанағаттану деңгейі	Анонимді сауалнама
Нәтижелік-бағалау	Білім беру ортасына әсері	Ата-аналардың білім сапасына қанағаттану деңгейі	Сауалнама, әлеуметтік зерттеу

Бұл критерийлер жүйесі МІБ тиімділігін мектептің өзін-өзі бағалауға, сондай-ақ сыртқы мониторинг жүргізуге мүмкіндік береді, әрі қарай басқарушылық шешімдер қабылдауға арналған нақты өлшемдерді (білім беру ұйымы әзірлеген) ұсынады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Өткізілген зерттеу және оның негізінде әзірленген әдістемелік ұсыныстар қазіргі МІБ практикасында қарама-қайшылықтардың бар екендігі туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Практикада жиі жүзеге асырылатын функция мен білім беру ұйымының икемді, диагностикалық және дамытушы сапаны басқару жүйесіне деген қажеттілігі арасында алшақтық бар.

Эмпирикалық деректерді талдау қолданыстағы жүйенің әлсіз тұстарын анықтады. Негізгі кемшілік – басқарушылық циклдің толық аяқталмауы. Мектеп әкімшілігі бақылау (Do) және талдау (Check) жүргізсе де, цикл үзіледі. МІБ жоспарларында «Екінші бақылау» кезеңінің жүйелі түрде болмауы қабылданған шаралардың тиімділігін бағалауды мүмкін емес етеді. Сондай-ақ, зерттеу талдамалық анықтамаларда жиі сапалы және нақты педагогикалық ұсынымдар берілетінін көрсетті. Алайда бұл ұсынымдар МІБ жоспарына міндетті түрде орындалуға тиіс басқарушылық шешімдер ретінде енгізілмейді. Олардың орнына жоспарға «анықтама дайындау», «хаттама жасау» немесе «отырыста қарау» сияқты тұжырымдар енгізіледі, бұл бақылаудың тиімділігін төмендетеді. Мектеп әкімшілігі де, педагогтер де МІБ жүргізу артық құжат толтыруды талап ететінін және талдау жасауға қажетті уақытты алып қоятынын атап өтті. Педагогтер МІБ-ды әдістемелік қолдау, коучинг және кәсіби даму құралы ретінде пайдалануға жоғары сұраныс білдіреді, алайда қолданыстағы МІБ жиі мазасыздық туғызып, кемшілік іздеу ретінде қабылданады.

Жүргізілген талдау МІБ-дың тиімділігінің төмендеуі бақылаудың жоқтығынан емес, басқару циклі арасындағы алшақтықтан туындайтынын көрсетеді. Аталған әдістемелік ұсынымдар осы алшақтықтарды жүйелі түрде жоюға, қолданыстағы тәжірибені оңтайландырып, логикалық түрде толықтыруға бағытталған.

МІБ тиімділігін арттырудың негізгі қадамдары – басқарудың толық циклін (PDCA) қамтамасыз ету болып табылады, бұл ісжүзінде кез келген сапалы менеджментке қойылатын талап болып табылады. Сонымен қатар:

✓ Дайын аналитикалық анықтамадан 1–3 негізгі ұсынысты міндетті түрде МІБ жоспарының «Басқарушылық шешім» бағанына енгізу.

✓ Басқарушылық шешім қабылданғаннан кейін циклдің толықтығын қамтамасыз ету мақсатында «Қайта бақылауды» міндетті түрде жоспарлау.

✓ Назарды (қазірдің өзінде көп жағдайда орын алып отырғандай) кемшіліктерді тіркеуден кейінгі әдістемелік қолдауға, дамытушы кері байланыс беруге және жетілдіру жоспарларын бірге әзірлеуге ауыстыру.

✓ Осы процесті жүйелеу мектеп ішілік бақылауды педагогтердің кәсібилігін арттыруға, басқарушылық шешімдерді объективті бағалауға және нәтижесінде оқушылардың білім сапасын үздіксіз жақсартуға арналған құралға айналдыруға мүмкіндік береді.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Білім жүйесін реформалау: болашаққа бағдар және қоғамның сұраныстары. *Авестник*. URL: <https://avestnik.kz/reformy-v-sisteme-obrazovaniya-orientacziya-na-budushhee-i-zaprosy-obshhestva/>
2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту тұжырымдамасы, 2023–2029 жж. *Adilet*. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249#z113>
3. «Қазақстанның PISA-2022 нәтижелері» атты ұлттық есеп. – Астана: Қазақстан Республикасының Білім министрлігі, А. Байтұрсынұлы атындағы «Талдау» ұлттық білімді зерттеу және бағалау орталығы» АҚ, 2024. – 169 бет.
4. Страновая записка PISA-2022. *Талдау (Ұлттық білімді зерттеу және бағалау орталығы)*. URL: <https://tal dau.edu.kz/storage/app/media/PISA/>
5. Калиева А.А., Беймишева А.С., Илияс Н.К. *Международная оценка образовательных достижений и Казахстан: сравнительный анализ*. — Bulletin of Ablai Khan KazUIR, «Международные отношения и регионоведение», № 3 (57), 2024. DOI: 10.48371/ISMO.2024.57.3.009. URL: <https://bulletin-irr.ablaikhan.kz/index.php/j1/article/view/506>
6. The Role of Poor Leadership, Ineffective Teaching Methods, and Low Staff Expectations in School Ineffectiveness: Case of Government Schools of Punjab, Pakistan
https://www.researchgate.net/publication/389270400_The_Role_of_Poor_Leadership_Ineffective_Teaching_Methods_and_Low_Staff_Expectations_in_School_Ineffectiveness_Case_of_Government_Schools_of_Punjab_Pakistan
7. Мадениетова З., Утешкалиева А. Мектеп ішлік бақылау – білім беру ұйымын басқару жүйесінің бөлігі ретінде. *Халел Досмұхамедов атындағы Атырау университетінің хабаршысы*. 2024; 72(1): 55-65. DOI: <https://doi.org/10.47649/vau.2024.v.72.i1.06>
8. *Механизмы эффективного управления качеством образования в Северо-Казахстанской области*. // CyberLeninka. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mehanizmy-effektivnogo-upravleniya-kachestvom-obrazovaniya-v-severo-kazahstanskoy-oblasti/viewer>
9. Закон Республики Казахстан «Об образовании» от 27 июля 2007 года № 319-III. *Adilet*. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000319>
10. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрінің «Мектепке дейінгі ұйымдар мен бастауыш сыныптарға арналған педагогтердің, жалпы орта білім беретін мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың, орта, арнайы, қосымша, техникалық және кәсіби, орта білімнен кейінгі білім беру ұйымдарының педагогтері жүргізуге міндетті құжаттар тізбесін бекіту және олардың үлгілері» туралы 2020 жылғы 6 сәуірдегі № 130 бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2020 жылғы 6 сәуірде № 20317 тіркелген. *Adilet*. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2000020317>
11. Қазақстан Республикасы Білім министрінің 2022 жылғы 31 тамыздағы № 385 “Білім беру ұйымдарының (жоғары және жоғарыдан кейінгі білім

беретін ұйымдарды қоспағанда) тиісті түрлері мен түрлеріне арналған үлгілік қызмет ережелерін бекіту туралы” бұйрығы. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2022 жылғы 31 тамызда № 29329 тіркелген. *Adilet*. URL: <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V2200029329>

12. «Мектепшілік бақылау туралы ереже» — goo.edu.kz. URL: <https://goo.edu.kz/files/loader/1697619701465.pdf>

13. Conceptual frameworks in research
https://us.sagepub.com/sites/default/files/upmassets/110533_book_item_110533.pdf

14. Theoretical and Conceptual Frameworks Used in Research on Family–School Partnerships <https://www.adi.org/journal/2017fw/YamauchiEtAlFall2017.pdf>

15. «Мектеп ішілік бақылауды ұйымдастыру бойынша нұсқаулық» — Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы. URL: <https://uba.edu.kz/storage/app/media/2022%20Оқу-әдістемелік%20ұсынымдар/%20БШК%20рус.яз.pdf>

16. School self-evaluation for school improvement: what works and why? <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED546801.pdf>

17. Quality assurance
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/euryedia/finland/quality-assurance>

18. Мектеп ішілік бақылауды ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2022. – 160 бет.

19. School Excellence Framework
https://schoolsequella.det.nsw.edu.au/file/b214a08b-5c9d-4ca2-9eb7-caaf7e6e53a0/1/School_Excellence_Framework.pdf

20. SCHOOL SELF-EVALUATION GUIDELINES 2016-2020
<https://www.into.ie/app/uploads/2019/07/School-Self-Evaluation-Guidelines-2016-2020-Primary.pdf>

21. School Excellence Framework
<https://education.nsw.gov.au/content/dam/main-education/teaching-and-learning/school-excellence-and-accountability/media/documents/SchoolExcellenceFramework-Version3.pdf>

22. NSW DoE School Excellence Framework. The Teaching & Learning Toolkit aligned with the NSW Department of Education School Excellence Framework <https://evidenceforlearning.org.au/education-evidence/aligned-evidence/nsw-doe-school-excellence-framework>

23. Цикл «PDCA – Plan-Do-Check-Act – Планируй-Делай-Проверяй-Действуй» в стандарте ISO 9001:2008 <https://1cert.ru/stati/tsikl-pdca-v-standarte-iso-9001-2008>

ҚОСЫМША

Сауалнама

Орта білім беру ұйымдарындағы мектепшілік бақылауды басқару бойынша мектеп әкімшілігі мен педагогтеріне арналған сауалнама
/ Опрос для администрации школ и педагогов по управлению процессом внутришкольного контроля в организациях среднего образования

Құрметті педагогтер!

Орта білім беру ұйымдарындағы мектепшілік бақылау (МІБ) үдерісін басқаруды жетілдіруге бағытталған зерттеуге қатысуыңызды сұраймыз. Осы сауалнамаға ерікті түрде және құпия жағдайда қатысуға келісім бере отырып, сіз зерттеудің мақсатымен таныс екеніңізді және мектеп әкімшілігі мен педагогтердің МІБ ұйымдастырудағы қазіргі тәжірибесіне қатысты пікірін білуге, қажеттіліктері мен қиындықтарын айқындауға, сондай-ақ осы үдерістің тиімділігін арттыру жолдарын ұсынуға бағытталғанын растайсыз.

Сіз ұсынған ақпарат толықтай **құпия** сақталады. Сіздің жеке жауаптарыңызды ешкім көрмейді. Зерттеу нәтижелері мектеп деңгейінде жинақталған түрде ұсынылады және ешбір қатысушы нақты дерек көзі ретінде көрсетілмейді.

Жеке деректеріңіздің құпиялығы мен анонимділігі толығымен кепілдендіріледі.

Зерттеу нәтижелерінің шынайылығы мен пайдалылығы сіздің шыншыл жауап беруіңізге тікелей байланысты. Сауалнаманы толтыруға шамамен 10–15 минут уақыт қажет.

Қатысқаныңыз үшін алғыс айтамыз!

Уважаемые педагоги!

Просим вас принять участие в исследовании, направленном на совершенствование управления процессом внутришкольного контроля (ВШК) в организациях среднего образования. Соглашаясь на добровольное и конфиденциальное участие в данном опросе, вы подтверждаете, что осведомлены о цели исследования, направленного на оценку администрации и педагогов школ о текущей практике организации ВШК.

Информация, которую вы предоставляете, **строго конфиденциальна**. Ваши индивидуальные ответы не будут доступны никому. Итоги исследования будут представлены в обобщённой форме на уровне школы, без указания конкретных респондентов.

Гарантируется полная анонимность и конфиденциальность. Для достоверности и полезности результатов исследования крайне важно, чтобы вы отвечали искренне. Заполнение анкеты займет около 10–15 минут.

Благодарим за ваше участие!

Осы сауалнамаға қатысуға келісесіз бе? / Согласны ли Вы принять участие в данном *
опросе?

- ☐ Иә, келісемін / Да, согласен(а)
- ☐ Жоқ, келіспеймін / Нет, не согласен(а)

2 БӨЛІМ. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ / РАЗДЕЛ 2. ОБЩАЯ ИНФОРМАЦИЯ

1. Сіздің мектебіңіз орналасқан аймақ? / Регион, где расположена ваша школа?

- Астана
- Алматы
- Шымкент
- ШҚО / ВКО
- Абай облысы/ Абайская область
- Ақмола облысы / Акмолинская область
- Ақтөбе облысы / Актюбинская область
- Алматы облысы / Алматинская область
- Атырау облысы / Атырауская область
- СҚО / СКО
- БҚО /ЗКО
- Жамбыл облысы /Жамбылская область
- Жетісу облысы / Область Жетису
- Қарағанды облысы / Карагандинская область
- Қостанай облысы / Костанайская область
- Қызылорда облысы / Кызылординская область
- Маңғыстау облысы / Мангистауская область
- Павлодар облысы / Павлодарская область
- Туркестанская область /Түркістан облысы
- Ұлытау облысы / Область Улытау

2. Мектептің орналасқан жері / Местонахождение школы

- қалалық / городская
- ауылдық / сельская

3. Сіздің жынысыңыз / Ваш пол:

- Әйел / женский
- Ер / мужской

4. Сіздің жасыңыз / Ваш возраст:

- 30 жасқа дейін / до 30 лет
- 30–40 жас / 30–40 лет
- 40–50 жас / 40–50 лет
- 50–60 жас / 50–60 лет
- 60 жастан жоғары / 60+ лет

5. Сіздің лауазымыңыз / Ваша должность

- Директор
- Директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары / Заместитель директора по учебной работе
- Директордың ғылыми-әдістемелік жұмыс жөніндегі орынбасары / Заместитель директора по научно-методической работе
- Директордың оқу-тәрбие ісі жөніндегі орынбасары / Заместитель директора по учебно-воспитательной работе
- Директордың оқу-әдістемелік ісі жөніндегі орынбасары / Заместитель директора по учебно-методической работе
- Директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары / Заместитель директора по воспитательной работе
- Педагог

3 БӨЛІМ. МЕКТЕП ӘКІМШІЛІГІНЕ АРНАЛҒАН САУАЛНАМА / РАЗДЕЛ 3. ОПРОС ДЛЯ АДМИНИСТРАЦИИ ШКОЛ

6. Жалпы басқару өтіліңізді белгілеңіз / Укажите Ваш управленческий стаж:

- 5 жылға дейін / До 5 лет
- 5–10 жыл / лет
- 10–20 жыл / лет
- 20+ жыл / лет

7. МІБ ұйымдастыру және өткізу барысында қандай қиындықтарға тап боласыз?

(Бірнеше нұсқаны таңдауға болады)

/ С какими трудностями Вы сталкиваетесь при организации и проведении ВШК?

(Можно выбрать несколько вариантов)

- Талдауға уақыттың жетіспеуі / Нехватка времени на анализ
- Педагогтердің қарсылығы немесе түсінбеушілігі / Сопротивление или непонимание со стороны педагогов
- Объективті критерийлерді әзірлеудің қиындығы / Сложность разработки объективных критериев
- Мәліметтерді талдау құралдарының жетіспеушілігі / Недостаток инструментов для анализа данных
- Другое:

8. Педагогтерге берілетін кері байланыс пайдалы әрі ынталандырушы екеніне қаншалықты сенімдісіз? / Насколько Вы уверены, что обратная связь, которую Вы даете педагогам по итогам проверок, является для них полезной и мотивирующей? *

1 2 3 4 5

Мүлдем сенімді емеспін / Совсем не уверен (-а) ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ Өте сенімдімін / Совершенно уверен (-а)

9. Сіздің ойыңызша, МІБ жүйесі негізделген басқарушылық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді ме? / Как Вы считаете, система ВШК позволяет принимать обоснованные управленческие решения?

- иә, барлық шешімдер МІБ деректеріне негізделген
- жоқ, шешімдер интуитивті түрде қабылданады
- білмеймін / затрудняюсь ответить

3 БӨЛІМ. ПЕДАГОГТЕРГЕ АРНАЛҒАН САУАЛНАМА / РАЗДЕЛ 3. ОПРОС ДЛЯ ПЕДАГОГОВ

6. Жалпы педагогикалық еңбек өтіліңізді белгілеңіз / Укажите Ваш **общий педагогический** стаж:

- 5 жылға дейін / До 5 лет
- 5–10 жыл / лет
- 10–20 жыл / лет
- 20+ жыл / лет

7. Мектепішілік бақылау (МІБ) аясында сабақ бақылауға келген кезде, Сіз көбінесе қандай сезімде боласыз? (Бірнеше нұсқаны таңдауға болады) / Когда к Вам приходят на урок

в рамках внутришкольного контроля (ВШК), что Вы преимущественно испытываете?
(Можно выбрать несколько вариантов)

- Кәсіби қызығушылық және конструктивті диалогқа дайындық / Профессиональный интерес и готовность к конструктивному диалогу
- Уайым, қобалжу немесе бағалаудан қорқу / Некоторую тревогу, нервозность или страх оценки
- Оқу үдерісіне араласқандықтан тітіркену, ұнатпау / Раздражение из-за вмешательства в учебный процесс
- Бейқамдық – мұны жұмыстың бір бөлігі ретінде қабылдаймын / Спокойствие – воспринимаю это как обычную часть работы
- «Мінсіз» сабақ көрсеткім келеді / Хочется показать «идеальный» урок

8. МІБ аясында сабағыңызға қатысқаннан кейін берілетін кері байланысты бағалаңыз.

Бағалау шкаласы:

- 1 (өте нашар)
- 2 (нашар)
- 3 (орташа)
- 4 (жақсы)
- 5 (өте жақсы)

Оцените обратную связь, которую Вы получаете после посещения Вашего урока в рамках ВШК.

Шкала ответов:

- 1 (очень плохо)
- 2 (плохо)
- 3 (средне)
- 4 (хорошо)
- 5 (отлично)

- Уақытылылығы (оны қаншалықты тез аласыз) / Своевременность (насколько быстро Вы ее получаете)
- Нақтылығы (нені жақсы орындағаныңыз және нені жақсартуға болатыны анық па) / Конкретность (понятно ли, что именно получилось хорошо, а что требует улучшения)
- Құрметті және қолдаушы үн / Уважительный и поддерживающий тон
- Пайдалылығы (ол Сіздің алдағы жұмысыңызға көмектесе ме) / Полезность (помогает ли она Вам в дальнейшей работе)

9. Мәселе анықталғаннан және шешім қабылданғаннан кейін **нәтижені бағалау үшін** қайталап тексеру (қайта бақылау) қаншалықты жиі өткізіледі?

(бір ғана нұсқаны таңдаңыз)

/

Как часто после выявления проблемы и принятия решения проводится повторная проверка для **оценки результата** (вторичный контроль)?

(выберите один вариант ответа)

- Бұл жүйелі тәжірибе, мен мұны үнемі байқаймын / Это системная практика, я вижу это постоянно.
- Кейде болады, бірақ әрқашан емес / Такое бывает, но не всегда.
- Бұл сирек орын алады / Это происходит редко
- Мен бір мәселе бойынша қайталап тексеруге ешқашан куә болған емеспін / Я никогда не сталкивался(ась) с повторными проверками по одной и той же проблеме.

4 БӨЛІМ. МІБ НӘТИЖЕЛЕРІ МЕН ТИІМДІЛІГІ **/ РАЗДЕЛ 4. РЕЗУЛЬТАТЫ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВШК**

10. Мектебіңіздегі мектепішілік бақылау (МІБ) рәсімдеріне қатысты жеке көзқарасыңызды сипаттайтын пікірді таңдаңыз.

(Ең қолайлы нұсқаны таңдаңыз) / Какое утверждение наиболее точно отражает Ваше восприятие процедур внутришкольного контроля (ВШК) в нашей школе?

(Выберите один наиболее подходящий вариант)

- Кәсіби дамуға және жұмыстың сапасын арттыруға ықпал ететін құрал/ Инструмент, способствующий профессиональному развитию и повышению качества работы
- Маңызды, бірақ негізінен формалды рәсім / Важная, но, в основном, формальная процедура
- Қосымша күш пен жүктемені талап ететін рәсім / Процедура, требующая дополнительных усилий и создающая нагрузку
- Артық әкімшілік-бюрократиялық жұмыс ретінде қабылданатын рәсім / Процедура, воспринимаемая как избыточная административно-бюрократическая работа

11. Келесі тұжырымдармен қаншалықты келісесіз?

Бағалау шкаласы:

- 1 – Мүлдем келіспеймін
- 2 – Келіспеймін
- 3 – Жауап беруге қиналамын
- 4 – Келісемін
- 5 – Толықтай келісемін

11. Насколько Вы согласны со следующими утверждениями?

Шкала ответов:

- 1 – Совершенно не согласен
- 2 – Не согласен
- 3 – Затрудняюсь ответить
- 4 – Согласен
- 5 – Полностью согласен

- МІБ рәсімдері менің жұмысымның сапасын арттыруға ықпал етеді / Процедуры ВШК способствуют повышению качества моей работы
- Мектептегі МІБ-ті өткізу мақсаттары, міндеттері мен критерийлері маған түсінікті / Цели, задачи и критерии проведения ВШК в школе для меня ясны
- Біздің мектептегі МІБ-тің негізгі бағыты – кемшіліктерді іздеу емес, даму / Основная направленность ВШК в нашей школе связана с развитием, а не с поиском нарушений или виновных

12. Сіздің ойыңызша, қазіргі МІБ жүйесінде сақтап, әрі қарай дамыту қажет нәрсе қандай? / Что, на ваш взгляд, в текущей системе ВШК важно сохранить и развивать?

13. Сіздің пікіріңізше, МІБ жүйесінің қай тұстары тиімсіз немесе жұмысқа кедергі келтіреді? / Какие элементы системы ВШК, на ваш взгляд, являются наименее эффективными или даже мешают работе?

14. Егер Сіз МІБ жүйесінде қалағаныңызды өзгерте алсаңыз, бақылаудың педагогке шынайы көмек болуы үшін ең алдымен қандай қадамдар жасар едіңіз? /

Если бы у Вас была возможность изменить в системе ВШК всё, что угодно, какие бы шаги Вы предприняли, в первую очередь, чтобы контроль стал **реальной помощью** для педагога?

**САУАЛНАМАҒА ҚАТЫСҚАНЫҒЫЗ ҮШІН РАҚМЕТ!
БЛАГОДАРИМ ЗА УЧАСТИЕ В ОПРОСЕ!**

Мектепішілік бақылауды жоспарлауға арналған шаблондар

Аталған шаблондар білім беру ұйымдарының басшыларына арналған практикалық нұсқаулық ретінде әзірленген және мектепішілік бақылау жоспарының барлық аспектілерін жоспарлауға, оны тиімді басқару құралына айналдыруға көмек көрсетуге бағытталған. Шаблондар ұсыныс сипатында болып, әрбір мектептің ерекшеліктерін ескере отырып бейімделуі мүмкін.

Бөлімдерге өтер алдында жоспарыңыздағы әрбір тармақты осы үш негізгі талапқа сәйкестігі бойынша тексеріңіз. Егер біреуіне болса да «жоқ» деп жауап берілсе, сол тармақты жетілдіру қажет.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. НӘТИЖЕЛІЛІК: «Әдістеме» бағанында жалпы сөздер емес, нақты іс-әрекеттер (сабаққа қатысу, журналды талдау, сауалнама жүргізу) көрсетілген бе?		
2. ӘРЕКЕТ: «Басқарушылық шешім» бағанында нақты міндет (семинар өткізу, жаднама әзірлеу, топ құру) көрсетілген бе, әлде тек есептің атауы (анықтама, талдау) жазылған ба?		
3. НӘТИЖЕ: «Қайта бақылау» бағанында сіздің шешіміңіздің тиімділігін қашан және қалай тексеретініңіз көрсетілген бе?		

1 -чек-лист . Құжаттама және нормативтік құқықтық актілерді бақылау

Негізгі бағыт: үйлесімділік, нақтылық, уақытында қамтамасыз ету.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. Өзектілігі: жоспарға енгізілген бұйрықтар мен заңдар қолданыстағы ма? Ескірген нормаларға (мысалы, аттестация рәсімінде) сілтемелер жоқ па?		
2. Дәлдігі: бақылаудың мақсаты нақты көрсетілген бе, яғни құжат қандай талаптарға (стандарт тармақтарына, ережелерге) сәйкес тексерілетіні анық па?		
3. Түзету: егер тексеру нәтижесінде қателіктер анықталса (жеке іс-қағаздарда, КТЖ-да, журналдарда), басқарушылық шешім оларды түзетуге және болашақта алдын алуға бағытталған ба (мысалы, «Сынып жетекшілеріне нұсқаулық жүргізу...»)?		
4. Орындау: Екінші қайта бақылауда дәл қателіктер табылған құжаттарды қайта тексеруді көздейді ме?		

2- чек-лист. Оқу процесінің сапасын бақылау

Негізгі бағыт: оқыту сапасы, дифференциация, пәндік ерекшеліктер.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. Дифференциация: жоспар әртүрлі пәндердің ерекшеліктерін ескереді ме?		
2. Даму: басқарушылық шешімдер оқытуды жақсартуға бағытталған ба (мысалы, «Қалыптастырушы бағалау әдістерін енгізу»)?		
3. Тиімділік: қайталау бақылауы қабылданған шаралардан кейін оқыту практикасының өзгергенін тексеруді көздейді ме?		

3- чек-лист : Үлгерімі төмен оқушылармен жұмысқа бақылау жүргізу

Негізгі бағыт: диагностика, жеке бағытталған көмек, жетістіктерді қадағалау.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. Диагностика: бақылау дәл себептерін анықтау үшін деректерді (БЖБ/ТЖБ нәтижелері, бастапқы кесінді) талдаудан басталады ма?		
2. Бағытталғандық:		

жоспар оқушылармен жеке немесе топтық жұмыс түрлерін көздейді ме, әлде барлығы үшін жалпы шаралар ғана қарастырылған ба?		
3. Шешім: басқарушылық шешім олқылықтарды жоюға арналған нақты әдістер мен құралдарды қамтиды ма?		
4. Жетістік динамикасы: екінші қайта бақылау дәл қабілеті төмен деп анықталған оқушылардың оқу жетістіктерінің динамикасын өлшеуге бағытталған ба?		

4 чек-лист. Оқу-зерттеу қызметін бақылау

Негізгі бағыт: таланттарды анықтау, қолдау және дамыту.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. Жүйелілік: жоспар бүкіл циклді қамтиды ма — анықтау (деректер базасы), дамыту (байқаулар, олимпиадалар, жобалар) және нәтижелілікті талдау?		
2. Әрекет: басқарушылық шешімдер нақты		

тапсырмалар ма (Қатысушылар тізімін бекіту), әлде тек есептер ме (Анықтама) ?		
3. Қолдау: жоспар тек оқушыларды ғана емес, олардың ғылыми жетекшілері(мұғалімдер) үшін де қолдау жүйесін бақылауды қарастырады ма?		
4. Сабақтастық: жыл соңындағы екінші қайта бақылаудың талдау қоры-тындылары келесі жылы жұмыс жоспарларын жасау үшін қолданылатынын болжап отыр ма?		

5 - чек-лист. Мұғалімнің шеберлік деңгейі мен әдістемелік дайындық жағдайын бақылау

Негізгі бағыт: Кәсіби өсу, тәжірибе алмасу, әдістемелік жұмыстың тиімділігі.

Бақылау сұрақтары	иә/жоқ	Нені түзету керек?
1. Дамытушылық сипат: бақылау тек бағалауға ғана емес, дамуға бағытталған ба? Жоспарда Lesson Study, тәлімгерлік, пән апталықтары, шығармашылық топтар сияқты формалар бар ма?		

2. Әдістемелердің тиімділігі: бақылау әдістемесі мұғалімде заманауи технологиялардың бар-жоғына ғана емес, оларды қаншалықты тиімді қолданатынын да бағалауға мүмкіндік береді ме?		
3. Тәжірибені тарату: басқарушылық шешімдер ұжым ішінде ең үздік педагогикалық тәжірибелерді анықтау және таратуға бағытталған ба?		
4. Нәтижені бағалау: екінші қайта бақылауда өткізілген іс-шаралардың (семинарлар, курстар, lesson study) мұғалімдердің тәжірибесін өзгертуге қалай әсер еткенін бағалауды көздей ме?		

6 - чек-лист. Тәрбие процесінің сапасына және іс-шаралардың өткізілуіне бақылау

Негізгі бағыт: қауіпсіздік, жеке тұлғаның, өзара әрекеттестік/ынтымақтастық, іс-шаралардың тиімділігі

Тексеру сұрағы	Иә/Жоқ	Не өзгерту қажет?
1. Әсерді бағалау: бақылау тек іс-шараның өткізілгенін ғана емес, сонымен бірге оның тиімділігін және		

оқушыларға нақты әсерін бағалауға бағытталған (мысалы, сауалнама, әңгімелесу арқылы)		
2. Қауіпсіздік: жоспарда алдын алу жүйесін (буллинг, құқық бұзушылықтар) және ұжымдардағы психологиялық климатты бақылау қарастырылған.		
3. Өзара әрекеттестік: жоспар ата-аналармен жұмыс сапасын және оқушылардың өзін-өзі басқаруға қатысуын бақылауды қарастырады.		
4. Өзгерістердің тұрақтылығы: екінші бақылау қабылданған шаралардың (мысалы, алдын алу семинары) мінез-құлыққа немесе ұжымдық климатқа тұрақты өзгерістер әкелгенін тексеруге жоспарланған.		

Практикалық басқару құралдары

Зерттеуде ұсынылған нұсқауларға сүйене отырып, басқару тәжірибесіне енгізу үшін келесі құралдар ұсынылады.

1. "МІБ тұйық циклі" алгоритмі (PDCA негізінде)

Кезең	Іс-әрекет	БҰ міндеті
PLAN	Тамыз. МІБ жоспарын бекіту.	«Басқару шешімі» және «Екінші бақылау» бағандары бос қалады.
DO	Қазан (мысалы). Бақылау жүргізу (сабаққа қатысу, құжатнаманы талдау)	Объективті деректерді жинау, жақсырақ триангуляцияны қолдану (3 + әдіс)
CHECK	Қазан. Аналитикалық анықтама жазу.	Анықтаманың соңында нақты, бағытталған ұсыныстарды (2-3 негізгі) тұжырымдау
ACT	Қазан (тексеруден кейін Check. МІБ жоспарын толтыру.	1. Анықтамадан 2-3 негізгі ұсынымдарды «басқарушылық шешімі» бағанына көшіру. 2. Бірден «Екінші бақылау» бағанын толтырыңыз (орындалуын тексеру мерзімі мен әдісін көрсетіңіз)
(Re-Check)	Қараша (мысал). Екінші бақылау жүргізу.	Тексеру: шешім орындалды ма? Ол әсер етті ме?

2. «Басқарушылық шешімі» үшін үлгі (SMART-тәсіл)

Зерттеу көрсеткендей, шешімдер көбінесе ресми болып табылады. Бұл сүзгіні әрбір басқару шешімінің МІБ жоспарына енгізбес бұрын оның сапасын тексеру үшін пайдаланыңыз.

Критерийлер	Өзін-өзі тексеруге арналған сұрақ	Пысықтауды қажет ететін шешімнің мысалы (зерттеуден)	Сәтті шешімнің мысалы (зерттеуден)
S (Нақты)	Нақты не істеу керек?	«Қызығушылықты арттыру мәселелерін қарастыру»	«N, M, K мұғалімдерін сабақтарды рефлексия кезеңімен аяқтауға міндеттеу»
M (Өлшенетін)	Мұның жасалғанын қайдан білеміз?	«Жұмысты жақсарту»	«Ойын сипатындағы 3 тапсырма пакетін әзірлеу және сынақтан өткізу»
A (Қолжетімді)	Бұл Орындаушы үшін жүзеге асырыла ма?	«100% үлгерімге қол жеткізу»	«X мұғалімімен сабаққа қатысуды ұйымдастыру»
R (Өзекті)	Бұл анықталған мәселені шешеді ме?	«Анықтама жасау»	«КТЖ ресімдеу ережелері бойынша N, M, K мұғалімдеріне семинар өткізу»
T (Уақыт шектеулі)	Мұны қашан жасау керек?	«Жыл бойы»	«Мерзімі: 20.01 дейін»
(!) Процесті бақылау	Бұл процесс емес, әрекет пе?	«ШМО отырысында талдау»	«Критериалды бағалау бойынша оқытуды ұйымдастыру»

3. Сабақты дамыта бақылау тексеру-парағы (Коучинг-тәсіл)

Зерттеу мұғалімдердің қолдау мен коучингке деген сұранысын дәлелдейді.

1. ЖАЛПЫ АҚПАРАТ (бақылаушы сабаққа дейін толтырады)

Педагог: _____ Күні: _____

Пән: _____ Сынып: _____

Сабақтың тақырыбы: _____

Мақсаты: _____

Бақылау фокусы (ПДМ) (мұғаліммен бірге анықталған): *(педагог сабақтың қандай нақты аспектісін жақсартқысы келеді және талдағысы келеді?)*

Мысалдар: «Топтық жұмысты ұйымдастыру», «Формативті бағалау әдістері», «Рефлексия кезеңінің тиімділігі», «Тыныш» оқушыларды тарту тәсілдері», «Уақытты басқару» және т. б.

Біздің назарымыз бүгін: _____

2. ДЕРЕКТЕРДІ ЖИНАУ (Сабақ барысында бақылаушы толтырады)

(Бақылаушы "+" немесе " - " қоймайды, бірақ объективті фактілерді, әсіресе фокустық тақырып бойынша жазады)

1. Мақсатқа сәйкестік: сабақтағы іс-әрекеттер көрсетілген мақсатқа қаншалықты әкелді? (Фактілерді тіркеу)

2. Білім алушылардың белсенділігі: білім алушылар не істеді? (Олар сөйледі, жазды, тыңдады, жасады ма?) (Фактілерді тіркеу)

3. Түсінуді тексеру: педагог білімалушылардың сабақ барысында материалды түсінетіндігін қалай тексерді? (Фактілерді тіркеу)

4. Бақылау фокусы бойынша деректер:

1-бөлімде келісілген фокустық тақырыпқа байланысты объективті фактілер.

(Фактілерді тіркеу)

3. ТАЛДАУ ЖӘНЕ ЖОСПАРЛАУ (сабақтан кейін бірге толтырылады)

1. Күшті жақтары / не жұмыс істеді?

(Біз 2-бөлімдегі фактілерге сүйене отырып, позитивтен бастаймыз)

Бақылау 1: _____

Әсері (оқушыға әсері): _____

Бақылау 2: _____

Әсері (оқушыға әсері): _____

2. Осу аймағы / нені күшейтуге болады ? (1-2 негізгі тармақ)

(Максималды өсуге не мүмкіндік беретініне назар аударыңыз, ең дұрысы фокус тақырыбы бойынша)

Талдауға арналған аймақ: _____

Талқылауға арналған сұрақ: (педагогке қойылады) *«мен байқадым... [2-бөлімдегі факт]. Неліктен бұлай болды деп ойлайсыз?»/ «Х мақсатына жету үшін мұнда басқаша не көруге болады?»*

3. Бірлескен даму жоспары

(бұл МІБ жоспарында «Басқарушылық шешімі» және «Екінші бақылау»)

Педагогтің әрекеттері (мен не істеймін): _____

(Келесі кездесуге дейін 1 нақты, өлшенетін әрекет)

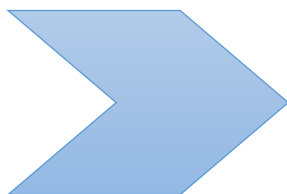
Әкімшіліктің әрекеттері (мен қалай көмектесемін):

- өзара сабаққа қатысуды ұйымдастырамын / Lesson Study
- әдістемелік материалдарды / бейнелерді ұсынамын
- келесі сабақты бірлесіп жоспарлаймын
- басқа: _____

Қайталама Бақылау күні (қайта бақылау/әңгімелесу):

(циклды жабу үшін міндетті)

МІБ ІСКЕ АСЫРУҒА АРНАЛҒАН ЦИФРЛАНДЫРУ ҚҰРАЛДАРЫ

Бұл құралдардың мақсаты-деректерді жинауды автоматтандыру, талдау үшін әкімшілік уақытты босату және нұсқаулар талап еткендей басқару циклінің (PDCA) жабылуын қамтамасыз ету.

Құрал 1. Google Sheets негізіндегі (Дашборд) МІБ жоспары (бақылау тақтасы)

Ұсынылған құрал мектепшілік бақылаудың тиімділігін арттыруға бағытталған негізгі, тегін және әмбебап басқару шешімі болып табылады. Ол МІБ-ң дәстүрлі жоспарын статистикалық мәтіндік форматтан білім беру процесінің негізгі көрсеткіштерін визуализациялаумен бақылауды қамтамасыз ететін интерактивті аналитикалық бақылау тақтасына түрлендіреді.

Осылайша, құрал үздіксіз кері байланыс циклін қалыптастыру және мектептің әкімшілік жағынан білім сапасын басқарудың аналитикалық түріне өтуіне ықпал ету арқылы «қайталама» немесе ресми бақылау мәселесін шешеді.

Қалай жұмыс істейді:

1. Директордың барлық орынбасарлары үшін қол жетімді «Ағымдағы оқу жылына арналған МІБ жоспары» Google-кестесі құрылады.
2. **Кесте құрылымы** МІБ жоспарын қайталайды, бірақ «Мәртебе» бағанасы қосылады.

Үлгі кестесі (бақылау тақтасы):

№	Бақылау тақырыбы	Мақсаты	Мерзімдері	Жауапты	Мәртебе (Динамикалық)	Талдау сілтемесі (тексеру)	Басқару шешімі (Act 1)	Екінші бақылау (Act 2)
1.	КТЖ бақылау	...	Тамыз	Оқу жұмысы жөніндегі орынбасары	 Орындалды	[Анықтама сілтемесі]	КТЖ ресімдеу ережелері бойынша N, М, К мұғалімдеріне семинар өткізу	 Тексерілді (КТЖ қайта тексеру 15.09. Ескертулер жойылды)
2.	1 класты бейімдеу.	...	Қыркүйек	Оқу жұмысы жөніндегі орынбасары, психолог	 Екінші бақылауда	[Анықтама сілтемесі]	N, М, К мұғалімдерін сабақтарды рефлексия кезеңімен аяқтауға міндеттеу	 Күтеді (сабаққа қайта бару. Мерзімі: 15.10)
3.	Математиканы оқыту сапасы	...	Қазан	Оқу жұмысы жөніндегі орынбасары	 Жұмыста	(Бос)	(Бос)	(Бос)
4.	...	...	...	...	 Жоспарланған	(Бос)	(Бос)	(Бос)

- Директор нақты уақыт режимінде бақылаудың барлық міндеттерінің мәртебесін көреді.

- Орынбасар анықтаманы жазып қана қоймай, оған сілтеме тіркеуге міндетті («талдау сілтемесі» бағаны).
- Директор барлық мәртебелерді көреді және қайталама бақылау жүргізілгенін бірден бақылай алады.

Құрал 2. Электронды сабақты бақылау парағы (Google Forms)

Бұл құрал басқару мәселесін – деректерді аналитикалық өңдеуге уақыт тапшылығын жояды.

Әкімшілік топ ондаған қағаз тескеру парақтарын көп уақытты қажет ететін қолмен біріктірудің орнына нәтижелерді автоматты түрде біріктіретін, жиынтық кестелерді құрайтын және көрсеткіштердің динамикасын көрсететін бірыңғай Google сандық формасын пайдаланады.

Бұл тәсіл мазмұнды талдауға уақыт бөлуге, басқарушылық шешімдерінің объективтілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Қалай жұмыс істейді:

1. «Чек-лист» негізінде «Сабақты талдау (МІБ)» Google-нысаны жасалады (ұсыныстарды қараңыз).
2. Директордың орынбасарлары бұл пішінді телефоннан тікелей сабақ кезінде (немесе одан кейін) толтырады.

Google пішіндерінің үлгі құрылымы:

1. *Ашылмалы тізім*: бақылаушының аты-жөні (дир орынбасары. А, дир орынбасары. Б....)
2. *Қысқа жауап*: педагогтің аты-жөні
3. *Ашылмалы тізім*: пән
4. *Ашылмалы тізім*: сынып
5. *Мәтін (абзац)*: бақылау фокусы (чек парағының 1 бөлімінен)
6. *Бірнеше таңдау: күшті жақтары*:
 - Сабақтың мақсаттарын нақты белгілеу
 - Уақытты тиімді басқару
 - Білім алушылардың жоғары белсенділігі
 - ... (басқа критерийлер)
7. *Бірнеше таңдау: өсу аймақтары* (нені күшейтуге болады?):
 - Дифференциацияның жеткіліксіздігі
 - Бағалаудың формативті кезеңі (түсінуді тексеру)
 - Рефлексия кезеңінің болмауы
 - ... (басқа критерийлер)
8. *Мәтін (абзац)*: **басқарушылық шешім** / педагогке ұсыныс (тескеру-парақтың 3-бөлігінен)

Google Forms автоматты түрде жиынтық диаграммаларды жасайды. Директор «Жауаптар» қойындысын ашады және көреді:

- **жалпы көрініс** «А орынбасары 15 сабаққа қатысты, ал В - 2 орынбасары».
- **жүйелік мәселелер** – «мектепте оқыған барлық сабақтардың 45%» рефлексия кезеңінің болмауы «проблемасы бар».
- **дайын шешім** – «сабақтағы Рефлексия» тақырыбы бойынша жалпымектепшілік семинар немесе педагогикалық кеңес өткізу үшін негіз.

3 құрал. Интеграцияланған платформаларды пайдалану
(Kundelik.kz және аналогтар)

Егер білім беру ұйымы өзінің жеке модулі бар платформаны қолданса (Kundelik.kz сияқты), оны басым құрал ретінде пайдалануға болады.

<i>Индикатор</i>	<i>Әдістемелік құндылық (Әкімшілік не көреді)</i>
ҚМЖ болуы	қысқа мерзімді жоспарлармен қамтамасыз етілген сабақтардың %.
Кестенің толықтығы	Оқу жүктемесінің және оқу жоспарының (МЖМБС) сақталуын автоматтандырылған бақылау
Сабақты жоспарлау	Тақырып пен үй тапсырмасы берілген сабақтардың % көрсетеді.
Журналдарды уақтылы жүргізу	Орындаушылық тәртіптің негізгі индикаторы. Жүйе белгіленген мерзімде (сабақ күні немесе келесі күні сағат 13.00-ге дейін) қойылған бағалардың пайызын автоматты түрде есептейді.
Үй жұмысын уақтылы беру	Оқу процесінің объективті көрсеткіші

Интеграцияланған сандық платформалар (Kundelik.kz және аналогтар) - бұл МІБ-ң басқарудың кәсіби құралы. Олар процестің ашықтығын қамтамасыз

етеді, сапалы талдау және басқарушылық шешімдер қабылдау үшін мәліметтер жинауды автоматтандырады.

Толығырақ сілтеме арқылы білуге

болады [https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-](https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-%D0%92%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%92%D0%A8%D0%9)

[%](https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-%D0%92%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%92%D0%A8%D0%9)

[%](https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-%D0%92%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%92%D0%A8%D0%9)

[%](https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-%D0%92%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%92%D0%A8%D0%9)

[%](https://kundelik.zendesk.com/hc/ru/articles/38201107727633-%D0%92%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8F-%D0%92%D0%A8%D0%9)

МІБ-ға жауапты тұлғаны тағайындау

МІБ-ға жауапты қызметкерді мектеп әкімшісі тағайындайды. Ол үшін келесілерді жасау қажет:

- «Білім» бөлімінде -> «Менің мектебім» батырмасын ашып, «Адамдар» бөліміне өту;
- қажетті қызметкерді табу;
- қызметкердің толық аты-жөнінің жанындағы «Өзгерту» батырмасын басу;
- «Қосымша құқықтар» бөлімінде «МІБ жоспары бойынша жұмыс» санатын таңдап, өзгерістерді сақтау.

Math Max
Сотрудник

Обзор **Личные данные** Миграция Классы Предметы Логин и пароль

Фамилия: Math
Имя: Max
Отчество:
Пол: ☒ Мужской ☐ Женский
Дата рождения: 18.07.2000
Национальность: казах / казашка
Заметки:

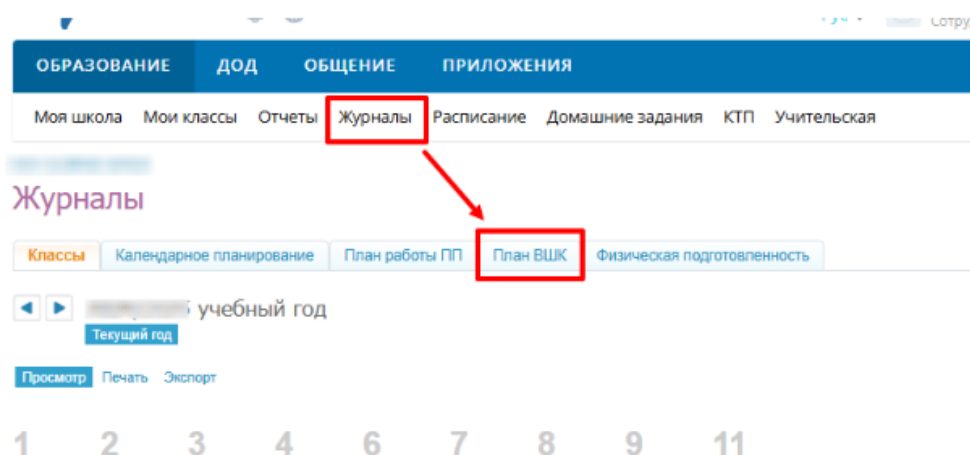
Сведения о сотруднике
Стаж сотрудника
Дата приема на работу:
Дата выхода на пенсию:
Дата начала педагогической деятельности:
Трудовой стаж до приема на работу:
Итого общий стаж:
Образование сотрудника
Уровень образования:
☐ Педагогическое образование

Должность/категория
☐ Руководящий работник
☒ Педагогический работник
Другое
☐ Работает в специальных (коррекционных) классах для детей с ограниченными возможностями здоровья
☐ Получает надбавки за работу с детьми с ограниченными возможностями здоровья, обучающимися в обычных классах
☐ Учебно-вспомогательный персонал
☐ Обслуживающий персонал
☐ Медицинский работник
☐ Внешний совместитель
☐ Ответственный за питание
Публичное название должности (отображается на профиле школы)
☐ Полная занятость
☐ Внутреннее совместительство
Квалификация
Без категории
Административные права
☐ Администратор
☐ Модератор
☐ Редактор
Дополнительные права
☒ Работа с Планом ВШК

МІБ-ды құру

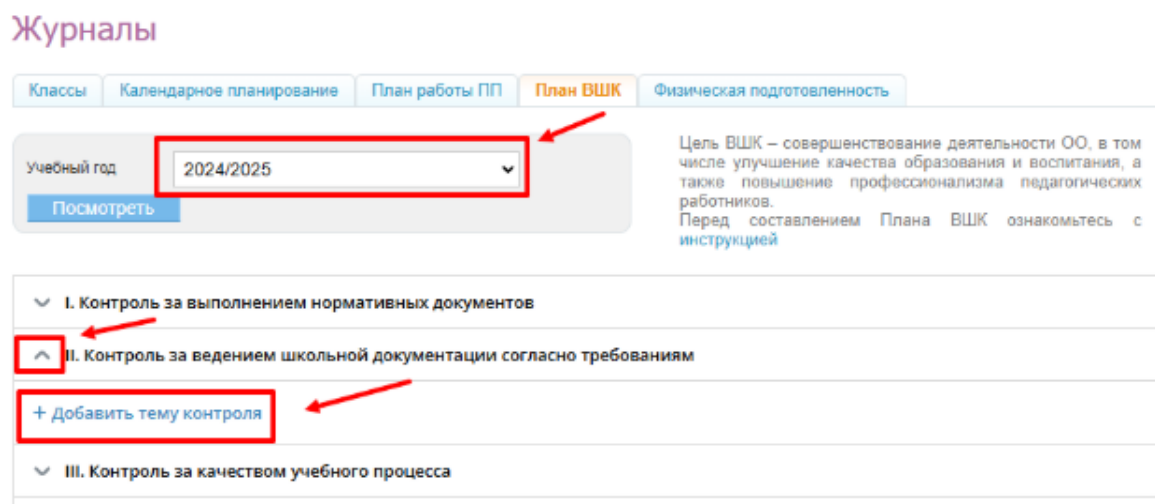
МІБ жоспарын жүйеде құру үшін МІБ-ға жауапты тұлғасына қажет:

- «Білім» бөліміне өтіп, «Журнал» тармағын таңдау;
- «МІБ жоспары» батырмасын басу;

ашылған терезеде оқу жылын таңдау:

- толтыру үшін қажетті бағытты таңдау;
- «Бақылау тақырыбын қосу» батырмасын басу;

кейін, пайда болған бос өрістерді қолмен толтыру:

- № р/н.
- Бақылау тақырыбы.
- Бақылаудың мақсаты.
- Бақылау объектісі.
- Бақылау түрі.

- Әдістемесі.
- Орындау мерзімі - күндер аралығы (басталу - аяқталу).
- Жауаптылар.
- Қаралатын орын.
- Басқарушылық шешім.

Қосымша бақылау.

• «Жауаптылар» өрісінде осы жоспар тағайындалған қызметкерді (немесе қызметкерлерді) таңдау қажет;

Тема контроля	Сроки выполнения	Ответственные	Отчёт о выполнении	Действия
	24.07.2025 - 24.07.2025 Вторичный контроль 24.07.2025	Admin D. C. + Добавить		X ✓

+ Добавить тему контроля

II. Контроль за ведением школьной документации согласно требованиям

III. Контроль за качеством учебного процесса

IV. Контроль за работой по восполнению пробелов в знаниях и за работой со слабоуспевающими

• одан әрі «Әрекеттер» өрісінде тік таңбаны басып, «Жариялау» батырмасын басу керек.

Қажет болған жағдайда, ... батырмасы арқылы жасалған жоспарды өңдеуге, жариялаудан алуға немесе жоюға болады.

МІБ-да берілген жоспарын қарау

1- әдіс. Жоспар жарияланғаннан кейін, тағайындалған қызметкердің мұғалімнің бастапқы бетінде жоспары бойынша жаңа тапсырмалары бар карточка пайда болады:

ОБРАЗОВАНИЕ ДОД ОБЩЕНИЕ ПРИЛОЖЕНИЯ

Моя школа Мои классы Отчеты Журналы Расписание Домашние задания КТП Учительская

Нажмите на карточку, чтобы увидеть список заданий

1 План ВШК
Отправьте отчёты по мероприятиям
Просмотреть

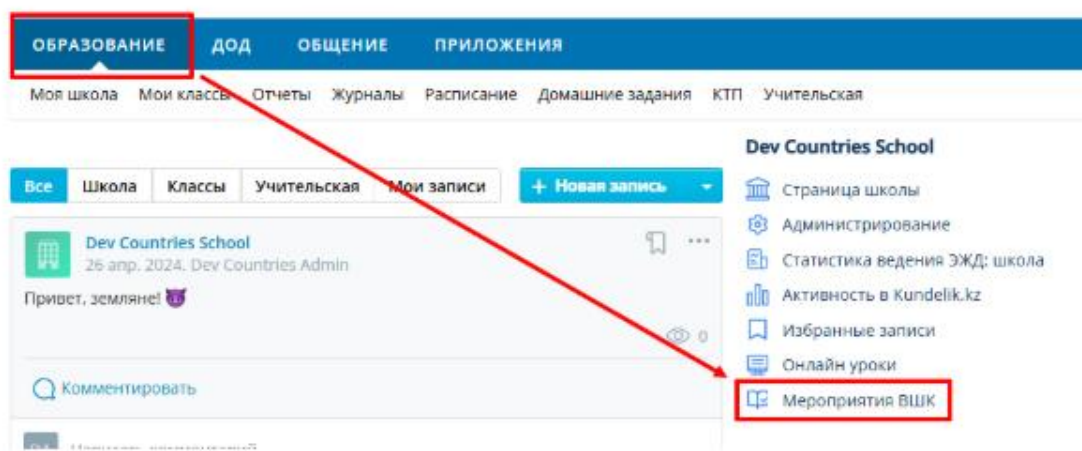
11 Уроки без оценок
Выставьте оценки или отметку о проведении
Выставить

3 Уроки без ДЗ
Выдайте или обновите ДЗ на след. уроки
Выдать

10 Уроки без тем
Заполните темы проведенных уроков
Заполнить

3 Пр
Не соз
Прс

2-әдіс. «Білім» басты бетінде пайдалы сілтемелер тізімінде «МІБ іс-шаралары» жолы шығады, соны басу арқылы мұғалімге берілген барлық тапсырмаларды көруге болады.

Назар аударыңыз! Егер жасалған МІБ жоспарын жарияламасаңыз, орындаушы тағайындалған жоспарын көре алмайды – тапсырма картасы мен «МІБ іс-шаралары» түймесі көрсетілмейді.

МІБ жоспарын орындаушының әрекеттері

Белгіленген жоспармен танысу үшін оқу жылын таңдап, «Көру» батырмасын басу қажет.

Мероприятия ВШК

Год: все

Dev Countries School

Тема контроля	Сроки выполнения	Статус
Проверка личных дел обучающихся	24.07.2025 - 31.07.2025	Ожидает отчёта Просмотр

Жоспарланған тапсырманы орындағаннан кейін тағайындалған қызметкерге келесі әрекеттерді орындау қажет:

- «Басқарушылық шешім» және «Қосымша сипаттама» өрістерін толтыру;
- фотосурет, құжат немесе бейне сілтемесін тіркеуге болады;
- «Есепті жіберу» батырмасын басу.

Детали мероприятия Ожидает отчёта

Вид контроля: Regulatory Compliance

Методика: Проверка документации

Место рассмотрения: АС

Вторичный контроль: 24.07.2025

Отчет о выполнении

Управленческое решение: Введите название документа

Дополнительно описание: Введите описание проведенной работы, ссылки на дополнительные материалы

Прикрепленные файлы: Перетащите файлы сюда или нажмите для выбора файла из списка (до 5 МБ)

Закрыть Отправить отчет

Есеп жіберілгеннен кейін іс-шараның мәртебесі «Есеп күтілуде» санатынан «Аяқталды» санатына өзгереді.

Аяқталған тапсырмаларды қалай қарауға болады?

Тапсырманы орындағаннан кейін, МІБ-ға жауапты тұлғасында жарияланған тапсырмаларды қараған кезде «Орындалған туралы есеп» өрісінде файл пайда болады. Оған басу арқылы есеппен танысып, тапсырманы «Орындалды» мәртебесіне өзгертіп, аяқталған деп белгілей аласыз.

I. Контроль за выполнением нормативных документов				
Тема контроля	Сроки выполнения	Ответственные	Отчёт о выполнении	Действия
1. Проверка личных дел обучающихся	24.07.2025 - 31.07.2025 Вторичный контроль 24.07.2025	Math M.		✓ Исполнено
2. Инструктаж по выполнению требований к ведению школьной документации	24.07.2025 - 31.07.2025 Вторичный контроль 24.07.2025	Math M.		✓ Отметить выполненным

МІБ жоспары іске асырылған сайын ақпарат пайызбен белсенділікті бақылауда көрсетіледі. Толығырақ ақпарат алу үшін сілтемеге өтіңіз.

Русский

Отправить запрос

Войти

Служба поддержки / Мониторинг активности / Отчеты

Поиск

Отчеты

Подписаться

Блок «Наличие КСП»
Блок «Активность школ»
Активация: «Учителя», «Ученики» и «Родители»
Блоки «Наполненность расписания» и «Планирование уроков»
Блок «Своевременное ведение журналов»
Блок «Вовлеченность родителей»
Блоки «Посещаемость» и «Своевременная выдача ДЗ»
Блоки «Учителя: входы за неделю», «Ученики: входы за неделю», «Родители: входы за неделю»
Блок «Цифровая школа»

Блок «Наличие КСП»

Сауле Игисинова

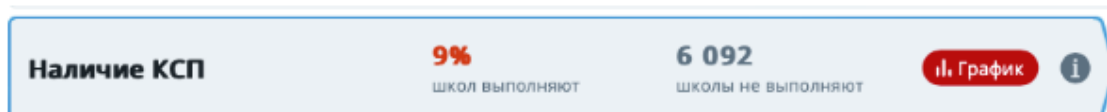
Обновлено 29 августа 2025 г. в 11:20

Подписаться

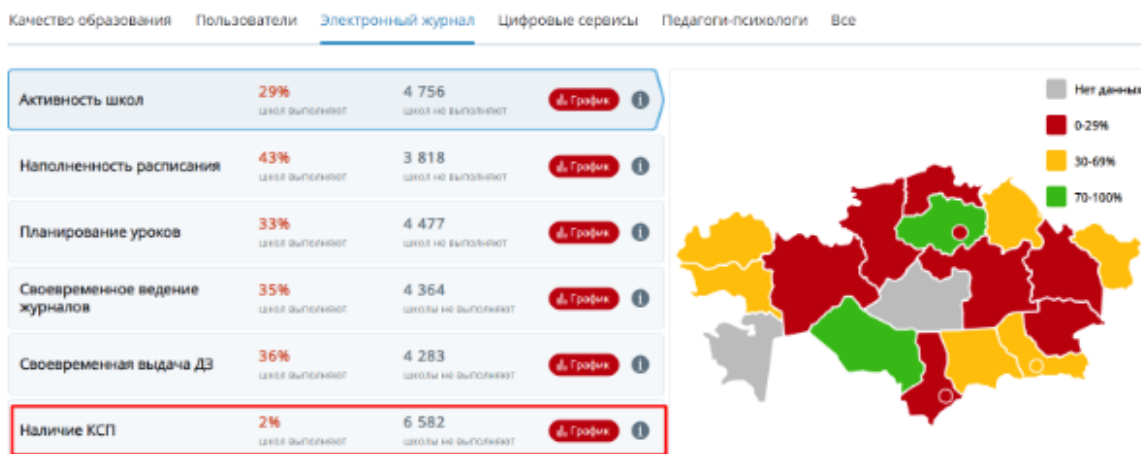
Каждый блок содержит следующую информацию:

- наименование показателя;
- % школ, которые достигли требуемого показателя **100%** ;
школы выполняют
- количество школ, которые не выполнили требования **3** ;
школы не выполняют
- график динамики изменения выбранного показателя (при нажатии на **График**).

ҚМЖ бар болуы

«ҚМЖ барлығы» – педагогтер жүктеген ҚМЖ санын пайызбен көрсететін көрсеткіш.

Назар аударыңыз! Бұл көрсеткіш күнделікті жаңартылады.

Рұқсат етілген көрсеткіш шегі:

- мектептер үшін кемінде 30%;
- РОО / ОУО (басқарушы ұйымдар) үшін кемінде 30%.

В рамках Образовательной организации (Школа)				В рамках Управляющей организации (Отдел, Управление, МП РК)		
Наименование показателя	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория
Наличие КСП	0-9	10-29	30-100	0-9	10-29	30-100

Аталған блок Мониторингтегі «Мектептердің белсенділігі» көрсеткішіне әсер етеді.

Показатель «Наличие КСП» рассчитывается согласно специальной формуле:

$$\% \text{ уроков с КСП} = K / N * 100 \%$$

где:

- N - Общее количество уроков;
- K - Общее количество уроков с КСП. - изменить шрифт двух пунктов

Формула используется для расчёта показателя во всех разрезах - по школе, по учителю, по предмету и классу/учебной группе.

Округляется до двух знаков после запятой.

С информацией о том, как загрузить учителям КСП можно ознакомиться в статье - [Как загрузить КСП в систему?](#)

Блоки «Наполненность расписания» и «Планирование уроков»

Сауле Игисинова

Обновлено 29 августа 2025 г. в 11:22

Подписаться

Каждый блок содержит следующую информацию:

- наименование показателя;
- % школ, которые достигли требуемого показателя **91%** ;
школ выполняют
- количество школ, которые не выполнили требования **573** .
школы не выполняют
- график динамики изменения выбранного показателя (при нажатии на **График**).

Наполненность расписания	100% школ выполняют	30 школ не выполняют	График	i
Планирование уроков	99% школ выполняют	49 школ не выполняют	График	i

Кестенің толықтығы

«Кестенің толықтық дәрежесі» – бұл жасалған кестелер саны, ол сыныптар санына сәйкес келеді. Көрсеткіш 100% болу үшін, есептік аптада әр сыныпқа кестеде кемінде 8 сабақтан жасалуы қажет.

Рұқсат етілген көрсеткіш шегі:

- мектептер үшін кемінде 80%;
- АББ / ББ (басқарушы ұйымдар) үшін кемінде 80%.

Көрсеткіш шегін жеңу үшін, таңдалған апта бойынша әр сыныпқа мектептегі сабақ кестесін тексеру қажет.

Көрсеткіш «Мектептердің белсенділігі» блокында ескеріледі.

Сабақты жоспарлау

«Сабақты жоспарлау» – есепті аптада жоспарланған сабақтардың тақырыптарының немесе жасалған үй тапсырмаларының саны, жалпы сабақ санына салыстырылады. Көрсеткіш 100% болу үшін, әрбір сабақ үшін кестеде келесі шарттардың кемінде бірі орындалуы тиіс:

- ✓ сабақ тақырыбы енгізілген;
- ✓ үй тапсырмасы берілген.

Көрсеткіштің рұқсат етілген шегі:

- ✓ мектептер үшін кемінде 80%;
- ✓ АББ/ББ (басқарушы ұйымдар) үшін кемінде 80%.

Ескерту: үй тапсырмалары жоқ бірінші сыныптарда уақытылы тек сабақ тақырыптарын енгізу ұсынылады. Толықтыру үшін сабақ тақырыбы мен үй тапсырмасын енгізу ұсынылады.

Көрсеткіш «Мектептердің белсенділігі» блокында ескеріледі.

Пороги показателей представлены в следующей таблице:

В рамках Образовательной организации (Школа)				В рамках Управляющей организации (Отдел, Управление, МП РК)		
Наименование показателя	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория
Наполненность расписания	0-49	50-79	80-100	0-49	50-79	80-100
Планирование уроков	0-49	50-79	80-100	0-49	50-79	80-100

Блок «Своевременное ведение журналов»

Сауле Игисинова

Обновлено 3 сентября 2025 г. в 14:08

Подписаться

Каждый блок содержит следующую информацию:

- наименование показателя;
- % школ, которые достигли требуемого показателя

95%
школ выполняют

;
- количество школ, которые не выполнили требования

3
школы не выполняют

;
- график динамики изменения выбранного показателя (при нажатии

График

).

Своевременное ведение журналов	95% школ выполняют	1 школа не выполняет	График	i
--------------------------------	-----------------------	-------------------------	-------------------	--------------

Уақытылы журнал жүргізу

«Уақытылы журнал жүргізу» – бұл мектептің қойған барлық бағалары арасынан уақытылы қойылған бағалардың үлесі. Білім беру ұйымының аясында: Баға уақытылы деп есептеледі, егер ол сабақ өткен күні немесе келесі күні сағат 13:00-ге дейін қойылса.

Критериалды бағалау жүйесі бар сыныптар үшін көрсеткіш жоғарыда көрсетілген уақыт аралығында қойылған формативті бағаларды есепке алады.

Классикалық бағалау жүйесі бар сыныптар үшін журнал көрсеткіші келесі тапсырмалар бойынша қойылған бағаларды есепке алады:

- ✓ СЖ – Сабақтағы жауап;
- ✓ Т - Тәртібі;
- ✓ С/Ж - Сабақтағы жұмыс;
- ✓ Ж - Жаттау.

Ескерту: баға уақытылы қойылған деп есептеледі, егер:

- баға уақытылы қойылмады, БІРАҚ уақытылы түзетілді;
- баға уақытылы қойылды, БІРАҚ уақытылы түзетілмеді.

1 мысал: сабақ 22 қыркүйекте өткізілді, онда жалпы 5 формативті баға қойылды. Оның ішінде:

- 2 формативті баға 22 қыркүйекте қойылды, яғни **уақытында**;
- 3 формативті баға 23 қыркүйекте 13:00 кейін қойылды, **уақытылы емес**. 22 қыркүйектегі есепті құрастыру кезінде «Дәптерді уақтылы жүргізу» көрсеткіші 2 / 5 ретінде есептеледі, яғни **40% орындалған**.

2 мысал: сабақ 23 қыркүйекте өткізілді, онда барлығы 5 формативті баға қойылды. Оның ішінде:

- 2 формативті баға 23 қыркүйекте қойылды, яғни **уақытылы**;
- 3 формативті баға 24 қыркүйекте сағат 13:00-ге дейін қойылды, яғни **уақытылы**.

23 қыркүйектегі есепті құрастыру кезінде «Дәптерді уақтылы жүргізу» көрсеткіші 5 / 5 ретінде есептеледі, яғни **100% орындалған**.

3 мысал: есеп 22 және 23 қыркүйек күндеріне **1 және 2 мысалдардан** алынған сабақтар бойынша жасалады. Осыдан:

- 7 формативті бағалау **уақытында** қойылған (22 қыркүйекте 2 бағалау, 23 қыркүйекте 5 бағалау);

- 3 формативті бағалау уақытында қойылмаған. 22 және 23 қыркүйек күндеріне есеп жасағанда, «Дәптерді уақытында жүргізу» көрсеткіші 7 / 10 деп есептеледі, яғни **70% орындалған.**

Рұқсат етілген көрсеткіш шегі - кемінде 60%.

Басқарушы ұйым шеңберінде:

Аудан / облыс деңгейінде журналды уақытында жүргізу көрсеткіші көрсеткіш бойынша жоғары санаттағы мектептердің үлесі ретінде есептеледі. Жоғары санатқа кіру үшін мектептің көрсеткіші кемінде 60% болуы керек.

1 мысал: ауданда 2 мектеп бар:

- 1-мектепте көрсеткіш 95% (50%-дан жоғары) - уақытында;
- 2-мектепте көрсеткіш 98% (50%-дан жоғары) - уақытында.

Басқарушы ұйым шеңберінде есеп құрастыру кезінде, ол 2 / 2 болады, яғни бүкіл аудан **бойынша 100%.**

2 мысал: ауданда 4 мектеп бар:

- 1-мектепте көрсеткіш 95% (50%-дан көп) - уақытылы;
- 2-мектепте көрсеткіш 98% (50%-дан көп) - уақытылы;
- 3-мектепте көрсеткіш 30% (50%-дан аз) - уақытылы емес;
- 4-мектепте көрсеткіш 45% (50%-дан аз) - уақытылы емес.

Басқарушы ұйым аясында есеп құрастырғанда, бұл 2 / 4 болады, яғни бүкіл аудан үшін 50%.

Қабылданатын көрсеткіш шегі - кемінде 60%.

Көрсеткіш *«Мектептердің белсенділігі»* блогында есепке алынады.

Көрсеткіштердің шектік деңгейі келесі кестеде көрсетілген:

В рамках Образовательной организации (Школа)				В рамках Управляющей организации (Отдел, Управление, МП РК)		
Наименование показателя	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория
Своевременное ведение журналов	0-29	30-59	60-100	0-29	30-59	60-100

Блоки «Посещаемость» и «Своевременная выдача ДЗ»

Сауле Игисинова

Обновлено 17 декабря 2024 г. в 12:50

Подписаться

Каждый блок содержит следующую информацию:

- наименование показателя;
- % школ, которые достигли требуемого показателя **95%** ;
школы выполняют
- количество школ, которые не выполнили требования **3** .
школы не выполняют
- график динамики изменения выбранного показателя (при нажатии на **График**).

Посещаемость	100% школы выполняют	0 школы не выполняют	График	i
Своевременная выдача ДЗ	85% школы выполняют	3 школы не выполняют	График	i
Наполненность профиля ОО	100% школы выполняют	0 школы не выполняют	График	i

Пороги показателей представлены в следующей таблице:

В рамках Образовательной организации (Школа)				В рамках Управляющей организации (Отдел, Управление, МП РК)		
Наименование показателя	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория	Низкая категория	Средняя категория	Высокая категория
Посещаемость	0-59	60-89	90-100	0-59	60-89	90-100
Своевременная выдача ДЗ	0-29	30-59	60-100	0-29	30-59	60-100

«Кестенің толықтығы» және «Сабақтарды жоспарлау» блоктары

Әр блок келесі ақпаратты қамтиды:

- көрсеткіштің атауы;
- қажетті көрсеткішке жеткен 96 мектеп, 91% мектеп орындайды
- талаптарды орындамаған мектептер саны 573 мектеп орындамайды
- таңдалған көрсеткіштің өзгеру динамикасын көрсететін график (Графикке басқанда)

«Журналдарды уақытылы жүргізу» блогы

Әр блок келесі ақпаратты қамтиды:

- көрсеткіштің атауы;
- талап етілетін көрсеткішке жеткен 9 мектеп – 95% мектеп орындады
- талаптарды орындамаған мектептер саны – 3 мектеп орындамайды
- таңдалған көрсеткіштің өзгеру динамикасының графигі (Графикке басқанда)

Қатысу көрсеткіші

«Қатысу көрсеткіші» — бұл оқушылардың қатысқан сабақтарының жалпы сабақтардың санына қатынасын көрсететін көрсеткіш. Оқушылар мектепте неғұрлым көп сабаққа қатыспаған сайын, мектеп шеңберінде көрсеткіш соғұрлым төмен болады. Журналда келесі белгілер қойылған болса, қатыспау есепке алынады:

- ж - «кішкентай», себепсіз қалғаны үшін;
- с - «кішкентай», себепті қалғаны үшін;
- а - «кішкентай», ауырып жатқаны үшін;

Ескерту: көрсеткіш есеп беру кезеңінде өткізілген сабақтарды ескереді.

1 мысал: 22 қыркүйекте 10 адамнан тұратын сыныпқа 4 сабақ өткізілді:

- 1 оқушы барлық 4 сабақты қалдырды;
- 1 оқушы 1 сабақты қалдырды.

22 қыркүйектегі есепті құрастырған кезде:

оқушылар қатысуы тиіс сабақтардың саны $10 * 4 = 40$ тең (әрбір 10 оқушы 4 сабаққа қатысуы тиіс еді).

Оқушылар қатысқан сабақтардың саны $40 - 4 - 1 = 35$ тең (жалпы сабақтар санынан әрбір оқушының қалдырған сабақ саны алынады).

Осылайша, «Қатысу» көрсеткіші $35 / 40 = 88\%$ болады.

2 мысал: 22 қыркүйекте 10 оқушыдан тұратын сыныпқа 4 сабақ және сыныптың 5 адамнан тұратын топшасына 1 сабақ өткізілді.

- 1 оқушы барлық 5 сабақты өткізіп алды;
- 1 оқушы топшаға арналған 1 сабақты өткізіп алды.

22 қыркүйектегі есепті құрастыру кезінде:

оқушылар барлығы қатысуы керек сабақ саны $= 10 * 4 + 1 * 5 = 45$ (10 оқушының әрқайсысы 4 сабаққа қатысуы керек, ал 5 адам топшалық 1 сабаққа қатысуы тиіс).

Оқушылар қатысқан сабақ саны $= 45 - 5 - 1 = 39$ (жалпы сабақ санынан әр оқушы өткізіп алған сабақтар саны алынады).

Осылайша, «Қатысу» көрсеткіші $39 / 45 = 87\%$ болады.

Білім беру ұйымын басқару үшін біріктірілген цифрлық ортаны пайдалану (мысал ретінде Microsoft Teams бағдарламасын пайдалану)

Бұл бөлімнің мақсаты - зерттеуде анықталған МІБ негізгі мәселелерін шешу үшін интеграцияланған ортаны (ИО) қалай пайдалану керектігін көрсету:

1. «Үзілген цикл» және шешімдердің формалдылығы мәселесін шешу.
2. «Екінші бақылаудың» болмау мәселесін шешу.
3. «Бюрократиялық ауыртпалық» және «уақыттың жетіспеушілігі» мәселесін шешу.
4. «Коучинг» және қолдау көрсету туралы өтінішті шешу.

Microsoft Teams ортасында жоғары мектептерді басқару әдіснамасы

«Әкімшілік» немесе «МІБ басқару » деп аталатын жабық «Топ» құру ұсынылады. Бұл топ ішінде толық басқару циклі (PDCA) іске қосылады.

1. ЖОСПАР

- ✓ «МІБ жоспары» деп аталатын «Арна» жасалады.
- ✓ МІБ жоспары (Google Sheets немесе Excel бағдарламасында жасалған) осы арнаның «Файлдар» қойындысына орналастырылады.

2. ІС-ӘРЕКЕТ

- ✓ МІБ үшін директор немесе жауапты тұлға **«Тапсырмалар»** функциясын пайдаланады.
- ✓ Олар **«Тапсырма жасайды»**, мысалы: *«Тақырыбы: КТЖ инспекциясы. Жауапты: Директордың орынбасары А. Мерзімі: 15 қазан. Нәтижесі: Аналитикалық есеп»*.
- ✓ Осылайша, инспекция тапсырмасы бақыланатын тапсырмаға айналады.

3. ТЕКСЕРУ (Талдау)

- ✓ Директордың орынбасары тексеруді аяқтағаннан кейін өзінің аналитикалық есебін (Есепті) осы **«Тапсырмаға»** «ұсынады».
- ✓ **«Қағаз жұмыстарының шамадан тыс көптігі»** мәселесін шешу: барлық есептер сандық түрде бір жерде (**«Тапсырмаларда»** немесе арнаның **«Файлдарында»**) сақталады, әр түрлі қалталарда емес.

4. ӘРЕКЕТ ЖӘНЕ ЕКІНШІ БАҚЫЛАУ

✓ **Циклды жабу:** Есепті алғаннан кейін, директор **«Бағалау»** функциясын (немесе тапсырмаға түсініктемелерді) пайдаланып, **«Басқарушылық шеші»** (есептегі ұсыныстарға негізделген) жазып, оны қайта қарау немесе енгізу үшін қайтарады.

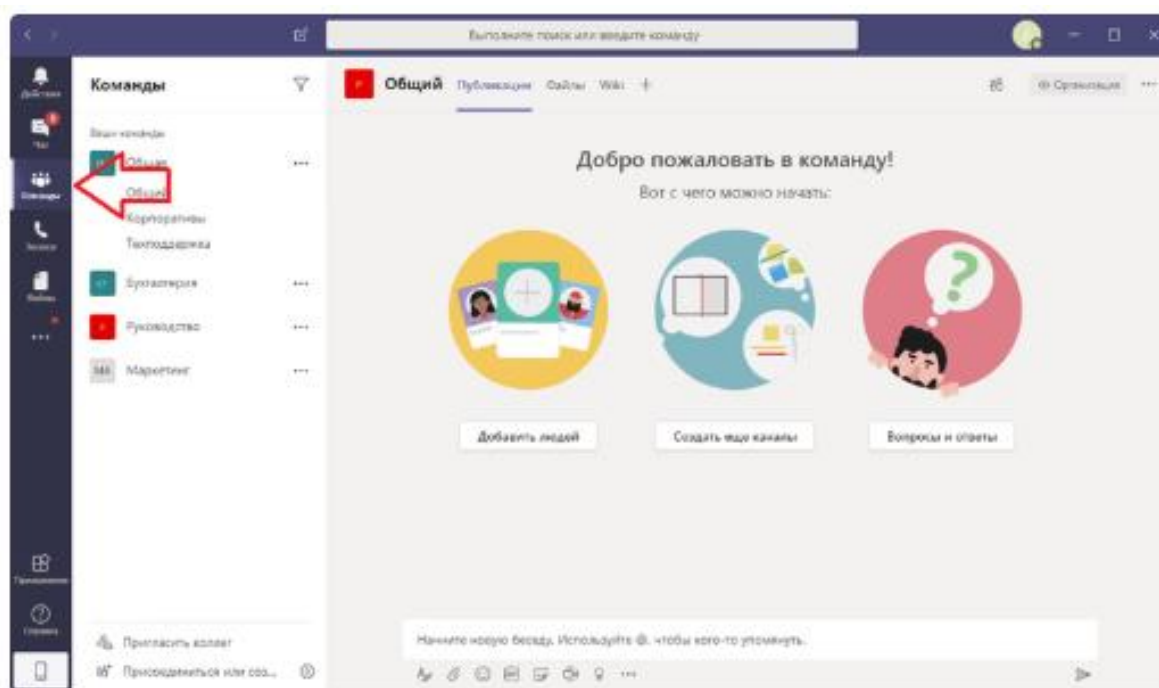
✓ **Екінші бақылауды жоспарлау:** Директор қосымша бақылау күніне **«кездесуді»** немесе тапсырманы жоспарлау үшін **«Күнтізбені»** пайдаланады. Мысалы, «11/15 - КТЖ қосымша бақылауы (директордың орынбасары А)».

✓ **Коучингті жүзеге асыру:** Педагогтердің өтініші бойынша жүргізілетін әңгімелесу үшін әкімші **«Чат»** немесе **«Бейне қоңырау»** арқылы педагогпен байланысып, қолдау көрсететін түрде талдау нәтижелерін талқылайды.

Бұл әдістемені енгізу әкімшілік топтың барлық мүшелерінің Microsoft Teams бағдарламасының негізгі дағдыларын меңгеруін талап етеді. Төменде платформаның негізгі мүмкіндіктеріне қысқаша нұсқаулық берілген.

MICROSOFT TEAMS КОМАНДАЛАРЫ МЕН АРНАЛАРЫ

Microsoft Teams жүйесіндегі негізгі бөлім — **«Командалар»**. Мұнда жұмыс топтарын біріктіруге, арналар құруға, хабарландырулар жасауға, қосымшалар мен жоспарлағыштардағы жаңалықтарды жариялауға, файлдар мен сайттармен бөлісуге, құжаттармен бірлесіп жұмыс істеуге және онлайн-кездесулерді анонстауға болады. Teams ұйымыңыздың ішінде де, сыртында да адамдармен бірге командалар құруға мүмкіндік береді.

Чтобы начать работу, перейдите во вкладку «Команды»

Команда — бұл мектепте ортақ мақсатқа немесе белгілі бір міндетке біріктірілген пайдаланушылар тобы. Мысалы, бұл мектеп әкімшілігінің (директор, орынбасарлар) командасы, пән бірлестігі (қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері), сынып жетекшілері, тәрбие жұмысына жауапты педагогтер немесе белгілі бір жобаны (олимпиада, іс-шара, STEM/робототехника, инклюзия) іске асыратын жұмыс тобы болуы мүмкін. Командаға қосылған адамдар сол команданың барлық арналарына қол жеткізіп, онда жарияланған ақпаратты көре алады.

1. Teams-ке кіру

1) Teams-ты іске қосыңыз.

- Windows-та **Пуск** түймешігін басып, "Начать" > **Microsoft Teams**

немесе

- Жұмыс үстеліндегі **Microsoft Teams** таңбашасына тінтуірдің сол жағын екі рет басыңыз

2) Өз Office 365 пайдаланушы атыңызбен және құпия сөзіңізбен кіріңіз.

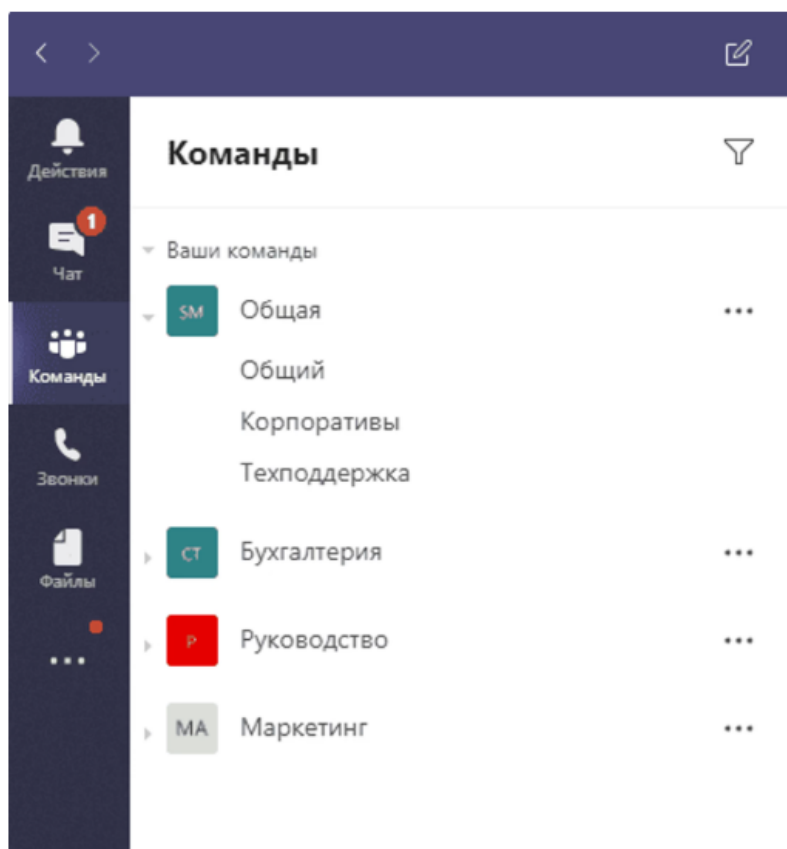

2. Microsoft Teams-та сынып командасын құру

Сынып командалары мұғалімдер мен студенттер үшін бірегей рұқсаттамалар мен функцияларға ие. Топ иесі болып табылатын оқытушылар тапсырма беріп, оларды тексере алады және арналар мен файлдар жасай алады. Сыныптың әр тобында сабаққа арналған OneNote жеке жазба кітапшасы бар.

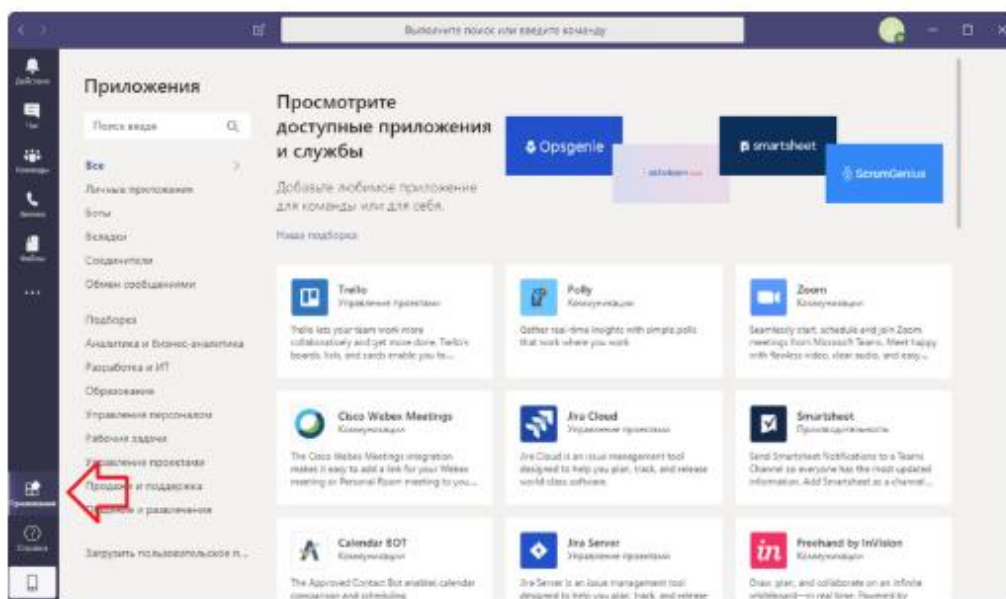
Оқушылар топта келесі мүмкіндіктерге ие:

- Арналарда бірлескен жұмыс
- Файлдарға ортақ қолжетімділік
- Тапсырмаларды тапсыру

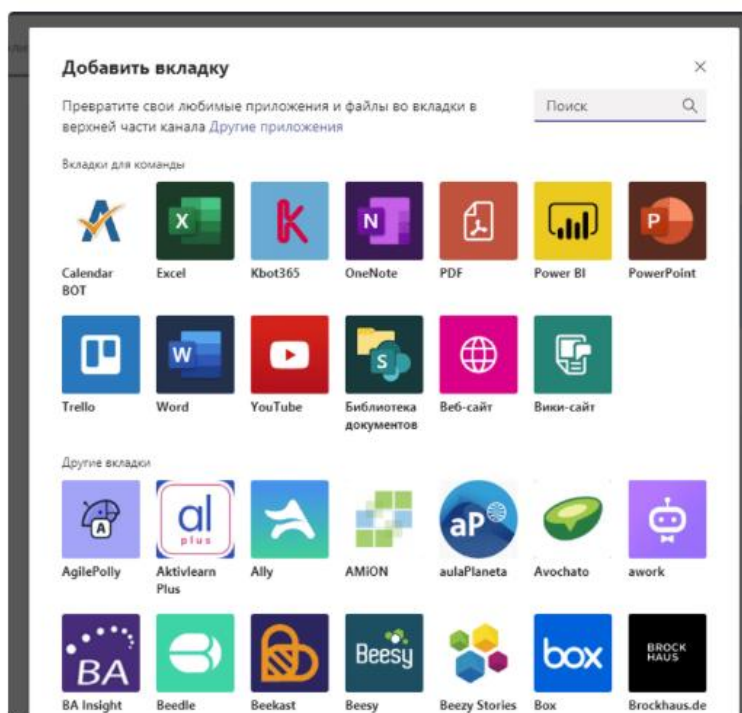
Арна — команданың жұмысы орындалатын орта. Арналарда сөйлесуге, хабарландыру жасауға, файлдарды тіркеуге, қосымшаларды бірге пайдалануға немесе құжатпен бірлесіп жұмыс істеуге болады.

Microsoft Teams жүйесінде тапсырмаларды орындауды жеңілдетіп, қызметкерлердің жұмысын бақылауға көмектесетін 250-ден астам қолданба бар. Оларды сол жақ төменгі бұрыштан таба аласыз:

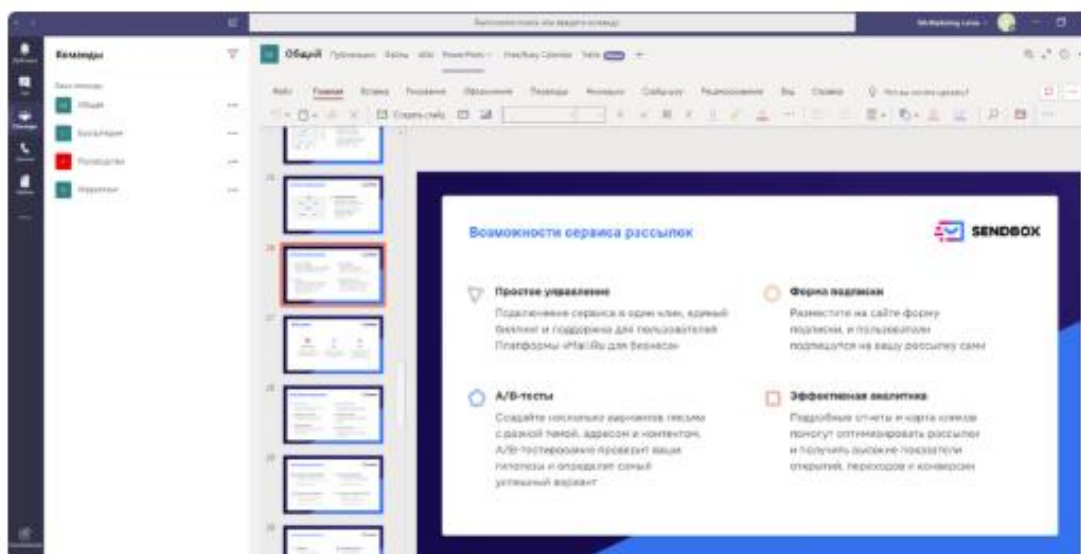

Құжаттарды бірлесіп өңдеу

Егер сіз Microsoft өнімдерін бұрыннан қолдансаңыз, бұл — Microsoft Teams-ті пайдаланудың тағы бір маңызды себебі. Қызметке Word, PowerPoint, SharePoint, OneNote, Planner және басқа да барлық кеңселік қолданбалар кіріктірілген.

Сіз қажет қолданбаны жай ғана қойынды (вкладка) ретінде қосасыз, құжатты жүктейсіз және командамен бірге файлмен нақты уақыт режимінде бірлесіп жұмыс істей бастайсыз. Мысалы, PowerPoint презентациясын қосуға болады:

Қойындыға команданың мүшелері кіріп, өзгерістер енгізе алады. Сіз әріптестеріңіздің белсенділігін қадағалай аласыз. Құралдар тақтасынан файлды кім өңдеп жатқанын көресіз, ал құжаттың өзінде пайдаланушы түзетулер енгізіп жатқан орындарда белгілеулер пайда болады.

